

JAVASLATOK

A TANÁRKÉPZÉS UTOLSÓ, GYAKORLATI FÉLÉVÉVEL KAPCSOLATOS SZAKMAI ÉS GYAKORLATI KÉRDÉSEKRŐL

Az OKM Közoktatási és Felsőoktatási Főosztálya, valamint az OFI által koordinált munkaanyag

Budapest, 2009. április 21.

Az Oktatási és Kulturális Minisztérium Köznevelési, valamint Felsőoktatási, Főosztályának felkérésére, az OFI támogatásával 2008. októberében egy munkacsoport jött létre azzal a megbízással, hogy a tanárképzés új rendszerében létrejövő, a magyarországi pedagógusképzés gyakorlatában eddig ismeretlen gyakorlati félévvel kapcsolatos szakmai feladatokat feltárja, elemezze, a gyakorlati megvalósításra ajánlásokat dolgozzon ki. A munkacsoport tagjai: Bácsi János, Brezsnay László, Falus Iván, Iker János, Kotschy Beáta, Nagy Mária, Sándor József és Soós Faragó Magdolna.

A jelentés első része a **gyakorlat tartalmával** kapcsolatos kérdéseket tekinti át. Az első két fejezet foglalkozik részletesen annak bemutatásával, hogy a gyakorlati félév bevezetése milyen jelentőségű változások lehetőségét hordozza magában nemcsak a pedagógusképzés megújításában, de a köznevelési intézmények minőségi megújításának területén is. A fejezet felsorolja azokat a szereplőket, akiknek az együttműködésében kell, hogy megvalósuljon a gyakorlat, javaslatokat tesz a felelőségek megosztására, az egyes szereplőkkel szemben támasztott követelmények bemutatására, azok értékelésére, külön a második fejezetben kitérve a gyakorlatvezető mentor mint kulcs figura szerepére és képzettségi követelményére és képzésére.

A jelentés második része a **gyakorlat praktikus problémáira** kíván válaszolni, a harmadik fejezetben a **finanszírozás** kérdéseire, a negyedikben pedig pár **oktatásszervezési** és szervezési feladatra nyújt javaslatot.

A jelentés harmadik része, – vagyis az **ötödik** fejezet – túlmutat a gyakorlati félév konkrét keretein, és egyrészt, a pedagóguspálya különböző szakaszaiban elvárható eltérő kompetenciák mérésének és értékelésének kérdését járja körül, másrészt a gyakorlati félévet követő pályakezdés átmeneti szakaszára, a pályakezdők elhelyezkedésének, beilleszkedésének támogatására vonatkozó stratégiai javaslatokat fogalmaz meg.

A javaslatok megfogalmazása során törekedtünk a gyakorlattal kapcsolatos fogalmak egységes rendszerének kialakítására és használatára, valamint a megvalósításhoz a javaslataink alapján konkrétan felhasználható példák, minták, tájékoztatók leírására, melyeket összefoglalva a jelentés hatodik fejezete tartalmaz.

A szakmai áttekintő munka legfőbb üzeneteként a munkacsoport azt kívánta jelezni, hogy a tanárképzés utolsó, gyakorlati félvének bevezetése új lehetőséget teremt a képzés gyakorlatias jellegének erősítésére, a releváns munkaerő-piaci igényekhez közelebb álló megvalósítására, és egyben hosszú távon a köznevelés minőségi megújítására is. Ugyanakkor e gyakorlati félév bevezetése minden eddiginél erőteljesebb és érdemibb együttműködést igényel az érdekelt felek részéről. A jelentés ehhez kíván segítséget adni, és egyben azt is jelezni, hogy a tényleges megvalósításhoz az érdekeltek folyamatos és alkotó jellegű együttműködő munkájára lesz szükség.

A munkacsoport szükségesnek tartja jelen ajánlások nyilvánosságának megteremtését. Ezért javasoljuk, hogy a javaslatokat véleményezésre kapja meg a Magyar Rektori Konferencia Pedagógusképző Albizottsága, a Nemzeti Bologna Bizottság Pedagógusképzési Bizottsága, a Tanárképzők Szövetsége, illetve az Országos Köznevelési Tanács Pedagógus-továbbképzési testülete, tájékoztatásul pedig a Magyar Felsőoktatási Akkreditációs Bizottság. A munkacsoport a véleményezés során felmerülő további javaslatok, illetve korrekciók átvezetését vállalja e szakmai anyagon.

TARTALOMJEGYZÉK

I.	JAVASLAT AZ ÖSSZEFÜGGŐ EGYÉNI SZAKMAI GYAKORLAT TARTALMI SZABÁLYOZÁSÁRA ..	4
1.	A tanári mesterszakot és gyakorlati félvet meghatározó jogszabályok.....	4
2.	Szemponatok az egyéni, összefüggő szakmai gyakorlat tartalmának kidolgozásához.....	7
3.	Javaslatok az egyéni, összefüggő szakmai gyakorlat kötelező tartalmi elemeire, az elvégzendő hallgatói feladatokra.....	8
4.	Az egyéni összefüggő szakmai gyakorlat szereplői	12
5.	A szereplőkkel szemben támasztott képzettségi elvárások	16
6.	A szereplők munkájának értékelése	19
7.	A portfólió szerepe a rendszerben	21
II.	A gyakorlatvezető mentor	23
1.	A gyakorlatvezető mentor képesítési előírásai	24
2.	A mentori munkát vállaló iskolák és a gyakorlatvezető mentorok országos hálózatának kialakítása.....	26
3.	A gyakorlatvezető mentori kompetenciák mérése, értékelése	27
4.	A mentorképzés megszervezésének feladatai, a gyakorlóiskolák szerepe a mentorképzés gyakorlati elemének a vezetésében	27
III.	A gyakorlati félév finanszírozásának kérdései.....	29
1.	A gyakorlati félév költségei	29
2.	A gyakorlatvezető mentorok felsőoktatási forrásból fizetett megbízási díja	29
3.	A gyakorlatvezető mentor foglalkoztatásának közoktatási intézményben történő elismerése.....	31
4.	Finanszírozás a tanárjelölt hallgató számára	32
IV.	A gyakorlati félév szervezési és oktatásszervezési kérdései.....	33
1.	A gyakorlati félév jelentősége, a partneriskolák és a képző intézmények kölcsönös érdekeltiségének tényezői.....	33
2.	A közoktatás és a felsőoktatás tájékoztatása, a partneriskolák bevonása.....	34
3.	A gyakorlat szervezésének feladatkörei, szereplői, megvalósítást segítő technikai megoldások.....	36
4.	Egyéb gyakorlattal kapcsolatos oktatásszervezési, szabályozási kérdések.....	37
V.	A gyakorlati féléven túlmutató, hosszú távú javaslatok	40
1.	A hallgatók, pályakezdők, pályán lévő pedagógusok kompetenciáinak mérése, értékelése	40
2.	A hallgatói és a gyakornoki státusz közötti átmenet szabályozása	41
VI.	Mellékletek:	45
	FOGALOMTÁR	46
	PORTFOLIÓ MINTA	47
	EGYÜTTMŰKÖDÉSI MEGÁLLAPODÁS TERVEZET FENNTARTÓVAL	49
	HÁROMOLDALÚ EGYÜTTMŰKÖDÉSI MEGÁLLAPODÁS-TERVEZET	51
	MEGBÍZÁSI SZERZŐDÉS MENTORI TEVÉKENYSÉGRE	54
	GYAKORLATVEZETŐ MENTOR SZAKIRÁNYÚ TOVÁBBKÉPZÉSI SZAK KÉPZÉSI ÉS KIMENETI KÖVETELMÉNYEI.....	56
	A GYAKORLATI FÉLÉV MEGVALÓSULÁSA EGY KONKRÉT INTÉZMÉNYBEN	61
	TÁJÉKOZTATÓ A TANÁRKÉPZÉS ÚJ RENDSZERÉRŐL	79

I. JAVASLAT AZ ÖSSZEFÜGGŐ EGYÉNI SZAKMAI GYAKORLAT TARTALMI SZABÁLYOZÁSÁRA

1. A tanári mesterszakot és gyakorlati félvet meghatározó jogszabályok

A Felsőoktatási törvény (továbbiakban: Ftv.) 145. §-ban, a pedagógusképzésre vonatkozó külön rendelkezések között állapítja meg a tanárképzés és azon belül a tanári gyakorlat kereteit.

(1) A pedagógusképzést folytató felsőoktatási intézmény - a külön törvényben meghatározottak szerint - elláthatja az e törvényben meghatározott feladatai mellett a közoktatás feladatait is. A pedagógusképzést folytató felsőoktatási intézmények tevékenységüket a közoktatás igényeinek figyelembevételével végzik. A pedagógusképzést folytató felsőoktatási intézmény közoktatási intézményt tarthat fenn, illetve kapcsolatot tarthat, együttműködhet közoktatási intézménnyel.

(2) A pedagógusképzést folytató felsőoktatási intézményben tanulmányokat folytató hallgatók a közoktatási intézményben vesznek részt gyakorlati felkészítésben. Ha a közoktatási intézményt a felsőoktatási intézmény tartja fenn, az részben vagy egészében gyakorló közoktatási intézményként működhet. A gyakorló közoktatási intézményt a felsőoktatási intézmény a közoktatásról szóló törvény alapján intézményalapításra jogosulttal közösen is fenntarthatja. Gyakorló közoktatási intézményként működhet az egyházi jogi személy által fenntartott közoktatási intézmény, amennyiben az egyházi jogi személy által fenntartott felsőoktatási intézmény pedagógusképzési tevékenységet is folytat. A hallgatók gyakorlati felkészítése megvalósítható - megállapodás alapján - bármelyik közoktatási intézményben. A gyakorló közoktatási intézmények által ellátott közoktatási feladatok után az éves költségvetésről szóló törvényben meghatározottak szerint a helyi önkormányzatok részére biztosított normatív hozzájárulások kétszerese vehető igénybe.

(3) A pedagógusképzést folytató felsőoktatási intézmények közreműködnek a pedagógus továbbképzésben, a pedagógiai kutatásokban, segítik a miniszter közoktatással összefüggő ágazati feladatainak a végrehajtását.

(4) A miniszter az ágazati feladatainak körében, a közoktatási és a pedagógusképzést folytató felsőoktatási intézményrendszer fejlesztéséhez, a pedagógusképzés korszerűsítéséhez, az ehhez szükséges szakmai feltételek megteremtéséhez - a pedagógusképzést folytató felsőoktatási intézményekre építve - regionális szolgáltató és kutatóhálózatot hoz létre és működtet. A miniszter az e bekezdésben és a (2) bekezdésben meghatározott feladatok ellátására az érintett felsőoktatási intézménnyel megállapodást köt. A miniszter megszervezi a pedagógusképzés-fejlesztés országos szolgáltatói és kutatási feladatainak az ellátását.

(5) Ha a felsőoktatási intézményben több oktatási szervezeti egységben folyik pedagógusképzés, a szervezeti és működési szabályzatban meg kell határozni azt az oktatási szervezeti egységet vagy a szenátus által létrehozott testületet, amelyik ellátja a különböző szervezeti egységekben folyó oktatómunka, valamint az ehhez kapcsolódó gyakorlati képzés összehangolását. Ennek a szervezeti egységnek a vezetője felel a felsőoktatási intézményben folyó pedagógusképzés összehangolásáért.

(6) Tanári szakképzettség csak mesterképzésben szerezhető. A tanári szakképzettség megszerzésének előfeltétele az összefüggő szakmai gyakorlat teljesítése. A tanári szakképzettséget nyújtó mesterképzésben százötven kreditet lehet szerezni.

(7) A Kormány határozza meg a pedagógusképzésben az alap- és mesterképzés szakjait, továbbá a mesterképzés szakosodási rendszerének általános szabályait. A miniszter rendeletben határozza meg a tanári mesterség képzési és kimeneti követelményeit.

(8) A Magyar Felsőoktatási Akkreditációs Bizottságban a pedagógusképzéssel kapcsolatos feladatokat ellátó állandó szakmai és szakértői bizottság működik.

A felsőoktatási törvény további, a gyakorlat oktatásszervezésében releváns szabálya:

59.§(3) A felsőoktatási intézmény a szorgalmi időszak megkezdésekor a tanulmányi tájékoztatójában köteles - a helyben szokásos módon - nyilvánosságra hozni a képzési időszak ismeret-ellenőrzési formáit és azok ütemezését, továbbá a vizsgaidőszak rendjét, így különösen a kezdő- és zárónapot. A felsőoktatási intézmény - a helyben szokásos módon - köteles nyilvánosságra hozni a szorgalmi időszak vége előtt legalább három héttel az egyes vizsgák napjait, a vizsgáztatásban közreműködők nevét, a jelentkezés idejét és módját, a vizsgaeredmények közzétételének napját, a vizsgaismétlés lehetőségét.

(4) A felsőoktatási intézmény tanulmányi és vizsgaszabályzatában határozza meg

- a) a képzési időszakokat és azok belső ütemezését, valamint a tanulmányi kötelezettségek teljesítésének szabályait, illetőleg az ismeretek ellenőrzésének és értékelésének módját,
- b) a vizsgákra történő jelentkezésnek, a vizsgák megszervezésének és lebonyolításának rendjét,
- c) hány kreditet kell összegyűjtenie a hallgatónak ahhoz, hogy tanulmányait az államilag támogatott képzésben folytathassa.

Az alap- és mesterképzésről, valamint a szakindítás rendjéről szóló 289/2005. (XII. 22.) Korm. rendelet a tanári mesterszak gyakorlatával kapcsolatban az alábbiakat mondja ki.

13. § (1) A tanári szak három elemből áll: a) a tanári szakképzettség szerinti - a tantárgypedagógiát, a szak módszertant is magába foglaló - szakterületi ismeretekből, amelynek két tanári szakképzettség megszerzése esetén a kreditértéke 80; b) a tanári képesítés pedagógiai, pszichológiai elméleti és gyakorlati ismereteiből, amelynek kreditértéke 40; c) a közoktatási intézményben, felnőttképző intézményben szervezett, összefüggő szakmai gyakorlatból, amelynek kreditértéke 30.

(2) A tanári szakon az (1) bekezdés a)-b) pontjai szerinti elemek oktatása kizárólag együtt folyhat. Az (1) bekezdés c) pontja szerinti összefüggő szakmai gyakorlat csak az (1) bekezdés a)-b) pontjaiban meghatározott elemek tanulmányi követelményeinek eredményes teljesítését követően kezdhető meg.

(9) Tanári szakképzettség megszerzését követően újabb tanári szakképzettség megszerzésére irányuló mesterképzésben az (1) bekezdés b) pontjában meghatározott tanári képesítés követelményei teljesítettnek tekintendők. Az (1) bekezdés c) pontja szerinti összefüggő szakmai gyakorlat teljesítését a tanári szak képzési és kimeneti követelményeinek az adott tanári szakképzettségre vonatkozó sajátos követelményei határozzák meg.

Az alap- és mesterképzési szakok képzési és kimeneti követelményeiről szóló 15/2006. (IV. 3.) OM rendelet 4. számú melléklete rögzíti a tanári mesterszak képzési és kimeneti követelményeit, ezen belül a következő pontokban rendelkezik az összefüggő szakmai gyakorlatról is.

A szakmai gyakorlat célja: a szakképzettséghez kapcsolódó gyakorlati ismeretek (pl. tanórára való felkészülés, óratervezés, óravezetés, tanári szerepkörök, pedagógiai mérések és kísérletek) megszerzése, a munkahely világával való ismerkedés (pl. iskolai élet, iskolavezetés, szülőkkal való kommunikáció), valamint az, hogy a hallgatók későbbi munkájuk hatékonysága érdekében jártasságot szerezzenek a tanítási és tanulási, illetve nevelési folyamatok értékelésében, fejlesztésében és kutatásában a 8.4. pontban foglaltak szerint.

8.4. A szakmai gyakorlat előírt formái:

- a) a pedagóguspálya megismerésére, általános pedagógiai képességek fejlesztésére irányuló gyakorlatok: pályaismereti, gyermek- és önismereti, konfliktuskezelési módszerek, iskolalátogatások, óramegfigyelések és elemzések, mikrotanítás, legalább 30 óra;
- b) iskolában vezetőtanár irányításával az adott szakképzettség területén végzett csoportos gyakorlat szakképzettségenként 60 óra, amely magában foglalja a hospitálást, az óramegbeszéléseket és legalább 15 önállóan megtartott órát/foglalkozást (a hallgató az egyik szakképzettség tanítási gyakorlatát az 5-8., a másikat pedig a 9-12. évfolyamon kell, hogy végezze);
- c) közoktatási intézményben, felnőttképző intézményben megbízott vezetőtanár és felsőoktatási tanárképző szakember folyamatos irányítása mellett végzett, összefüggő, a képzés utolsó félévében folyó egyéni szakmai gyakorlat, amelynek előfeltétele a tanári mesterképzés (a szakdolgozaton kívüli) minden egyéb követelményeinek teljesítése, illetve azok teljesítéséhez szükséges kreditek összegyűjtése. A gyakorlat magában foglalja a hospitálást, szakképzettségenként heti 2-5 óra (max. heti 10 óra) tanítást/foglalkozást, a tanítási órán kívüli iskolai feladatok ellátását, a tanítást kísérő szeminárium elvégzését és az adatgyűjtés, tapasztalatszerzés szakszerű dokumentálását.

Az a) szerinti gyakorlat kreditértéke (a pedagógiai és pszichológiai tanulmányok keretében) legalább 3 kredit, a b) szerinti gyakorlat kreditértéke szakképzettségenként (a szakterületi tanulmányok keretében) legalább 3 kredit, a c) szerinti összefüggő egyéni gyakorlat kreditértéke 30 kredit. A gyakorlat során a hallgató a vezetőtanár és a tanárképző szakember felügyelete mellett elkészíti - a tanulók megismerése terén végzett munkáját, tanári gyakorlatának eredményességét adatokkal alátámasztó, a saját gyakorlati fejlődését dokumentáló - portfóliót, amely a szakdolgozat részét és a tanári képesítő vizsga tárgyát képezi.

5.1.3. A közoktatási intézményekben, felnőttképző intézményben szervezett összefüggő (8.4.4. pont) szakmai gyakorlat kreditértéke: általában 30 kredit

5.3. A szakdolgozathoz rendelhető kreditérték: 5 kredit, amelyhez az 5.1.3. pontban meghatározott szakmai gyakorlat részeként készített, a szakmai gyakorlatot bemutató és feldolgozó portfóliót is mellékelni kell. A szakdolgozat 5 kreditjét az 5.1.2. képzési elem terhére kell biztosítani, s ha ennek kreditértéke 10 vagy ennél alacsonyabb, a szakdolgozat helyett a portfóliót az 5.1.3. képzési elem terhére kell elkészíteni. Egy szakdolgozatot kell készíteni két tanári szakképzettség esetén is.

5.4. Az elméleti és gyakorlati ismeretek vonatkozásában - beleértve a képzés szemináriumi gyakorlatait és a közoktatási intézményben végzett gyakorlatot is - a gyakorlati ismeretek minimális kreditértéke: a teljes képzési időhöz tartozó kreditek 65-70%-a.

6. A tanári szak egyes képzési elemeinek kreditértéke a tanári mesterképzés 4. pontban megnevezett különböző formái esetén, és a tanári szakra történő belépés feltételei

6.1. Az egyes képzési elemek kreditértékei:

- a 4.1. a) pontban leírt 150 kredites képzésnél az 5.1.1., 5.1.2. és 5.1.3. elemek kreditértéke rendre 80, 40, illetve 30 kredit;
- a 4.1. b) pontban leírt 120 kredites képzésnél az 5.1.1., 5.1.2. és 5.1.3. elemek kreditértéke rendre 50, 40, illetve 30 kredit;
- a 4.2. a) pontban leírt 90 kredites képzésnél az 5.1.1. elem kreditértéke 30 kredit, ha a mesterfokozatot adó, de tanári szakképzettséget nem eredményező szakon megszerzett kreditekből legalább 10 kredit kreditátvitellel elismerhető, az 5.1.2., illetve az 5.1.3. elemek értéke 40, illetve 20 kredit;

- a 4.2. b) pontban leírt 60 kredités képzésben az 5.1.1. elem kreditértéke a művészeti mesterszakon történő teljesítése esetén 0 kredit; az 5.1.2., illetve 5.1.3. képzési elemek értéke 40, illetve 20 kredit;
 - a 4.3. pontban leírt 60, illetve 90 kredités, a tanári mesterfokozat megszerzésére irányuló képzésnél az 5.1.1. elem kreditértéke szakképzettségenként 30-30 kredit, az 5.1.2. és 5.1.3. elemek kreditértéke rendre 10, illetve 20 kredit;
 - a 4.4. pontban az újabb tanári szakképzettség megszerzésére irányuló képzésben az adott szakképzettség felvételéhez előírt előfeltételek mellett
- a) a 4.4. a) pontban leírt 60 kredités képzésnél az 5.1.1., 5.1.2. és 5.1.3. elemek kreditértéke rendre 40, 0, illetve 20 kredit;
- b) a 4.4. b) pontban leírt 90 kredités képzésnél az 5.1.1., 5.1.2. és 5.1.3. elemek kreditértéke rendre 50, 20, illetve 20 kredit.
- c)

A 4.3. és a 4.4. pontban leírt képzéseknél az 5.1.3. elem részeként az adott szakterülethez tartozó tanítási gyakorlatról kell portfóliót készíteni. Az 5 kredités szakdolgozat és a záróvizsgán az 5.1.2. elem alapján szervezett tanári képesítővizsga-rész nem követelmény.

2. Szempontok az egyéni, összefüggő szakmai gyakorlat tartalmának kidolgozásához

A hallgató professzionális fejlődésének folyamatában a képzési és kimeneti követelményekben megfogalmazott *kompetenciák kialakítása, elmélyítése jelenti a célt*. Ez a célrendszer határozza meg az egyéni szakmai gyakorlat tartalmi kidolgozását, figyelembe véve az elméleti és gyakorlati képzés eddig elérhető eredményeit általános szinten, és a valóban elért eredményeket az egyén szintjén.

A képzési és kimeneti követelményekben megfogalmazott kompetenciák mindegyikének fejlesztésére lehetőséget kell biztosítani a féléves gyakorlat során. Általában elmondható, hogy az ismeretek megszerzése megtörténik minden területen az elméleti képzés során, és lehetőség nyílik a korszerű pedagógiai elvekre épülő attitűdformálásra is, de ennek elmélyítése, a saját nevelésfilozófiai elvek kialakulása, illetve a képesség szintű tudás megszerzése csak a gyakorlatban szerzett tapasztalatok alapján érhető el. A képzési és kimeneti követelményekben megfogalmazott általános és a szakképzettségre vonatkozó sajátos tanári kompetenciák a képzés során különbözőképpen fejlődhetnek:

- Az első csoportba tartoznak azok, amelyeknek fejlesztésére már a képzés két évében lehetőség nyílt, s amelyekben a hallgatók már magasabb fejlettségi szintre juthattak. Ezek elsősorban az oktatási tevékenység egyes elemei, a tervezés és a tanulás irányításának módszerei, illetve az önelemző-önértékelő képesség kialakulása.
- A másodikba azok a területek sorolhatók, amelyekkel találkozott már a hallgató eddigi szakmai életútja során, de tapasztalatai nagy valószínűséggel szűkösek, ezért kiemelt szerepe lesz fejlesztésükben az egyéni összefüggő gyakorlatnak. Ide tartozik pl. az egyes tanulók, a tanulócsoporthoz megismerése, a tanórán kívüli tanulási és szabadidős tevékenységek tervezése, szervezése, irányítása, együttműködés a kollégákkal, szülőkkel, az iskola szervezeti működésének megismerése, stb.
- Végül azok a képességek, attitűdök, amelyek általában csak néhány éves gyakorlat (talán a gyakornok évek) során alakulnak ki, s érik el a megfelelő fejlettségi szintet, ezen a féléves gyakorlaton csupán tovább tovább erősödnek, de még sokáig fejlesztendők.

Ilyenek pl. az egyéni bánásmód, a differenciált oktatás, a multikulturális megközelítés, stb.

Fontos, hogy e kompetencia-csoportok mindegyike legyen kötelező fejlesztendő a gyakorlat során, mégha különböző mértékben is.

A képzés utolsó félévi szakmai gyakorlata igen fontos eleme a tanárrá válás folyamatának, amely során a tanárjelölt átmeneti helyzetbe kerül: még hallgatói státuszban van, de már igen nagy önállósággal végzi pedagógusi feladatait. Ugyanakkor a hallgatók felkészültségében, irányultságában, „szakmai múltjában“, szakmai kompetenciáiban igen nagy egyéni különbségek feltételezhetők. A gyakorlat tartalmának meghatározásakor tehát meg *kell találni a rugalmas egyensúlyt az általános elvárások, előírások és az egyéni igények, illetve a fejlettségi szintnek megfelelő „szabadság“ biztosítása között.*

A féléves gyakorlat irányítására - a képzőintézmény egyértelmű felelőssége mellett - a képzőintézmény és a partneriskola együttműködése a jellemző. A képzőintézmény nemcsak a célok és feladatok kijelölésében, hanem a tanulási folyamat segítségével is aktív részt kell hogy vállaljon mindamellett, hogy a szakmai gyakorlat alapvetően a partneriskolában zajlik, így az operatív irányítás a partneriskoláé. Tehát a gyakorlat hallgatóra szabott tartalmának kialakításakor és megvalósításakor *az együttműködésnek olyan szoros formáját* kell kialakítani, mely garantálja a célok elérését anélkül, hogy a hallgató ideje és figyelme megoszlan a képzőintézmény és partneriskola között.

3. Javaslatok az egyéni, összefüggő szakmai gyakorlat kötelező tartalmi elemeire, az elvégzendő hallgatói feladatokra

Az egyéni összefüggő szakmai gyakorlat: a képzés utolsó félévében, közoktatási intézményben (partneriskolában) megbízott gyakorlatvezető mentor, felsőoktatási tanárképző szakember, pedagógiai szakértő folyamatos irányítása mellett végzett, összefüggő, egyéni szakmai gyakorlat, amelynek előfeltétele a tanári mesterképzés (a szakdolgozaton kívüli) minden egyéb követelményének teljesítése, illetve azok teljesítéséhez szükséges kreditek összegyűjtése.

A féléves összefüggő tanítási gyakorlat alapvető célja a szakképzettséghez kapcsolódó gyakorlati ismeretek (pl. tanórára való felkészülés, óratervezés, óravezetés, tanári szerepkörök, pedagógiai mérések és kísérletek) megszerzése, a pedagógiában, pszichológiában és a szakterületi módszertanban kialakított kompetenciák elmélyítése, gyakorlati alkalmazása, a munkahely világával való ismerkedés (pl. iskolai élet, iskolavezetés, szülőkkel való kommunikáció, a tanulók munkájával, nevelésével kapcsolatos konfliktusok megoldásában való fokozatos részvétel). A hallgatók későbbi munkájuk hatékonysága érdekében szerezzenek jártasságot a tanítási és tanulási, illetve nevelési folyamatok értékelésében, fejlesztésében, a gyakorlati szakirodalom tanulmányozásában, alkalmazásában, legyenek tájékozottak a pedagógiai kutatások fő irányjaiban, és lehetőségeik szerint kapcsolódjanak be a partneriskolákban és a szakmai szolgáltató központokban folyó szakmai fejlesztésekbe.

A egyéni összefüggő szakmai gyakorlat: közoktatási intézményekben (partneriskolában) megbízott gyakorlatvezető mentor, felsőoktatási tanárképző szakember, pedagógiai szakértő folyamatos irányítása mellett végzett, összefüggő, a képzés utolsó félévében folyó egyéni szakmai gyakorlat, amelynek előfeltétele a tanári mesterképzés (a szakdolgozaton kívüli) minden egyéb követelményeinek teljesítése, illetve azok teljesítéséhez szükséges kreditek összegyűjtése.

A féléves összefüggő szakmai gyakorlat során javaslatunk szerint három alaptevékenységben fontos, hogy a hallgató tevékenykedjen. Ezek

a) a szaktárgy tanításával kapcsolatos tevékenységek:

- hospitálás a gyakorlatvezető mentor óráin és más szakórákon,

- szakképzettségenként heti 2-5 óra tanítás/foglalkozás,
- felkészülés az órákra, az órákat követő önelemzést-önértékelés,
- a hallgató szükségleteinek megfelelő gyakorlatvezető mentori megbeszélés (minimum 5 alkalommal),
- tanítási órán kívüli, de a szaktárgy tanításához szorosan kapcsolódó iskolai feladatok ellátása (korrepetálás, szakköri tevékenységben való részvétel, projektmunka segítése, tehetséggondozás, stb.),
- a szaktárgyi oktatómunkát segítő pedagógiai tevékenységek és szolgáltatások rendszerének megismerése (pl. ellenőrző feladatok összeállítása, szemléltető anyagok gyűjtése, internetes források feltárása, stb.),
- a képzőhely által nyújtott szaktárgyi, pedagógiai és pszichológiai támogatást nyújtó szemináriumon való részvétel;

b) a szaktárgy tanításán kívüli pedagógiai, nevelési alaptevékenységek:

- aktív részvétel az osztályfőnök munkájában,
- hospitálás nem szaktárgyi órán,
- iskolai rendezvényen való részvétel, közreműködés a szervezésben,
- egy-egy tanuló életútjának, családi hátterének, iskolai pályájának mélyebb megismerése,
- mérés és értékelés a gyakorlatban,
- az ifjúságvédelem, drogprevenció, mentálhigiéne, iskolai agresszió, konfliktuskezelés helyi gyakorlatának megismerése és lehetőség szerint segítése,
- sajátos nevelési igényű, hátrányos helyzetű tanulókkal, kisebbségi csoportokkal való bánásmód megismerése, a segítő attitűd, az empátia, tolerancia, előítéletes helyzetek megtapasztalása;

c) az iskola mint szervezet és támogató rendszereinek megismerése:

- az intézmény működését meghatározó legfontosabb törvényi, rendeleti háttér, a fenntartói irányítás dokumentumainak megismerése,
- az iskola szervezeti felépítése, működési rendje (SzMSz, házirend, stb.),
- az iskola pedagógiai programjának, a fejlesztési irányok, pályázatok, a szakmai munka tervezésének tanévi elemei,
- az intézmény minőségirányítási rendszere, a szakmai munka hatékonyságának helyi mutatói (országos kompetenciamérések eredményei, belső mérések, vizsgarendszer, továbbtanulás) és ezek összefüggései a szociális terület jellemzőivel,
- az iskola, a család és a helyi közösségek kapcsolata, az együttműködés formái (iskolaszék, szülői munkaközösség, gazdálkodó szervezetek, az iskola és a munka világa),
- támogató, segítő rendszerek, szakmák megismerése (nevelési tanácsadó, fejlesztő pedagógus, iskolapszichológus, helyi és regionális szakmai szervezetek stb.).

Javasoljuk, hogy az a) pontban megjelölt tevékenységek a gyakorlati idő legalább felét töltsék ki, s a fennmaradó óra/kredit fele-fele arányban legyen felhasználható a b) és c) pontban felsorolt tevékenységekre.

Mérlegelve a szemeszter, illetve a közoktatási félév időtartamát, valamint a hallgató által teljesítendő tanári záróvizsgára való felkészüléshez szükséges időt, e három feladatkör megvalósítása érdekében *javasoljuk, hogy* - a 30 kredit megszerzésére irányuló szakmai gyakorlat során - *a hallgató megszakítás nélkül, legalább 4 hónapon át, hetenként legalább 4 teljes tanítási napot töltsön a partneriskolá/k/ban, és hogy a gyakorlat során fokozatosan növekvő önállóság jellemezze a hallgatói munkát.* Ezen belül javasoljuk - szakterületenként számolva – hetenként átlagban legalább 4 olyan óra teljesítését, amit a jelölt önállóan vezetett pedagógiai helyzetben tölt el.

Az összefüggő szakmai gyakorlat sikerességében a tanulási folyamat segítésében fontos, hogy a képzőintézmény is aktív részt vállaljon a szaktárgyi, módszertani, pedagógiai és pszichológiai támogató szeminárium, blokkszeminárium formájában. E tevékenységre *javaslatunk - két szakképzettség az általános tanári szerepek tapasztalatait külön blokkokban feldolgozva - a 3-4 kredit.*

A gyakorlati félévet akkor lehet a leghatékonyabban kihasználni, ha a hallgató a saját fejlődéséhez leginkább szükséges, legfontosabb gyakorlandó tartalmakat, súlypontokat saját maga határozza meg, természetesen csak akkor, ha e szükségleteket a saját fejlettségi szintjének az állapotából vezeti le. Ennek érdekében javasoljuk az ún. **egyéni fejlesztési terv** bevezetését, a következő eljárások keretében:

- A képzés negyedik féléves csoportos gyakorlata végén a gyakorlatvezető tanár - a hallgatóval egyetértésben - a hallgató kompetenciáinak fejlettségét bemutató, értékelő **szakmai fejlődési profilt** készít. Ez felhívja a figyelmet a későbbiekben (elsősorban az egyéni, összefüggő szakmai gyakorlat során) különösen fejlesztendő kompetenciákra.
- Ezek alapján a hallgató a gyakorlatvezető oktatója (a felsőoktatási intézményi blokkszeminárium vezető) támogatásával és szükséges segítségével készíti el a féléves munkáját megalapozó **egyéni fejlesztési tervet**, illetve a **tevékenységi hálót**, amelyben kiemelten szerepelnek azok a tanári kompetenciák, kompetencia-területek, amelyek fejlesztésére nagyobb figyelmet kell fordítani. A tevékenység-háló elkészítésében a mentornak komoly felelőssége az egyéni igényeknek megfelelő tevékenységek biztosítása
- A fejlesztési terv és a tevékenységi háló alapján a gyakorlatvezető oktató (a felsőoktatási intézményi blokkszeminárium vezető) segítségével kerülnek meghatározásra az egyes tevékenységek teljesítését bemutató **konkrét dokumentumok fajtái és kritériumai**, melyek a **portfoliót** alkotják majd.

Tanári szakképzettséggel még nem rendelkező hallgatók esetén, részidős képzési formában tanári mesterszakot végző hallgató esetén is elvárás, hogy a hallgató megszakítás nélkül legalább 4 hónapon át hetenként legalább 4 teljes tanítási napot töltsön a partneriskolá/k/ban. Tehát a tanári összefüggő szakmai gyakorlat ideje és tartalma a nappali és levelező képzési formában is megegyező. Javaslatunk szerint a szakmai gyakorlat tartalma és hossza a nem tanári szakképzettség megszerzését eredményező mesterszakot követően, illetve művészeti és szakmai tanárképzésben is a fenti elvet követi, annak ellenére, hogy a gyakorlat rendeletben előírt kereditértéke egyes képzési formák esetében 20 kredit.

Tanári szakképzettséggel már rendelkező hallgatók esetén a fejlesztendő tanári kompetenciák köre szűkebb, illetve a rendelet által meghatározott összefüggő szakmai gyakorlat kereditértéke is alacsonyabb, mint 30 kredit. Nyilvánvaló, hogy ebben az esetben a szakmai gyakorlat időtartama rövidebb, javasoljuk, hogy legyen minimum 4 hét. E hallgatói csoport heterogenitása miatt a részükre nyújtott szakmai gyakorlat tartalmi elemei és azok aránya általánosan nem leírhatók. Emiatt e csoport számára javasoljuk, hogy a gyakorlat tartalmának kialakítása az egyéni fejlesztési tervben rögzített fejlesztendő kompetenciák mentén, az egyes hallgatók számára - egyéni struktúrát követve - kerüljön megszervezésre.

A munkacsoport a gyakorlati félév munkaóra struktúráját 30 kredités gyakorlat (első tanári szakképzettség megszerzése) esetén, 40 órás munkahéttel kalkulálva, a következő módon ajánlja:

Tevékenységek:	Heti óraszám	Megoszlás
I. Szaktárgy tanításával kapcsolatos tevékenységek	18 - 30	40-60%
szakképzettségenként heti 2-5 óra tanítás/foglalkozás	4-10	(8-14)

hospitálás a mentor óráin és más szakórákon	12-16	kredit)
felkészülés az órákra, az órákat követő önelemzés-önértékelés, és gyakorlatvezető mentori megbeszélés		
tanítási órán kívüli, de a szaktárgy tanításához szorosan kapcsolódó iskolai feladatok ellátása (korrepetálás, szakköri tevékenységben való részvétel, projekt munka segítése, tehetséggondozás, stb.)		
tanórán kívüli szaktárgyi tevékenységek (pl. ellenőrző feladatok összeállítása, szemléltető anyagok gyűjtése, internetes források feltárása, stb.), tanítást kísérő szak módszertani szeminárium		
	2-4	
II. Szaktárgy tanításán kívüli oktatási, nevelési alaptevékenységek	6-10	20-25%
osztályfőnöki jellegű tevékenységek	6-10	(4-6 kredit)
hospitálás nem szaktárgyi órákon		
iskolai rendezvényen való részvétel, szervezés		
tanulói életút megismerése		
Mérés, értékelés a gyakorlatban		
az ifjúságvédelem, drogprevenció, mentálhigiéné, iskolai agresszió, konfliktuskezelés) helyi gyakorlatának megismerése, segítése		
Sajátos nevelési igényű, hátrányos helyzetű tanulókkal, kisebbségi csoportokkal való bánásmód megismerése, a segítő attitűd, az empátia, tolerancia, előítéletek helyzetei		
III. Az iskola mint szervezet, és támogató rendszereinek megismerése	6-10	20-25%
az intézmény működését meghatározó legfontosabb törvényi, rendeleti háttér, fenntartói irányítás dokumentumainak megismerése	6-10	(4-6 kredit)
az iskola szervezeti felépítése, működési rendje		
az iskola pedagógiai programja, a fejlesztési irányok, pályázatok, a szakmai munka tervezésének tanévi elemei		
az intézmény minőségirányítási rendszere		
az iskola, a család és a helyi közösségek kapcsolata, az együttműködés formái		
támogató, segítő rendszerek, szakmák megismerése (nevelési tanácsadó, fejlesztő pedagógus, iskolapszichológus, helyi és regionális szakmai szervezetek stb.)		
tanári szerepek tapasztalatait feldolgozó (blokk)szeminárium	1-3	5-10% (1-2 kredit)
Összesen	40	100% (25 + 5 kredit Portfólió)

4. Az egyéni összefüggő szakmai gyakorlat szereplői

Az európai képzési rendszerek főbb tendenciáinak figyelembe vételével, a hazai gyakorlatban egyértelmű és világos terminológia kialakítására törekedve, a gyakorlati félévben a hallgató partneriskolai munkáját irányító tanárt **gyakorlatvezető mentornak** nevezzük, a mesterképzéssel párhuzamosan folyó gyakorlati képzésben közreműködő tanár esetében pedig megtartjuk a jelenlegi közoktatási törvényi szabályozásban szereplő gyakorlatvezető tanár megnevezést (akit korábban hagyományosan szakvezetőnek vagy vezető tanárnak szoktak nevezni). A munkacsoport által használt terminológia a VI. Fejezetben az 1. sz. mellékletében lévő Fogalomtárban található.

A hallgató: A tanár mesterképzési szak hallgatói rendkívül heterogén csoportot alkotnak. A nappali tagozaton pl. 30, a levelező tagozaton pedig – az oklevél jellegétől függően – 30 vagy 20 kreditpontot kell teljesíteniük az összefüggő szakmai gyakorlat során. Ezen túl is számos „alcsoporthoz” különböztethetünk meg a hallgatók között, melynek a tanítási gyakorlat megvalósítására hatása van.

- *A nappali tagozaton a közismereti tanári szakképzettséget választók kétszakosak. A kétszakos közismereti nappali tagozatos tanárjelöltnek a második szakképzettsége lehet ugyanabból a körből, mint az első (vagyis mindkettő a hagyományos tantárgyak szerint differenciálódik), de a második lehet speciális pedagógiai jellegű is. Előbbiben a két szakképzettségnek megfelelő tantárgyakat párhuzamosan, ugyanazon partneriskolában, jó esetben ugyanazon gyakorlatvezető mentor vezetésével lehet gyakorolni. A másik esetben viszont az a helyzet lesz várhatóan a gyakoribb, hogy a pedagógiai jellegű szakképzettség nem gyakorolható egyazon iskolában, s a gyakorlatot két helyszínen kell biztosítani számukra. Így előfordulhat, hogy tömbösítve előbb az egyik, aztán a másik tanári szakképzettség gyakorlata szervezhető csak meg (pl. a nyelv- és beszédfejlesztő tanár nemigen kap féléves időtartamon át azonos helyen lévő gyerekcsoportot, a kollégiumi nevelőtanár esetén a fogadó iskola és a fogadó kollégium más helységben is lehet). Minthogy a hallgató első szakja megkívánja, hogy iskolában (és ne egyéb közoktatási intézményben) gyakoroljon, így javasoljuk, hogy az ezen szakot segítő gyakorlatvezető mentortanár legyen ekkor is a felelős mindkét szakképzettség gyakorlásáért, úgy, hogy ő „szervezze ki” a hallgatóját, és „szervezze meg” az együttműködést a másik helyszín segítő tanárával.*
- *A diszciplináris mesterszak után tanárképzést végzők, illetve a szakmai és művésztanárok lehetnek egy szakosak. Szakmai és művészeti tanárképzésben az összefüggő szakmai külső gyakorlat helyszíne a rendelet szerint lehet felnőttoktatási intézmény is. Nem szabályozott az, hogy szükséges-e mindkét helyszínt megosztva biztosítani vagy továbbra is lehet csak az egyikben vagy csak a másikban teljesíteni a gyakorlatot. Nem szabályozott, hogy mi módon lehet a gyakorlatvezető mentort biztosítani, ha a gyakorlat kizárólag felnőttoktatási intézményben (pl. egy vállalatban belül) folyik. Javasoljuk, hogy a szakmai tanárképzésben is kötelező legyen a közoktatási intézményi gyakorlati helyszín, melyet kiegészít a felnőttoktatási (felnőttképző) intézményben végzett gyakorlat.*
- Szakmai és művésztanár jelöltek esetén tisztázatlan továbbá a teljesítendő gyakorlat intézménytípus szerinti megosztása. A későbbi munkavállalásra való felkészítést jobban szolgálja, ha *legalább az egyik gyakorlati formában (javasoljuk a képzéssel párhuzamosan folyó csoportos iskolai gyakorlatot) biztosított, hogy lásson a hallgató többféle képzési helyszínt.* Például a leendő zenetanár gyakoroljon a zeneművészeti szakközépiskola mellett alapfokú művészetoktatási intézményben – a zeneiskolában – is,

a képzőművész-tanár gimnázium mellett az alapfokú művészetoktatási vagy felnőttképző intézménynek számító alkotóműhelyekben is.

- *Részdíjs képzésben (levelező tagozatos hallgatók esetében)* nem tisztázott, hogy mi a gyakorlati kreditek teljesítésének követelménye. Értelmezésünk szerint azok számára, akik az első pedagógusi szakképzettségüket szerzik, nem változik a követelmény, vagyis nem kaphatnak kedvezményt ahhoz, hogy a 30 kreditet a nappali tagozaton tanulókénál rövidebb idejű gyakorlattal teljesíthessék. E gyakorlat – amennyiben a hallgató közoktatási intézményben áll munkaviszonyban, és ott a gyakorlatvezetés feltételei adottak – természetesen teljesíthető a hallgató iskolájában is. Ha a hallgató más területen dolgozik, és nem tudja másképp megoldani a legalább 4 hónapos összefüggő gyakorlatot, érdemes már utolsó éves hallgatóként tanári munkaviszonyt létesítenie (a közoktatási törvény erre lehetőséget ad).
- *A tanári szakképzettséggel már rendelkező, általában levelező tagozatos hallgatók számára 20 kredit értékű gyakorlat teljesítése az előírás.* Ezen hallgatók többsége már gyakorlatot szerzett pedagógusként, jelenleg is ilyen munkakörben dolgozik. *Kézenfekvő, hogy az ő esetükben saját iskolájuk lehessen a helyszín.* Gyakorlatvezető mentorra nekik is szükségük van, hiszen új szakképzettség esetén a tanítást vagy az új pedagógiai tevékenységet gyakorolniuk kell. *Javasoljuk, hogy a pedagógusmunka más területeinek a követelményei alól a pedagógusi gyakorlattal rendelkezők mentesítést kapjanak.* Az is tény, hogy azoknak az általános iskolai tanároknak, akik azonos szakjukon szerzik meg a tanári mesterfokozatot, a szakterület sem új. *Esetükben javasoljuk, hogy amennyiben iskolájukban nincs lehetőség középiskolai tanulócsoportban való gyakorlásra, ezt a munkahelytől eltérő intézményben kelljen teljesíteniük.*

Összefoglalóan tehát elmondhatjuk, hogy a hallgatói csoportok jellemzőiben meglévő különbségek a gyakorlati félév szervezésében életszerű megoldásokat kívánnak. *Főszabályként javasoljuk, hogy valamennyi hallgatói csoport esetén legyen közoktatási intézmény az elsődleges gyakorlóhely, a gyakorlat további intézményi szinterei opcionálisan legyenek igénybevehetők.* Amennyiben megoszlik a közoktatási intézmény, felnőttoktatási intézmény, egyéb intézmény között a gyakorlati képzés, akkor a gyakorlat legalább 70%-a közoktatási intézményben történjen. Több helyszínen végzett gyakorlat esetén az egyes helyszíneken végzett gyakorlat tömbösítését javasoljuk a lebonyolítás kivihetősége érdekében.

A hallgató általános kötelezettségeire vonatkozólag egységes elvárásként megfogalmazható, hogy a hallgató az előző négy félév alapján készített fejlesztési tervvel érkezik a partneriskolába. Ott a gyakorlatvezető mentor támogatása mellett és a gyakorlatvezető oktató (felsőoktatási intézmény blokkszeminárium-vezetője) jóváhagyásával elkészíti tevékenységi hálóját. A tevékenységekhez kapcsolódva eredményeit, tapasztalatait folyamatosan dokumentálja a portfóliójában, amelyet a záróvizsgára összerendez, és a záróvizsgára bocsátás rendje szerinti véleményezés után véd meg.

Fontos megjegyezni, hogy a társadalombiztosítás jelenlegi szabályozása (1997. évi LXXX. tv.16. § i) pont) szerint a teljes idejű képzésben részt vevő (nappali tagozatos) hallgatók egészségügyi ellátása az állami költségvetés terhére biztosított. A részidejű képzésben részt vevő (esti, levelező, távoktatásos képzésben részt vevő) hallgatók társadalombiztosítás ellátásra a társadalombiztosítási hozzájárulás befizetését követően jogosultak. E szabályozási keret a hallgatói jogviszony keretében működő féléves összefüggő szakmai gyakorlat vonatkozásában is igaz. A nappali tagozatos hallgatók szempontjából a helyzet megoldott, azonban várhatóan számolni kell olyan hallgatói csoporttal, mely a tanári mesterszak levelezős formájában végzi a képzést, és a féléves összefüggő szakmai gyakorlat alatt munkaviszonyát szünetelteti, felfüggeszti, megszünteti. E hallgatói csoport számára fontos, hogy a képzőhely tájékoztatást

nyújtson arról, hogy a tanítási gyakorlat csak munkaidőben végezhető (nappali képzéssel azonos módon), azonban ezután társadalombiztosítási ellátottság a törvényi szabályozás alapján nem jár, ezt a hallgatónak magának kell biztosítania.

A gyakorlatvezető tanár: a közoktatásról szóló 1993. évi LXXXIX. törvény 17.§-ának (10) bekezdésében meghatározott, a pedagógusképző felsőoktatási intézmény hallgatójának - a képzéssel párhuzamosan folyó – iskolai gyakorlati képzésének vezetésére gyakorlóiskolában vagy más külső, közoktatási intézményben megbízott gyakorlatvezető tanára.

A gyakorlatvezető oktató: a szintetizáló, reflektív vagy blokkszeminárium vezetője a hallgatóért felelős oktató, aki a hallgató gyakorlati félévének szakmai irányításáért, koordinálásáért felel. Az ő feladata, hogy a tanítási gyakorlat és az elméleti ismeretek közti kapcsolatot megteremtve segítséget nyújtson a tanárjelölt fejlődéséhez, szakmai reflexióinak elmélyítéséhez, a gyakorlati kompetenciák tudatosabb alakításához. Feladata továbbá a féléves összefüggő szakmai gyakorlat kezdetén a hallgató egyéni fejlesztési és tevékenységi tervének a jóváhagyása, és a gyakorlat egészének értékelése. Munkája során kapcsolatot tart a hallgató gyakorlatvezető tanárával és a gyakorlatvezető mentorral is. Az is feladata, hogy a gyakorlat egészét bemutató portfólió teljesítését értékelje.

A gyakorlatok megszervezését, operatív koordinálását végző szakember/team: A képző intézmény képzésben és a gyakorlatok szervezésében jártas szakembere, aki biztosítja a kapcsolatot az intézmény alapképzése, a TÁMOP 4.1.2B pályázat keretében kialakítandó pedagógusképzési regionális központ, valamint a gyakorlatnak helyet biztosító partneriskola között. Ő a felelős a hallgatók beosztásáért, a partneriskolákkal, a mentorokkal kötött szerződések elkészítéséért, a gyakorlat zökkenőmentes lebonyolításáért és a minőségbiztosítás elveinek betartatásáért, figyelemmel a képzésért felelős vezető (szakfelelős) által meghatározott kreditallokációra.

A képzőhely: az a felsőoktatási intézmény, melyben a hallgató a tanári mesterszakot végzi. Fő feladata, hogy a tanári mesterszak elvégzéséhez megszerzendő elméleti és gyakorlati ismereteket, – beleértve az összefüggő szakmai gyakorlatot – megfelelő személyi és tárgyi feltételrendszer mellett nyújtsa. A hallgató a képzőhellyel áll az összefüggő szakmai gyakorlat ideje alatt hallgatói jogviszonyban.

Az Ftv. 145.§-ának (5) bekezdése értelmében, ha a felsőoktatási intézményben több oktatási szervezeti egységben folyik pedagógusképzés, a szervezeti és működési szabályzatban meg kell határozni azt az oktatási szervezeti egységet vagy a szenátus által létrehozott testületet, amelyik ellátja a különböző szervezeti egységekben folyó oktatómunka, valamint az ehhez kapcsolódó gyakorlati képzés összehangolását. Ennek a szervezeti egységnek a vezetője felel a felsőoktatási intézményben folyó pedagógusképzés összehangolásáért.

A képzőhelyek feladata az Ftv. 15.§-ának (8) bekezdése szerinti eljárásban meghatározott maximális hallgatói létszámhoz a személyi, tárgyi, működési feltételek, így az egyéni összefüggő szakmai gyakorlat feltételeinek előzetes meghatározása és a továbbiak során annak biztosítása. A képzőhely szenátusa dönt az együttműködési megállapodások megkötéséről, továbbá előzetes költségelemzés alapján – az intézményi költségvetés részeként – a tanárképzési feladat költségvetéséről. A szenátus elé egyrészt a gyakorlatvezető mentorral kötendő mintaszerződést, illetve a háromoldalú (felsőoktatási intézmény, közoktatási intézmény fenntartója, közoktatási intézmény mint partneriskola) keretmegállapodást javasoljuk előterjeszteni, másrészt - a maximális hallgatói létszámra építve, figyelembe véve a képzés költségvetését is - az adott évben megkötendő szerződések számáról és költségvetési igényéről kell a szenátus döntését kérni.

A gyakorlatvezető mentor: a féléves egyéni hallgatói gyakorlattal összefüggő minden iskolai tevékenység gondozója, a hallgató egyéni fejlődési terve megvalósításának legfontosabb szakmai támogatója. Támogatja a tanárjelöltet a tanítás tervezésében, vázlatok készítésében, az önállóan megtartott órák tapasztalatainak elemzésében. Látogatja a jelölt óráit (kezdetben többször, később fokozatosan biztosítja az önállóságot, átlagosan legalább hetente egyszer), hogy jól követhesse a fejlődés menetét. Javasoljuk, hogy a hallgató által tartott órák legalább 20%-ában legyen jelen. A gyakorlat végén rövid jellemzést, értékelést ad a gyakorlatvezető oktató részére. A gyakorlatvezető mentor az, aki segíti, irányítja a tanításhoz kapcsolódó és a tanításon kívüli tevékenységek megszervezését, igazolja a teljesítést, a portfóliót is áttekintve.

A partneriskola olyan közoktatási intézmény, amely rendelkezik a hallgató egyéni összefüggő szakmai gyakorlatának biztosításához szükséges feltételekkel, és amellyel a képzőhely a gyakorlat bonyolítására keretszerződést kötött. A partneriskolává váláshoz az intézménynek alapvetően szakképzett gyakorlatvezető mentorral kell rendelkeznie, azonban ezen túlmenően fontos, hogy a hallgatót befogadó intézményi kultúra előmozdítsa a hallgatók tapasztalatszerzését. **Az intézményvezető**, vagyis az iskola igazgatója kulcsszerepet játszik a hallgatói gyakorlatot támogató iskolai kultúra kialakításában, és a mentortanárra kiválasztásában is. A partneriskolában töltött idő alatt a hallgatóért **az intézményvezető** a felelős.

A fenntartók szerepét szükséges lenne a gyakorlat pusztá befogadásánál tágabban kialakítani, minthogy a gyakorlati félév nem csupán a pedagógusképző intézmények „belső ügye”, hanem a képzés és a közoktatási intézmények munkaerő-igényeinek összehangolására is szolgáló eszköz. Szükség lenne arra, hogy a települési és megyei/fővárosi önkormányzatok, a közoktatás regionális hivatalai (OH, OKÉV, KIFIR, HEFOP-pályázati referenciaiskolák), a közoktatás szakmai szervezetei stb. közreműködnének a féléves gyakorlat megszervezésében, például, hogy:

- információkat nyújtsanak (pl. a lehetséges partneriskolákról, pedagógus-ellátottságról, lehetséges gyakorlatvezető mentorokról, közös képzési szintekről, továbbképzési igényeiről);
- az iskolán kívül szükséges gyakorlati szinteket – a velük kötendő szerződéssel – ők biztosítsák (pl. pedagógiai szakszolgálatokkal, szakmai szolgáltatókkal, szakképző és felnőttképző intézményekkel, speciális iskolákkal, közművelődési és sportintézményekkel, az önkormányzatok oktatási feladatainak tervezőivel, irányítóival stb.);
- szakmai vagy esetleg anyagi segítséget nyújtsanak az intézményekkel kötendő szerződésekhez, a vállalkások finanszírozásához, a gyakorlatvezető mentorok kedvezményeihez, az esetleges vitás kérdések esetén a felek közötti közvetítésben;
- bevonják a képzőhelyeket a saját feladataik végzésébe (pl. a régió középtávú oktatási fejlesztésének a megtervezésébe, mérésekbe, szaktanácsadásba, továbbképzésekbe, stb.).

A regionális pedagógusképzési szolgáltató és kutató központ a régió pedagógusképző intézményeit tömörítő, jogilag az egyik képző intézmény szervezeti egységként működő szervezet, amelyik a pedagógusképzés fejlesztését célzó kutatásokat és szolgáltatásokat végzi, kiemelten a gyakorlóiskolák, a partneriskolák (és gyakorlatvezető mentoraik), a közoktatási intézmény fenntartói, illetve egyéb közoktatási intézmények (pl. a pedagógiai szakszolgálatok és szakmai szolgáltatók) együttműködését és koordinációját segíti. A regionális központok feladata lesz a gyakorlati képzés megszervezésének támogatása, a partnerintézményi kör kialakítása, a gyakorlatvezető mentorok kiválasztása és felkészítésének megszervezése; a gyakorlati képzési folyamat egészének szakmai koordinálása, minőségbiztosítása. A regionális pedagógusképzési szolgáltató és kutató központok a tervek szerint folyamatosan biztosítják a közoktatás és a

tanárképzést végző felsőoktatási intézmények szakmai kapcsolatát, így biztosítékai lehetnének a képzés gyakorlati irányultságának.

A szereplők viszonyrendszere

A gyakorlati félév a munkacsoport koncepciója szerint a pedagógia és pszichológia szakterület felelősségi köréhez kell, hogy tartozzék. Innen kerül ki - minden bizonnyal - a tanár szak szakmai vezetője is. Mivel a tanár szakon minden esetben valamilyen szakképzettséggel együtt szerezhető az oklevél, és a gyakorlatnak is szerves része az adott szakterületen történő egyéni tanítási munka [amelynek folyamata a képzéssel párhuzamosan folyó közoktatási intézményi (gyakorlóiskolai) gyakorlattal kezdődik], *a tanárjelölt hallgatók képzése és a szakmai gyakorlata is stáb működtetését feltételezi*, amelyben a szakképzettség-felelősnek is szerepe van. A tanárképzési stáb (team, bizottság stb.), amiről a Ftv. is rendelkezik, egyeztet a követelményeket, szervezi az eljárásokat, a minőségbiztosítást és koordinálja a megvalósítást.

A féléves összefüggő tanítási gyakorlat megszervezése, a szereplők összehangolt és eredményes együttműködése a képzőhely és azon belül e stáb felelőssége. A régió belül a gyakorlatvezető mentorok és partneriskolák nyilvántartásával, a képzők képzésével, a kutatások és szolgáltatások megszervezésével a TÁMOP 4.1.2. B pályázat keretében kialakítandó pedagógusképzési regionális központok szerepe a gyakorlatok megvalósításának koordinációjában, fejlesztésében és minőségbiztosításában központi lesz. Javasoljuk, hogy a regionális központ a régió megyei jogú városainak önkormányzatával, a megyei önkormányzattal, a helyi önkormányzatokkal, illetve azok társulásaival kössön megállapodást az együttműködés megalapozására. E megállapodás tartalmi tervezetét a VI. Fejezetben a 3. sz. melléklet tartalmazza.

A hallgató a tanári mesterszak keretén belül vesz részt összefüggő szakma gyakorlaton, tehát ezen időszak alatt is hallgatói jogviszonyban van a felsőoktatási intézménnyel. A közoktatási intézményben a gyakorlatvezető mentor irányítása és ellenőrzése mellett egyre nagyobb önállósággal lát el feladatokat, azonban a közoktatási intézménnyel nem áll jogviszonyban. Az általa oktatott tanulókért a közoktatási intézmény, illetve annak vezetője, míg a közoktatás, mint közszolgáltatás nyújtásáért az önkormányzat mint fenntartó felel. E helyzet megnyugtató rendezése érdekében elengedhetetlennek tartjuk, hogy valamennyi gyakorlatot végző hallgató tekintetében egy-egy *háromoldalú megállapodás* szülessen a gyakorlat megkezdése előtt a képzőhely, a közoktatási intézmény és a fenntartó között. E megállapodás rögzíti a felelősségi viszonyokat, a konkrét szereplőket (hallgatót, gyakorlatvezető oktatót, mentort, segítő tanárt név szerint), továbbá a szereplőkkel szembeni elvárásokat, teljesítendő feladatokat és a részükre a feladatért járó díjazást. A tanárjelölt gyakorlat keretében végzendő, illetve a partneriskola és a képzőhely nyújtotta támogatási tevékenységrendszerek módjának, feltételeinek megfogalmazásakor meghatározó tényező kell, hogy legyen a fogadó intézmény nyújtotta lehetőségekhez, az iskola sajátosságaihoz való igazodás. A VI. Fejezetben a 4. számú mellékletben ismertetjük a háromoldalú megállapodás tartalmára vonatkozó javaslatunkat.

5. A szereplőkkel szemben támasztott képzettségi elvárások

Az alábbiakban a fent megjelölt, az összefüggő szakmai gyakorlat „frontembereinek” tekinthető szereplőkkel, illetve a tanárképzés egy tágabb körével kapcsolatos képzettségi elvárásokat fogalmazzuk meg. Ennek a tágabb körnek a szerepe és részvétele közvetettebb módon jelenik meg a képzésben. Mindenképpen ide számítandó a felsőoktatási intézmény részéről a tanárképzés szakfelelőse és a szakképzettség-felelős (felelősök), a szakmódszertanos(ok), amennyiben a szerepek nem fedik át egymást. Végül tágabb értelemben a tanárképzés és a pályakezdés szereplőjének kell tekinteni (a gyakorló helyektől függetlenül) azt a gyakorlott pedagógust, aki

segítségére van, lesz a munkahelyet talált pályakezdő tanár kollégának, aki a pályakezdés (gyakornoki) időszakában, az első években szakmai segítője (tutora) lehet az új kollégának/kolléganőnek.

Mivel a gyakorlatvezető mentor kulcsszereplője a tanári féléves gyakorlatnak, és e szerep korábban nem létezett, ezért a gyakorlatvezető mentor jogi helyzetéről és a vele szemben támasztott képzettségi elvárásokról külön kiemelten a következő fejezet keretében foglalkozunk.

Az alábbi elvárások nem kompetencia-típusú követelményeket jelentenek, hanem bemeneti elvárásokat, azon teljesítendő előfeltételeket, amelyek az adott szerepkör betöltéséhez szükségesek.

A hallgató

A képzettségi előfeltételeket tágra értelmezve a munkacsoport első pedagógus szakképzettség megszerzése esetében optimális tanulmányi útnak ítéli az alapképzésben a tanári felkészítést megalapozó, pályaaorientációt segítő 10 kreditértékű pedagógiai, pszichológiai modul követelményének teljesítését, és *javasoljuk ezt a tanári mesterszak felvételi kritériumaként érvényesíteni*. Ez lenne az egyetlen megmerítkezési és mérlegelési lehetőség a jelölt számára a pályaválasztási döntését megelőzően. Fontos továbbá, hogy a tanári mesterszakra való bejutást elősegítő 50 kredites, második szakképzettséget megalapozó tanulmányokat a felsőoktatási intézmények a végzést követő években tanárszakra jelentkezni kívánók számára részismeretként nyújtsák, és minél szélesebb körben hirdessék meg (mivel ez nem része a felvételi tájékoztatónak).

A tanárjelölt hallgatótól az összefüggő szakmai gyakorlat megkezdéséig elvárt, hogy teljesítse a szakterületi és pedagógiai, pszichológiai elméleti és gyakorlati követelményeket, a közoktatási intézményben (gyakorlóiskolában) végezhető tanítási gyakorlatot. Aggályosnak tartunk minden olyan megoldást, ami - a gyakorlattal párhuzamosan, konkurálva - futó kreditgyűjtést, pótlást tesz lehetővé a tanárképzésen belül, mivel az a jelölt helyzetét, kompetenciaérzését gyengíti, a figyelmét, idejét pedig ebben a fontos tanulási, gyakorlási periódusban megosztja.

A gyakorlatvezető oktató és a képzőhely:

A gyakorlati félév kötelező része a képző intézmény oktatói által tartott gyakorlatokat kísérő szeminárium, amelynek véleményünk szerint kiemelt formája kell, hogy legyen az összegző, tapasztalatokat feldolgozó blokk- vagy reflektív szeminárium. Javasoljuk, hogy személyes „tutor”-oktatója legyen minden hallgatónak, aki lehetőség szerint a szemináriumvezetők köréből kerüljön ki. Javasoljuk, hogy a szeminárium egy tanári team feladata legyen, egyik tagja a fenti (esetleg külön a szakmódszertanos) oktató, további szereplője pedig a tapasztalatok feldolgozásának moderálásban jártas oktató lehet. Számolhatunk egy-egy meghívott gyakorlatvezető mentortanár vagy más független gyakorlati szakember esetenkénti bevonásával is. Javasoljuk, hogy egy-egy szeminárium-vezetőhöz név szerint legyen beosztva néhány (maximum 8) hallgató, akinek a feladata, hogy kapcsolatot tartson a hallgató gyakorlatvezető mentorával és a korábbi gyakorlatvezető tanárával. Az intézmény által a gyakorlat felügyeletére vagy a szemináriumvezetésre delegált (szakmódszertanos) oktatónak tehát mindenképpen az iskolai terepismerettel és tényleges közoktatási pedagógusi gyakorlattal kell rendelkeznie. Összefoglalva tehát, a szeminárium vezetője a tanárképző intézmény alkalmazásában álló személy, aki lehet a szakmódszertan, a pszichológia, a pedagógia vagy a gyakorlati képzés szakembere is. Javasoljuk, hogy a hallgató személyes fejlődésének tervezését és figyelemmel kísérését biztosító gyakorlatvezetői munkája legyen része a munkaköri leírásának, a felsőoktatási törvény szerinti tanításra fordított időnek [Ftv. 83.§ (2) bekezdés].

A felsőoktatási intézmény részéről a gyakorlati félév szereplői közül a korábban leírtak szerint fontos a tanári szakképzettség-felelős és a hozzá tartozó szakképzettség szerinti szakmodszertanos oktató, valamint a gyakorlatvezető tanár iskolai terepismerete és tanári szakképzettsége. Hasonló az elvárás a gyakorlatok szervezésével, szakmai „felügyeletével” megbízott oktató (vagy az intézmény regionális kutató és szolgáltató központjában ezt a feladatkört ellátó kolléga) esetében is. Javasoljuk, hogy a szakfelelőstől és a szakképzettség-felelősöktől ugyancsak elvárható legyen a pedagógusi, tanári szakképzettség. Nem ritka jelenség, hogy diszciplináris szakemberekre osztanak ki az intézmények ilyen szerepet, akik így jogosítvány nélkülnek tekinthetők, különösen a gyakorlati képzés ügyeiben. A Magyar Felsőoktatási Akkreditációs Bizottság akkreditációs követelményei sem írnak elő a szak- és szakképzettség-felelősre nézve egyértelműen pedagógiai (pl. a tanárképzésben a szakmodszertanosnak tanári) szakképzettséget és iskolai gyakorlatot, így feltétlen fontos e téren a képzők képzése a modern pedagógiai és pszichológiai ismeretek terén.

Javasoljuk, hogy a képzőhelyen a szakképzettség-felelős jelöljön ki egy-egy gyakorlatfelelős szakmodszertanost, aki mindkét féle gyakorlati képzésben irányítaná és áttekintené a szakterületi képzés szempontját: a csoportos közoktatási (gyakorlóiskolai) és az egyéni (partneriskolai) gyakorlati képzés szakterületi eleméért ő lenne a felelős, azonos szakterületen a gyakorlatvezető tanárokat és a gyakorlatvezető mentorokat ő kötné össze.

Szélesebb körre vonatkozóan is javasoljuk, hogy csak tanári (vagy pedagógia, pszichológia) szakképzettséggel lehessen a tanárképzés mesterszakján az oktatók legnagyobb százalékát foglalkoztatni. A szakmodszertanosok csak tanári szakképzettséggel oktathassanak, s a gyakorlati félévben a közreműködésükhöz a tanári szakképzettségen felül jó, ha van közoktatási gyakorlati tapasztalatuk is (vagy intézményi szabályzatban jó, ha előírták a közoktatási tapasztalat szerzését).

A szereplők és feladataik leírása keretében jeleztük annak fontosságát, hogy legyen egy tanári mesterszak gyakorlatát szervező stáb. Javasoljuk, hogy a stábnak legyen oktatásszervező, gyakorlatokért felelős előadó, ügyintéző tagja is, olyan, aki a pedagógus szakmában képzett és járatos.

A felsőoktatási tanárképző szakember, a gyakorlatvezető oktató nem feltétlenül és nem kizárólag a tanárképzés oktatóinak (tanársegéd, docens, stb.) a sorából kerülhet ki. A közalkalmazottak jogállásáról szóló 1992. évi XXXIII. törvénynek a felsőoktatásban alkalmazottakra vonatkozó - 53/2006. (VI. 14.) Korm. - rendelete értelmében a tudományos előmenetel alapján történő oktatói munkakörök mellett többek között lehetőség van tanári munkakörökben történő alkalmazásra is. A képző intézmények ezt a lehetőséget a gyakorlatvezetés céljaira ma még kevésbé használják ki.

Ebből következően javasoljuk, hogy a *felsőoktatási intézményben, tanári munkakörben* – előzetes tapasztalatok vagy pályázati kritériumok útján – *az átlagosnál nagyobb számban lehessen alkalmazni azokat a közoktatásban sok éve dolgozó pedagógusokat, akik a gyakorlatvezetésben a legkiválóbbnak bizonyultak.* A gyakorlatvezető mentorok a felsőoktatási intézmények értékelése alapján „kiváló mentor” díjat kaphatnának, amely előnyt jelentene a pedagógusképzésben történő alkalmazásukhoz. Javasoljuk, hogy a Magyar Felsőoktatási Akkreditációs Bizottság a tanári (és egyéb pedagógusi) szakindítás elbírálási szempontjait módosítsa a tudományos fokozatot szerzett oktatók arányszámait illetően, és a gyakorlati képzés minőségi megvalósítását elsősorban a közoktatásban gyakorlatot szerzett tanárok alkalmazásával tekintse biztosítottnak.

A partneriskola és vezetője:

A partneriskola maga is akkreditáció alá vethető intézményt jelent. A munkacsoport álláspontja szerint azonban a feltételeket illetően kiindulási alapként nem vehető figyelembe a gyakorló

iskolákkal szemben támasztott – a 79/2006. (IV. 5.) Korm. rendelet 3. számú mellékletében meghatározott – követelmény, hiszen a féléves gyakorlat pontosan azért került ki a gyakorlóiskolákból, hogy a hallgató a közoktatás általános állapotával és jellemzőivel találkozhasson. Éppen ezért javaslatunk az, hogy bármely közoktatási intézmény válhasson partneriskolává, ha vezetője ezt támogatja azzal, hogy a tanárjelölt számára biztosítja a szakképzett gyakorlatvezető mentort és általában véve az iskolai közösség támogatását. A partneriskolává válás infrastrukturális feltételekhez kötését nem tartjuk célravezetőnek, de azt elengedhetetlennek látjuk, hogy azok a fogadott tanárjelölt(ek) számára megfelelő felkészülési helyet biztosítsanak.

A partneriskolává válás során az intézményvezető szerepe kulcsfontosságú. Ő garantálja a fogadókészséget, az intézmény működésének, benne a megbízott gyakorlatvezető mentornak (és esetleges segítőinek) a gyakorlati képzés céljaira (is) rendelkezésre állását, az iskola befogadói, tanulói kultúrájának építését. Maga pedig részese lehet a hallgató gyakorlati teljesítményei minősítésének, igazolásának is. Számára a képzettségi elvárásokat a közoktatási törvény és a közalkalmazottak jogállásáról szóló törvény közoktatási végrehajtási rendelkezései fogalmazzák meg. Javasoljuk, hogy a közoktatás-vezetői szakirányú továbbképzésbe kerüljön be a tanári mesterképzéssel kapcsolatos ismeretkör is, különös tekintettel a gyakorlati félévre és annak jelentőségére a közoktatási intézményt illetően.

6. A szereplők munkájának értékelése

A hallgató félévi gyakorlatának a végén az adott hallgató gyakorlatáért felelős gyakorlatvezető oktató, a szintetizáló szeminárium vezetője értékeli a hallgató alkalmasságát és a gyakorlat egészét (beleértve a szemináriumi fejlődését is). Az oktató konzultál a hallgató gyakorlati munkáját segítő teammel, tehát a korábbi gyakorlatvezető tanárral, az esetleges többi szemináriumvezetővel és mindenekelőtt a gyakorlatvezető mentorral. A csapat a szemináriumvezető oktató működteti. Javasoljuk, hogy az ő feladata legyen a portfólió véleményezése és értékelése is a szakdolgozati védéshez, a záróvizsgára bocsátása előtt.

A hallgatói részteljesítmények összegzését, tehát a gyakorlat egészének az értékelését javasoljuk (és nem külön az egyes elemeket, pl. a szemináriumot, az esetleges zárótanítást és így tovább). Az egyes – külön-külön kreditértékkel is kifejezett – tartalmi elemek, tevékenységek csak támpontként szolgálnának a hallgató féléves munkatervének az összeállításához, a menetközben valószínűen előforduló módosulásokhoz, illetve az egyes részek teljesítésének igazolásához. Az értékelés alapja a hallgató alkalmassága a tanári pályára, illetve az egyéni fejlesztési terv végrehajtásának minősége. Az érdemjegy szerinti értékelés a gyakorlati kreditek összességére vonatkozik, ezért a gyakorlatot egy (20, vagy 30 kredites) tanegységként javasoljuk a tanulmányi rendszerben feltüntetni, melynek teljesítése egyben történik. Javaslatunk szerint az értékelés háromfokozatú minősítés legyen: kiválóan megfelelt, megfelelt és nem megfelelt. (Azért ne az ötfokozatú érdemjegy, mert a soktényezős szempontokat nehéz valóságghűen összegezni, és valójában nincs is szükség ennél nagyobb fokú differenciálásra.)

A gyakorlat során a különösen fontos kompetenciák kialakítása érdekében *alkalmassá kell, hogy váljon a tanárjelölt*:

- a tanulási folyamat szervezésére és irányítására,
- változatos tanítási-tanulási formák kialakítására,
- a tudásforrások célszerű kiválasztására,
- az információs, kommunikációs technológiák alkalmazására,
- hatékony tanulási környezet kialakítására.

A tanulók körében kialakítandó kompetenciák érdekében elsősorban a következő módszerek, eljárások alkalmazását javasoljuk a gyakorlat során:

- a tanulók bevonását a fontos döntések meghozatalába:
 - a jól működő tanulóközösség,
 - az önmagukért és egymásért való felelősség kialakítása érdekében,
- a tanulók egyéni és csoportos munkájának megszervezését teljes értékű részvétel biztosítása mellett,
- a kompetenciákhoz kapcsolódó módszerek, eljárások (kooperatív technikák, projekt módszer) alkalmazását.

A gyakorlat során kell, hogy a tanári kompetenciákhoz *kíváncsi nézetek, attitűdök kialakuljanak:*

- felelősségvállalás az osztályban a tanuláshoz szükséges megfelelő légkör kialakításáért,
- elkötelezettség a demokratikus értékek érvényesítésében, a méltányosság elvének alkalmazásában,
- a tanulók kölcsönös segítségnyújtásának értékelése,
- a tervezés és értékelés összekapcsolása a korszerű információs technológia alkalmazásával,
- eltökéltség minden tanuló képességeinek azonos eséllyel történő, folyamatos fejlesztéséhez,
- az érdeklődésen és az érdekeltségen alapuló motiváció jelentőségének felismerése az életen át tartó tanulásban.

Javasoljuk, hogy a gyakorlatvezető oktató az értékelésében az egyéni fejlesztési terv sajátosságainak figyelembe vétele mellett alapvetően ezen tevékenységek, kompetenciák és attitűdök mentén értékelje a hallgató tevékenységét.

A gyakorlat értékelése kapcsán fontos kimondanunk, hogy a féléves összefüggő tanítási gyakorlat az a pont, ahol egyértelműen kiderül a hallgatóról, hogy a tanári pályára alkalmas-e vagy sem. A gyakorlatvezető mentor szakmai véleményét figyelembe véve a képzőhely, illetve a gyakorlatvezető oktató felelőssége és feladata, hogy amennyiben a hallgató nem alkalmas a tanári pályára, akkor azt vele megfelelő tapintattal és empátiával, de határozottan megértesse. Egy ilyen nagy horderejű döntés meghozatala felelősséggel csak akkor vállalható el, ha több személy együttes véleménye támasztotta alá az alkalmatlanság kimondását – a team-ben történő értékelési formát ezért is javasoljuk. A tanári mesterszak szintben és tartalomban minőségileg megújított képzése értelmét veszti, ha a tanári pályára nem való hallgatók szűrés nélkül oklevélhez jutnak.

A mentor és a partneriskola értékelésére átfogó rendszert kell kialakítani. Ennek egy lehetséges megoldása lehet a következő:

- A gyakorlat végén, a hallgatók félévi értékelését követően a hallgatók gyakorlataért felelős gyakorlatvezető oktató írasson a hallgatókkal anonim véleményt a gyakorlatvezető mentor munkájáról;
- A gyakorlatvezető oktató és a gyakorlatvezető mentor a hallgatói vélemények birtokában együtt értékelje a gyakorlatvezető mentor félévi munkáját, a mentor iskola részéről kapott támogatását, a felmerülő problémákat. Erről szülessen jegyzőkönyv.
- Az iskolaigazgató és az adott oktató a gyakorlatvezető mentorral (vagy ugyanazon iskolában több oktató több mentorral) együtt értékeljék az iskolának az adott félévben nyújtott gyakorlatvezetést támogató munkáját, a felmerülő problémákat, kölcsönös kéréseiket. Erről készüljön jegyzőkönyv.
- A korábbi jegyzőkönyvek és egyéb dokumentumok alapján, meghatározott rendszerességgel (pl. 5 évenként) szülessen döntés a gyakorlatvezető mentorok további megbízásával kapcsolatban, illetve ekkor kerüljön sor a kiváló gyakorlatvezető mentori cím odaítélésére a legjobbaknak.

- Ugyanígy, a partneriskolai kapcsolat továbbfolytatásáról is rendszeres időközönként (pl. 5 évenként) a szerződő felek együtt döntsenek.
- Javasoljuk, hogy a kiváló gyakorlatvezető mentor és a kiváló partneriskola cím adományozása minden intézménynél azonos kritériumrendszer szerint történjen.

Javasoljuk kialakítani a gyakorlati félévért felelős **gyakorlatvezető oktató** értékelésének rendszerét. Néhány javasolt módszer:

- Az oktatót minden félév végén értékeljék azok a hallgatók, akiknek a gyakorlatáért ő volt a felelős. Az oktató kapja meg írásban az anonim véleményeket.
- A felelős oktató félévenként írásos beszámolót készítson a munkáról, amit a tanárképzési felelős testület, szervezeti egység vitasson meg.

A képzőintézmény értékelése a partneriskola által

Javasoljuk, hogy a gyakorlatokat szervező központnak legyen a feladata tanévenként egyszer a partneriskolák igazgatói, gyakorlatvezető mentorai számára fórum szervezése, ahol a közoktatási intézmények visszacsatolást nyújtanak a képző intézmény számára, és kicserélik a tapasztalatokat.

A képzőintézmény és a partnerintézmény kapcsolatának értékelése

Javasoljuk, hogy a regionális központ a közoktatási intézmények fenntartóinak, az önkormányzatok megyei, városi és regionális oktatási hivatalainak a részére is szervezzen évenként fórumot. A képzők közvetítsék az iskolaigazgatók olyan problémáit és javaslatait, amelyekben a fenntartók tudnának segítséget nyújtani. A képző intézmények e fórumon hirdessék meg képzéseiket, továbbképzéseiket, ajánlják fel cserébe egyéb szolgáltatásaikat. A fenntartók itt közöljék képzési igényeiket és várható álláskínálatukat.

7. A portfólió szerepe a rendszerben

A tanári mesterszak során végzett gyakorlat értékelésében kiemelkedő szerep hárul a portfólióra, amely a szakmai fejlesztési profillal és a hallgató erre épülő egyéni fejlesztési tervével összhangban ad módot a hallgató fejlődésének, felkészültségének, képzettségének megítélésére. A jelenlegi szabályozás kötelezővé teszi a portfólió készítését az összefüggő szakmai gyakorlat fél éve alatt, amelynek értékelése a záróvizsga részét képezi. A portfólió tehát a kompetencia alapú tanárképzés szabályozásának és értékelésének egyik eszköze lett.

A portfólió a hallgató által kiválasztott, adott kompetenciák elérésének adott színvonalát bemutató, illusztráló dokumentumok és az ezekre vonatkozó reflexiók rendezett gyűjteménye. Rendezett gyűjteményen azt értjük, hogy a hallgató az alábbiakban felsorolt dokumentum fajtákból a rendelkezésre állókat az egyes szttenderdekhez, azaz a kompetenciáknak a képzés adott szakaszában elvárható szintjét leíró követelményekhez rendezve írja be, alátámasztja velük, hogy a szttenderdek elérésében hol tart. Tehát az alap- és mesterképzési szakok képzési és kimeneti követelményeiről szóló 15/2006. (IV. 3.) OM rendelet 4. számú mellékletében, a tanárszak képzési és kimeneti követelményeiben meghatározott kilenc kompetenciának megfelelően kilenc fejezetből áll a portfólió. Amennyiben a szakképzettség képzési és kimeneti követelményeiben olyan, a szakképzettségre jellemző speciális kompetenciák is előfordulnak, amelyek nem sorolhatók be a kilenc általános kompetencia egyikébe sem, akkor célszerű ezeket a speciális kompetenciákat illusztráló dokumentumokat egy külön tizedik fejezetben gyűjteni. A kilenc szttenderdhez gyűjtött bizonyító dokumentumokat a hallgató saját megjegyzéseivel, reflexióival ellátja. Leírja, hogy mennyiben felelnek meg a szttenderdeknek, illetve, hogy mit kell

még tennie a kompetenciák elvárt szintjeinek, a sztenderdeknek az elérése érdekében. A portfólió rendezésének szempontjaiként és az értékelés kritériumaiként is a képzési és kimeneti követelményekben meghatározott kompetenciákat célszerű figyelembe venni. A sztenderdek konkrét kidolgozására a TÁMOP 4.1.2.B pályázat keretében nyílik lehetőség.

A portfólióban elhelyezhető dokumentumok lehetnek pl. az órai megfigyelések, a tanulók értékelése, egy gyerek fejlődését bemutató esettanulmány, a pedagógiai munka tervei, illetve utólagos leírása, értékelése, a jelölt bármely tevékenységére kapott értékelések, külső közoktatási intézményekkel, szervezetekkel felvett kapcsolat: pl. a pedagógiai szolgáltatónál végzett munka dokumentálása vagy e szervezet dokumentumai, a sajátos nevelési igényű gyerekek egyéni fejlesztési tervei, eredményei, az interjúk szülőkkel, kollégákkal, az évfolyamtársak kritikai észrevételei, IKT eredményes alkalmazásának dokumentumai, fényképek, videofelvételek, stb.

A portfólió a tanárképzés folyamatában kettős funkciót tölt be. Egyfelől a hallgató számára tárolja tevékenységének, megszerzett tapasztalatainak, tudásának dokumentumait. Lehetővé teszi számára a folyamatos önértékelést, reflexiók megfogalmazását saját tevékenységére, s mindezek alapján tevékenységének céltudatos tervezését a gyengébben fejlett kompetenciák fejlesztésére. Másfelől a portfólió betekintést nyújt a tanárképzők számára a hallgató tevékenységébe, módot ad felkészültségének értékelésére. A két funkció különválasztása érdekében gyakran megkülönböztetik a munkaportfóliót és az értékelési portfóliót. Ebben az esetben a munkaportfólió alapvetően az önszabályozás és a formatív, segítő értékelés eszköze. Ha a hallgató kiválogat bizonyos dokumentumokat a munkaportfóliójából, s ezeket összerendezi az értékelés számára, értékelési portfólióról beszélünk. Ez az értékelési portfólió az, amely a rendelet szerint a szakdolgozat része, illetve meghatározott esetekben (a tanári diplomával rendelkezők körében a magasabb szint vagy újabb szakképzettség szerzése esetében) maga a portfólió a szakdolgozat. Mint ilyen, a szakdolgozat értékelésére és védésére kialakult szabályok vonatkoznak a portfólióra is (pl. az előzetes bírálatok, előzetesen javasolt érdemjegy, a védés mechanizmusa a záróvizsgának az intézményben elfogadott rendje szerinti értékeléssel).

A portfólió nem kizárólag csak a záróvizsga része, és nem is csak a gyakorlati félév tanulási folyamatának a legfőbb munkamódszere. A hallgató számára a szakmai szocializációs folyamat egészének a tudatos irányítását teszi lehetővé, ha a munkaportfólió nemcsak a külső gyakorlat félévében, hanem a mesterképzés teljes időtartama alatt készül. Sőt, hasznos lehet a portfólió készítése az alapképzés 10 kredités pályaorientációs pedagógiai, pszichológiai modulja során is, hisz ez a periódus is a tanárrá válás folyamatának része. Az alapképzésben készített portfólió szerepet kaphatna a mesterszakra történő belépéskor, a kiválasztás folyamatában is.

Előre meghatározott módon, az értékelési portfólióban bizonyos számban a jelölt által értékelt dokumentumok szerepeljenek, és bizonyos számban az oktatók, gyakorlatvezető mentorok által értékelt dokumentumok. A portfólió végső értékelését, javaslatunk szerint, a gyakorlatvezető oktató végzi. A záróvizsgán a hallgató a portfólió bemutatása érdekében prezentációt készít, és azt a záróvizsga során megvédi.

A külső iskolai gyakorlat végeztével a reflektív szeminárium vezetője, a gyakorlatvezető oktató – a hallgatóval és a gyakorlatvezető mentorral egyetértésben, hasonlóan a 4. félév végén elkészített szakmai fejlődési profilhoz – ún. **pályakezdő profilt** is készíthet, amely egyrészt alapot ad a hallgató félévi munkájának az értékeléséhez, másrészt feladatokat jelöl ki számára a diploma megszerzése utáni önfejlesztéshez, amelyet a gyakornoki időszak megkezdésekor tudatosan hasznosíthat.

II. A gyakorlatvezető mentor

A tartalmi kérdések tisztázása előtt szükséges megemlíteni, hogy a mentor szó jogszabályi környezetben is már több értelemben használt kifejezés, ezért célszerűnek tűnik egy jelzővel a tanári mesterszak összefüggő gyakorlata során a hallgatónak támogatást nyújtó személyt a többi mentortól megkülönböztetni. Ezért a munkacsoport javasolja a gyakorlatvezető mentor elnevezést.

A mentortanári szerepet úgy kell kialakítani, szakmailag felépíteni, hogy a közoktatás és a pedagógus gyakorlati képzési feladatai összekapcsolhatóak legyenek.

Így a gyakorlatvezető mentor:

- szakmailag, módszertanilag jól felkészült,
- a tanári kompetenciák teljes körét birtokolja, és eredményesen alkalmazza tanítványai körében a tantermi gyakorlatban,
- az intézmény szakmai fejlesztésének aktív résztvevője,
- képes irányítani a tanári mesterszak gyakorlati képzésében a hallgatók szakmai munkáját, képes a hallgatót a programja szerint szükséges kompetenciák kialakításában támogatni,
- továbbá javasoljuk, hogy hosszú távon a közoktatási intézményben a pályakezdő gyakornokok munkáját is a gyakorlatvezető mentor segítse.

A kritériumokat figyelembe véve látható, hogy a magyar közoktatás szakmai, módszertani megújítása szempontjából nélkülözhetetlen a pedagógustársadalomban a szakma kiválóságait meghatározó, hálózatba szervező gyakorlatvezető mentori kör kialakítása. A gyakorlatvezető mentorok adnák szakmai szempontból a rangot a gyakorlati képzés közoktatási intézményeinek, a partneriskoláknak. A TÁMOP 4.1.2.B regionális pedagógiai szolgáltató és kutató központok hálózatán keresztül a partneriskolák is egységes országos intézményhálózatba szerveződhetnek, amely a minőségbiztosításon keresztül a tanárképzés ekvivalenciájának garanciáit is jelenthetné. Fontosnak tartjuk, hogy a megfelelő szakképzettséggel rendelkező gyakorlatvezető mentorokról országos mentorjegyzék készüljön.

A pályakezdő pedagógusok alkalmazása a közalkalmazottak jogállásáról szóló 1992. évi XXXIII törvény közoktatásban történő végrehajtásáról szóló 138/1992. (X. 8.) Korm. rendelet értelmében az első három évben határozott idejű szerződéssel, gyakornoki beosztással történik, akiknek a beilleszkedését az igazgató által megbízott ún. „szakmai segítő” felügyeli. A rendelet nem ír elő képzettségbeli kötelezettséget a szakmai segítő tanár számára. A mentorképzéssel összefüggésben az javasolható, hogy a gyakornokokat segítő tanárok idővel ugyanazt a mentori szakképzettséget szerezzék meg, mint amit az egyéni összefüggő gyakorlatvezető mentor számára javasolunk.

Tekintettel arra, hogy a tanári mesterszakon többségében két szaktárgy oktatására vonatkozó szakképzettség megszerzése a cél, ezért fontos tisztázni a mentor és a szakképzettségek viszonyának kérdését. A munkacsoport javaslata szerint a hallgatónak egy gyakorlatvezető mentora van. Ez a mentor felel a hallgató mindkét szakjának egyéni összefüggő szakmai gyakorlatáért, illetve az iskola és környezete komplex működésének megismertetéséért is. Amennyiben a tanárjelölt két szakképzettsége nem egyezik a mentor két szakjával, akkor az iskola vezetője és a gyakorlatvezető mentor biztosítanak egy olyan adott szakos - ideális esetben mentori szakképzettséggel rendelkező - másik tanárt, aki a másik szak tanítási gyakorlatát segíti. Amennyiben nincs az iskolában a keresett szakon mentor szakképzettségű tanár vagy szabad kapacitás, akkor az iskolavezető és a gyakorlatvezető mentor egy alkalmas szaktanárt kérnek fel a hallgató segítésére. Ezt a tanárt nevezzük segítő tanárnak. Az ideális eset az lenne, hogy két

gyakorlatvezető mentor párban két azonos szakos hallgatót fogad, és ily módon mindketten egy-egy hallgató gyakorlatvezető mentori és a másik segítő tanári szerepét is betöltenék.

1. A gyakorlatvezető mentor képesítési előírásai

A gyakorlatvezető mentor esetében a hatályos szabályozásból indul ki az ajánlás. A közoktatásról szóló 1993. évi LXXIX. törvény (a továbbiakban: közoktatási törvény) 17.§-ának (10) bekezdése alapján pedagógusképző felsőoktatási intézmény hallgatójának óvodai, iskolai gyakorlati képzésének vezetésére vagy pedagógusok továbbképzésére vezető tanári (gyakorlatvezető óvónői, tanítói) megbízást az kaphat, akinek pedagógus-munkakör betöltéséhez szükséges felsőfokú iskolai végzettsége és szakképzettsége, továbbá pedagógus-szakvizsgálója, valamint a nevelő-oktató munkában eltöltött legalább öt éves szakmai gyakorlata van. A gyakorlatvezető mentor olyan vezető tanár, aki az ajánlásba foglaltak szerint az összefüggő szakmai gyakorlat vezetésére kap megbízást.

A tanárképzésben a szakmai gyakorlat csak akkor éri el a célját, ha a gyakorlatvezető mentor a pedagógus-szakvizsga követelményei mellett elsajátítja a tanári mesterszak szakmai gyakorlatára felkészítő gyakorlatvezetői mentor ismereteket is.

A közoktatási törvény 17.§-ának (5) bekezdése alapján azt, aki törvény 17.§-ának (1)-(4) bekezdésében előírt felsőfokú iskolai végzettsége és szakképzettsége mellett szakirányú továbbképzésben pedagógus-szakvizsgát tett, szakvizsgázott pedagógus munkakörben kell foglalkoztatni.

A pedagógus-továbbképzésről, a pedagógus-szakvizsgáról, valamint a továbbképzésben részt vevők juttatásáról és kezdeményezéséről szóló 277/1997. (XII. 22.) Korm. rendelet 20.§-ának (5) bekezdése rendelkezik arról, hogy vezető tanári (gyakorlatvezető, óvónői, tanítói) feladat ellátására 2010. január 1-je után új megbízást az kaphat, aki rendelkezik pedagógus-szakvizsgálóval.

A gyakorlatvezető mentor foglalkoztatásához a következőket ajánljuk:

- A gyakorlatvezető mentor feladatot csak szakirányú továbbképzésben a kötelezően választható blokkban mentori feladatokra felkészült tanár láthasson el.
- A gyakorlatvezető mentor megbízásánál a gyakorlatvezető tanárral szemben megfogalmazott alkalmazási feltételeket kell érvényesíteni azzal az eltéréssel, hogy
 - a gyakorlatvezető mentor esetében a pedagógus-szakvizsga alkalmazási feltételként 2010 helyett 2015 január 1-jén lépjen életbe;
 - pedagógus-szakvizsgára felkészítő szakirányú továbbképzésben megszerzett, választható ismeretek a gyakorlatvezető mentori ismeretek legyenek.

Ezen feltételek biztosítása szükségessé teszi

- a) a szakirányú továbbképzés szervezésének általános feltételeiről szóló 10/2006. (IX. 25.) OKM rendelet 2. számú mellékletében a választható ismeretkörök új, f) ponttal való kiegészítését;
- b) a gyakorlatvezető mentor esetében a pedagógus továbbképzésről, a pedagógus-szakvizsgáról, valamint a továbbképzésben részt vevők juttatásairól és kezdeményezéséről szóló 277/1997. (XII. 22.) Korm. rendelet 20.§-a (5) bekezdésében a pedagógus-szakvizsga kötelezettségének 2015-re történő módosítását.

A felsőoktatásról szóló 2005. évi CXXXIX. törvény 32.§-a alapján szakirányú továbbképzésben a képzési és kimeneti követelmények nyilvántartásba vételéhez nem kell megkérni a Magyar Felsőoktatási Akkreditációs Bizottság támogató véleményét. A képzési és kimeneti követelmények nyilvántartásba vételét, a szakirányú továbbképzés szervezésének általános

feltételeiről szóló 10/2006. (IX. 25.) OKM rendelet alapján, a felsőoktatási intézmény kezdeményezi azzal az eltéréssel, hogy pedagógus-szakvizsgává kizárólag olyan szakirányú továbbképzés minősíthető, amely megfelel a rendeletben meghatározott követelményeknek. [Képzési idő 4 félév, a megszerezhető kreditek száma 120, melyből 10 kredit a szakdolgozat, a választható ismeretkör (gyakorlatvezető mentori ismeretek) kreditértéke 55 kredit.]

A 2006-ban indult új képzési rendszerre épülve 2009-től lehet jelentkezni tanári mesterképzési szakra. Ezen hallgatók számára 2011 szeptemberétől kell biztosítani az összefüggő szakmai gyakorlat feltételeit. Ugyanakkor a felsőoktatási intézmények már ezt megelőzően is hirdetnek újabb, oklevelet adó képzésben tanári szakképzettség megszervezésére irányuló képzést.

A gyakorlatvezető mentor képzése akkor biztosítható, ha szakirányú továbbképzésben mielőbb megindul a továbbképzés. Lehetővé kell tenni, hogy a tanári mesterszak szakmai gyakorlatának gyakorlatvezető mentori ismereteinek elsajátításában létesüljön olyan, 2 féléves szakirányú továbbképzési szak, amely beleépülhet, illetve kiegészíthető a pedagógus-szakvizsga követelményeivel. A gyakorlatvezető mentor szakirányú továbbképzési szak képzési és kimeneti követelményeinek tervezetét a munkacsoport kidolgozta, azt a VI. Fejezetben az 6. melléklet tartalmazza. Javasoljuk a szakirányú továbbképzési szak egy képzőhely általi, mihamarabbi nyilvántartásba vételének kezdeményezését az Oktatási Hivatalnál.

A képzőhelyek által az átmeneti időszakban biztosítandó képzésben, illetve a szakirányú továbbképzési szak indításakor a munkacsoport egyértelműen a képzőhelyek gyakorlóiskoláinak bázisán, a gyakorlatvezető tanárok bevonásával képzelte el a mentorképzést. Javasoljuk, hogy a képzés a későbbi gyakorlatvezető mentori tevékenységből adódóan is fokozottan gyakorlatorientált, tréning jellegű legyen. Javasoljuk továbbá, hogy a képzés fokozottan építsen a mentori feladatra vállalkozók előzetes tudására, iskolájuk és a tanulói háttér specialitásaira, hiszen a képzés egyben a képzők számára a közoktatási intézmények sokszínű gyakorlatának megismerését, gyakorlatias tudásuk elmélyítését is szolgálja. Lényegében a képzés alapozhatja meg a képzők és képzettek közti távlatos partnerkapcsolatot.

A gyakorlatvezető mentorrá válás egyik kritériumaként a munkacsoport a közoktatási intézmény vezetőjének támogató ajánlását (de a 2 féléves mentori továbbképzési szakra történő jelentkezéshez az átmeneti időben csak egy prezentáció beküldését) javasolta a felvételi vizsgán az alkalmasság eldöntéséhez. A támogató ajánlás bekérésnek oka az lehet, hogy a gyakorlatvezető mentor az iskola vezetője ellenében hallgatót nem fogadhat, nem támogathat, az igazgató aktív támogatása tehát későbbi tevékenységének alapja. Ezért mérlegelésre javasoljuk, hogy a gyakorlatvezető mentor szakirányú továbbképzési szak, illetve a pedagógus szakvizsga és annak gyakorlatvezető mentor választható modulja belépési feltételei közé - a rendeletben meghatározott követelményeken túl - az iskola igazgatójának ajánlása is bekerüljön-e.

A tanári gyakorlat első éveiben nem lehet minden megbízott gyakorlatvezető mentornak mentori szakképzettsége, de a megfelelő felkészítés számukra a kezdetektől feltétlenül szükséges. Mérlegelve az akkreditált pedagógus-továbbképzési eljárás előnyeit és hátrányait e szempontból, végül azt javasoljuk, hogy a rövidebb tanfolyamok szervezése és meghirdetése legyen a képzőhelyek feladata, és az átmeneti időre se szülessen mentor vagy mentor jellegű 30-60 órás akkreditált továbbképzés. Egy ilyen akkreditált képzést ugyanis nem csak a felsőoktatási kör nyújthatná, ezzel veszélyeztetve a színvonalat és a gyakorlatvezető mentorokról a képzőhelyek regionális nyilvántartásának zártságát, továbbá a foglalkoztatási követelmények egyértelmősége miatt csak zűrzavart és elégedetlenséget eredményezne a pedagógusok között.

Ugyanakkor azt feltétlenül szükségesnek tartjuk, hogy a felsőoktatási intézmények olyan egységes tematikájú felkészítő programokat dolgozzanak ki és nyújtsanak a gyakorlatvezetésre hosszú távon is vállalkozó tanárok részére, amelyek elvégzését beszámíthatják a mentori szakirányú továbbképzés teljesítésébe. A gyakorlatvezető mentor szakirányú továbbképzési szak

képzési és kimeneti követelményeit úgy tervezzük meg, hogy az első - és erre épülően esetleg a második - 4-6 kreditértékű blokk témái a mentori megbízáshoz legszükségesebb ismeretköröket fogják át.

2. A mentori munkát vállaló iskolák és a gyakorlatvezető mentorok országos hálózatának kialakítása

A TÁMOP 4.1.2. „B” pályázatában most formálódnak az erre vonatkozó elképzelések – jóllehet a pályázat éppen a jelen bizottsági ajánlás figyelembe vételét szabja meg a pályázat egyik feltételeként. Ebben a helyzetben a bizottság javaslatai szolgálhatnak támponttal mind a pályázatok kidolgozóinak, mind azok elbírálóinak. Másrészt viszont a pályázatok tartalmazhatnak olyan jó elképzeléseket, esetleg már alakuló gyakorlatokat, amelyek szélesebb körben történő megismertetése mind a törvényelőkészítők, mind az intézmények számára hasznosak lehetnek.

Már most is vannak csírái a mentorképzés intézményhez kötődő hálózati kialakításának. A tanárképzésben egyetemek és főiskolák több évtizede működtetnek külső partneriskolai-bázisiskolai és külső szakvezetői rendszert szerződésekkel, illetve akciókutatásokhoz kapcsolódva kutató-fejlesztő munkában alkalmaznak szakértőket, szaktanácsadókat, mentorokat (ELTE, Szeged, Szombathely, Eger, Pécs, Veszprém). Ennek a kapcsolatrendszernek a tapasztalatai hasznosíthatók, ám bár tudni kell, hogy ezen szakmai együttműködések csak a képzés vagy a képzéshez kapcsolódó akciókutatás egy-egy részterületére vonatkoztak általában, míg a tervezett féléves gyakorlatban az iskolai munka egészére kell felkészíteni, és a tudástechnológiai kutató szolgáltatások is a közoktatás szélesebb spektrumára vonatkoznak.

Ajánlás:

- A partneriskola fogalmát, státusát hosszú távon javasoljuk megjeleníteni a közoktatási törvényben. A partneriskolák rendszerének kiépítését a TÁMOP 4.1.2.B projekt pályázatai biztosíthatják régióként és az egységes kritériumok alapján, jelentkezéssel felkerülnek egy országos partneriskolai jegyzékre. A tanárképző intézmények ezen a listán szereplő intézményekből választva köthetnek szerződést iskolákkal, gyakorlatvezető mentorokkal a gyakorlati képzés feladatainak ellátására.
- A mentorképzésről szóló szabályozás definiálja a gyakorlatvezető mentor fogalmát, meghatározva a kritériumokat és a juttatást. Az országos mentorjegyzékre való felvétel a szakképzettség megszerzését követően legyen a képzőhely feladata. A tanárképző intézmények csak ezen a listán szereplő gyakorlatvezető mentorral (mentorokkal) köthetnek szerződést mentori feladatok ellátására, és kizárólag abban az esetben, ha az (azok) a partneriskolai jegyzéken szereplő iskola alkalmazásában állnak.
- A partneriskolák országos hálózatának egységes kialakítását, a gyakorlati képzés régióként ekvivalens színvonalát a pedagógusképzést segítő szolgáltató és kutató központok hálózati együttműködésében országosan két rendszeren keresztül lehet segíteni:
 - Egyfelől olyan adatbázis kialakításával, amely egy egységes tanulmányi, oktatásszervezési rendszerben ad lehetőséget a féléves gyakorlaton részt vevő hallgatók és a bázis-, illetve partneriskolák, valamint a gyakorlatvezető mentorok munkakapcsolatának biztosítására.
 - Másfelől a központok minőségbiztosítási rendszerén keresztül, amely magában foglalná a kapcsolódó partneriskolák minőségbiztosítási keretrendszerét is. (Erre részben már működő rendszert dolgozott ki a Nyugat-magyarországi Egyetem szombathelyi szolgáltató központja.)

3. A gyakorlatvezető mentori kompetenciák mérése, értékelése

Ahhoz, hogy a mentor értékelhesse a hallgatót, elengedhetetlen a gyakorlatvezető mentor, illetve a gyakorlóhely értékelése. Mivel a megfelelő standardok és mérési eszközök, módszerek nem állnak rendelkezésre, szükséges megfogalmazni a gyakorlatvezető mentorról szemben jelenleg támasztott elvárások körét. Lehetőséget biztosít erre a TÁMOP 4.1.2. B pályázat 2008-as és 2009-10-es felhívása.

Javasoljuk, hogy a mentori kompetenciák mérése- értékelése épüljön be a pedagógusok előmenetelének mérési szttenderdekhez igazodó rendszerébe, amelyet részletesen az V. fejezetben javasolunk.

4. A mentorképzés megszervezésének feladatai, a gyakorlóiskolák szerepe a mentorképzés gyakorlati elemének a vezetésében

A mentorképzés megszervezésének feladatai

A szereplők leírásakor meghatároztuk a gyakorló félévben kulcsszerepet játszó mentor fogalmát, illetve szerepét. Javaslatunk szerint azonban a leendő mentori szakképzettség olyan kompetenciákat fejleszt ki, amire mind a gyakorlóiskolai vezetőtanároknak, mind a gyakorlatvezető mentoroknak, mind pedig az intenzív gyakornoki félév szakmai segítőinek szükségük van. Sőt, minthogy európai uniós ajánlások szerint a tanár számára egész pályafutása alatt biztosítani kell a mentori segítséget, azoknak is, akik ezt a segítséget – képzettségüknel fogva – a kollégák számára tudják megadni. Javasoljuk, hogy szakmai viták, közoktatási tanácskozások segítsenek a fogalom tisztázásában, kiterjedésének meghatározásában. Jelenlegi, a mentorképzésre vonatkozó elképzeléseink szerint, bár a mentorképzést kötelezővé azok számára tennénk, akik a gyakorlati félévben majd mentori megbízást kapnak, magát a képzést ennél szélesebb kör számára kívánjuk elérhetővé tenni és javasolni. A mentorképzés megvalósítása a képzőintézmények számára fontos lépés a saját regionális mentorhálózatuk kialakításában. A képzés egyben a képző intézmény és közoktatásban dolgozó gyakorló pedagógus közti kölcsönös tanulás fontos színtere lehet.

A II. Fejezet 1. és 2. részében részletesen leírtuk, hogy melyek jelen pillanatban azok a jogszabályi követelmények, melyek a gyakorlatvezető mentori szerep ellátásához meghatározottak, illetve, hogy a munkacsoport e szabályozást hogyan javasolja módosítani.

- E jogszabályi kereteket figyelembe véve javasoljuk, hogy mentorképzés legyen olyan szakirányú továbbképzés, mely a pedagógus-szakvizsga választható modulja is egyben. A gyakorlatvezető mentor szakirányú továbbképzés tartalmára vonatkozó javaslatot a 6. sz. melléklet tartalmazza.
- Minthogy a mentorképzés, és maga a gyakorlatvezető mentori feladat is új a magyarországi tanárképzés rendszerében, szükség van a képzők képzésére is, illetve a mentorképzés elindítása után egy évvel egy országos elemzésre a tapasztalatokról.
- A munkacsoport javasolja, hogy a mentorképzést előíró jogszabályba kerüljön be annak kívánalma, hogy a képzésen belül a gyakorlati képzést – a képzőintézmény szervezésében – a gyakorlóiskola nyújtsa a jövőbeni mentortanároknak.
- A mentorképzéshez új típusú tananyagokat és segédanyagokat kell kidolgozni (pl. tanórakról – tanár-diák; diák-diák közti kommunikációról – készült videóanyagok, azokhoz kidolgozott elemzési szempontsorok és technikák gyűjteménye; tanulói megismerés-, tanulói eredményvizsgálati eljárások gyűjteménye stb.), és ezek kidolgozását támogatni szükséges. Javasoljuk, hogy e tevékenységek a TÁMOP 4.1.2.B pályázat 2009-2010-es kiírásakor kerüljenek a támogatható tevékenységek listájára.

A gyakorlóiskolák szerepe a mentorképzés gyakorlati elemének a vezetésében

A gyakorlóiskoláknak a mentorképzésben betöltött szerepéről való gondolkodás a fent vázolt folyamat és feladatsor egészen végigvonul. Azaz, nem kerülhető meg az erről szóló nézetek markáns megfogalmazása, kifejtése, az erről folytatott szakmai és társadalmi viták lefolytatása, a gyakorlóiskolák működésével, társadalmi és szakmai szerepével kapcsolatos kutatások tanulságainak áttekintése, s ha szükséges, új kutatások lefolytatása, releváns nemzetközi tapasztalatok összegyűjtése. Jelenleg elméleti-elvi szinten megfogalmazható néhány új elvárás a gyakorlóiskolákkal kapcsolatban. Ilyen például az, hogy a tanárképzés szemléletének, orientációjának változási folyamatában a gyakorlóiskolák számára új szerep jelentkezik: kitüntetett szerepük lesz a hallgatók egyénre szabott mentorálása folytonosságának a kialakításában. Az ő munkájuk is megjelenik abban, hogy a képzés negyedik félévének végén a hallgató képes saját képességeinek felmérésére, és a gyakorló félév előkészítéseként saját fejlesztési tervének megfogalmazására. Ugyanilyen új elem a gyakorlóiskolák számára az értékelés új formájának, a portfóliónak a használata.

A gyakorlóiskola és a gyakorlatvezető mentorok kapcsolatára vonatkozó javaslatok:

- A partneriskolában folyó összefüggő szakmai gyakorlat gyakorlatvezető mentorainak képzésében, elsősorban a gyakorlati tapasztalatok átadása érdekében a gyakorlatvezető tanároknak szerepet kell biztosítani. A gyakorlatvezető tanároknak azonban figyelniük kell arra, hogy a tanárképzésbe belépő „új partnerek” kiképzéséről van szó, ahol a segítség, tanácsadás indirektebb formáit kell alkalmazniuk. A képzésben óhatatlanul megjelennek a kölcsönös tanulás elemei is, hiszen a leendő mentorok a gyakorlatvezető tanárok számára sok esetben ismeretlen tanulási környezetekben szerzett gyakorlatias tudással rendelkeznek.
- A gyakorlóiskolák kiemelt szerepet játszanak a mentorképzésen belül, a gyakorlati képzés biztosításában.
- A felkészítés során a gyakorlatvezető mentornak a szakmai, pedagógiai, módszertani ismereteik megújításán túl szükséges, hogy megismerjék a hallgatók gyakorlóiskolai képzését is.
- Javasoljuk, hogy a gyakorlatvezető tanárok a gyakorlati képzés egy meghatározott hányadát legyenek kötelesek a partneriskolában biztosítani (pl. bemutató órák tartása a partneriskolában);
- A gyakorlóiskolák és a gyakorlatvezető mentorok közötti kapcsolat az egyéni gyakorlat idején sem szakadhat meg, mert az adminisztrációs, koordinációs, szakmai feladatok ezen időszakban is összeköti a feleket. A gyakorlóiskolai és a partneriskolai gyakorlat között – mégpedig az egyes hallgatókig lebontva – az egymásra épülés miatt folytonosságot kellene teremteni, s az átívelés minőségét, formáit csakis a hallgatókról már tapasztalatokkal rendelkező gyakorlóiskola tudja garantálni.
- A gyakorlati félév szereplőinek sorában a gyakorlatvezető oktatói új szerepkört javasoltuk bevezetni, mint aki a hallgatónak a tutora. Ő az, aki hallgatói problémák vagy a mentori problémák jelzése esetén összeköti a gyakorlóiskolai és a partneriskolai vezetőtanárokat, illetve a hallgatók gyakorlatának és egyben alkalmasságának az értékelésében is ez a három szereplő együttesen venne részt.

III. A gyakorlati félév finanszírozásának kérdései

1. A gyakorlati félév költségei

A képző intézmény részéről a képzés keretében többféle feladat igényel finanszírozást.

- A hallgatói gyakorlatok látogatása, felügyelete útiköltséggel, napidíjjal jár. A blokk- vagy reflektív szeminárium rendszeresítése, valamint a hozzájuk tutorálásra beosztott hallgatói feladatok a felsőoktatási intézményben oktatót, infrastruktúrát igényelnek, ha a szemináriumon esetleg meghívott külsős szakértők is részt vesznek, akkor további előadói költséggel is kalkulálni szükséges.
- A gyakorlati félév kapcsán felmerül oktatásszervezési költség is. Az intézmény működési rendjétől függően álláshely(ek) vagy egyéb alkalmazás(ok) igényével jár a gyakorlatok logisztikájának kidolgozása, bonyolítása, a közreműködő szereplők megfelelő tájékoztatása, a kapcsolattartás és a tanulmányi nyilvántartás működtetése, a sajátos, váratlan helyzetek kezelése.
- A képzőhelyen felmerülő költségek harmadik köre a szakértői, vizsgáztatói költségek, beleértve a tanári záróvizsga bizottságának dologi és személyi költségeit.

A **partneriskolában**, mint gyakorlólhelyen folyó tevékenységekkel összefüggésében az alábbi főbb személyi és dologi természetű költségekkel kell számolni.

- Várhatóan a mentortanárok tiszteletdíja és ennek járulékai jelentik a legnagyobb tételt, mely függhet a mentorált hallgatók számától, a hallgatók előző szakképzettségétől, így gyakorlati idejétől, esetleges további gyakorlólhelyétől.
- Felmerülhet továbbá költségként a partneriskolán belüli egyéb tevékenységek felelőseinek, vezetőinek munkája (intézményvezető, a hallgató második szakján segítő tanár munkája, vagy a tanórán kívüli munka keretében végzett tevékenység).
- További költségtényező lehet, ha a jelöltek nagyobb számban és gyakran tesznek szakmai látogatást az iskolán kívül működő pedagógiai szolgáltató helyeken. A szívességi alapon történő fogadókészség a profitorientált vállalkozások esetében aligha elképzelhető.
- A gyakorlatvezető mentor rendszeres tájékoztatása, továbbképzése, a képző felsőoktatási intézményben szervezett konzultációkra utaztatás költsége mellett a partneriskolák igényt tarthatnak olyan dologi támogatásra, ami a tanárjelöltek munkájához kapcsolódik: eszközfejlesztés, másolási munkák, papír és egyéb fogyóeszközök terén.

A partneriskola költségeinek pénzbeli kifizetésekor problémát jelenthet a felsőoktatási intézményekben a szerződéskötések és a kifizetések rendszerének általában igen bürokratikus eljárási rendje, továbbá a tanév szerinti kifizetések és a költségvetési naptári évi tervezés közötti alapvető eltérés. Ebben a partneriskolák számára kedvezőtlen helyzetben a hosszú távú együttműködést jól szolgálná, ha a képzőhely átlátható, egyértelmű és előre kalkulálható módon juttatná forráshoz a partneriskolát.

A **hallgató** számára is költséggel jár a gyakorlati félév, hiszen állandó lakhelye, a képzőintézmény és a partneriskola települése nem feltétlen esik egybe, így utazási, szállás-, ellátási költségei (az új szintérrel kapcsolatosan esetleg felmerülő egyéb költségek) is felmerülhetnek.

2. A gyakorlatvezető mentorok felsőoktatási forrásból fizetett megbízási díja

A felsőoktatásról szóló 2005. évi CXXXIX. törvény alapján a tanári mesterszak (két szakképzettséget nyújtó formája) öt féléves képzés. A költségvetés a kormány által

meghatározott felvehető államilag támogatott létszámmal számolva öt félévre biztosítja a képzés támogatását. Ebből egy félév az egyéni, összefüggő szakmai gyakorlat időtartama. Államilag támogatott képzésben a hallgató után ugyancsak öt féléven át igényelhet a felsőoktatási intézmény hallgatói normatív támogatást. Ez alapján javasolt megtervezni a felsőoktatási intézménynek a maximális hallgatói létszámot, a képzés teljes költségeit és ezen belül az összefüggő szakmai gyakorlat feladatát.

A felsőoktatási intézmények képzési, tudományos célú és fenntartói normatíva alapján történő finanszírozásáról szóló 50/2008. (III.14.) Korm. rendelet 683 000 Ft/ év összegben határozza meg a tanári mesterszak tekintetében a képzési normatívát. Ezt alapul véve jelenleg azzal lehet számolni, hogy megközelítőleg 340 000 Ft/hallgató az egy félévre (így a gyakorlati félévre is) a képzési normatíva szerint rendelkezésre álló forrás.

Ezen összeget a félév feladatainak megvalósításában közreműködők között több szempontrendszer szerint is fel lehet osztani. Felmerülhet a források végzett feladatok arányában (hallgatói munkaórák arányában, kredit-arányban) történő felosztása, illetve az önköltségszámítás alapján történő felosztás. Az utóbbi használatkor nehézséget jelent, hogy egyrészt intézményenként eltérő szemléletű és eltérő érettségi szintet elért metódus, másrészt a normatíva nem önköltség alapú, így nem garantált, hogy valamennyi szereplő önköltségének összegére elég fedezetet nyújt, azonban szembesít az intézmény valóban felmerülő költségeivel.

Mindezek alapján a hallgatónak a partneriskolában és a képzőintézményben szervezett szemináriumon töltött idejének arányát, illetve a külső és képzőintézményi helyszíni feladatokra fordítandó kredit-arányt, valamint a képzőintézményben a szemináriumvezetői és a partneriskolai kapcsolatok, megbízások tervezésével-szervezésével megbízottak költségigényét is figyelembe véve javasoljuk a gyakorlati félévre vonatkozó képzési normatíva 2/3-1/3 arányú felosztását a partneriskola és a képzőhely között. Ez nagyságrendileg 230 ezer forintot jelentene a partneriskola és 110 ezer forintot a képzőhely részére.

Feltételezve, hogy a partneriskolának a fentiek szerint jutó összeget kizárólag a megbízott gyakorlatvezető mentorok honorálására fordítjuk (jöllehet felmerülhet a partneriskolában egyéb, dologi költség is, melyet ez esetben a partneriskolák vállalják), az alábbi számítást végeztük el.

Mint azt a gyakorlatvezető mentor feladatainak leírása során részleteztük, a mentori feladatokat és megbízásokat két szakképzettség esetén is hallgatónként egy gyakorlatvezető mentorra tervezzük. Két szakképzettséget nyújtó képzés esetén várhatóan gyakran előáll olyan helyzet, hogy a második szakképzettség gyakorlataihoz másik mentort vagy segítő tanárt kell megbízni. Ez esetben a források megosztásakor javasoljuk, hogy a gyakorlatvezetői mentor teendőinek struktúrájából induljunk ki, vagyis abból, hogy a két szak, a pedagógusszerep és az intézmény működésének megismertetése együtt teszi ki a gyakorlatvezető mentor megbízási díját, így ha ebből az egyik szakképzettséggel kapcsolatos feladatokat átadja másik mentornak vagy segítő tanárnak, akkor a megbízásának negyedét - harmadát is átadja a feladattal együtt. (Ahogy már korábban más összefüggésben ajánlottuk, lehetőség szerint ilyen esetekben két gyakorlatvezető mentor egy-egy hallgatót vállaljon el, akik különböző szakosak, így mind a ketten elláthatják egy-egy hallgató tanári gyakorlatának az egészét, miközben a hallgató második, a gyakorlatvezető mentorától eltérő szakjának a feladatait kölcsönösen átvállalják egymástól.

Tovább folytatva a gondolatmenetet, a gyakorlatvezető mentornak – a munkaadót terhelő 32%-os járulékot leszámítva – kb. bruttó 160000 – 175000 Ft jut a félév során, mely összegből, ha a gyakorlatvezető által ténylegesen kézhez kapott összeget kívánjuk kiszámítani le kell még vonni a személyi jövedelemadót. Elmondható tehát, hogy amennyiben a képzési normatíva 2/3-ából kizárólag a gyakorlatvezető mentor díját fizeti ki a képző intézmény, akkor a négyhavi, ténylegesen e feladatra fordított pluszmunkáért a gyakorlatvezető mentornak egy hónapra számítva bruttó 40-47 ezer Ft-ot lehet fizetni. Ez a nem nagy összeg adott esetben az eltérő

szakképzettség miatt meg is oszlik a gyakorlatvezető mentor és a másik mentor vagy segítő tanár között a javasolt kétharmad-egyharmad (vagy egynegyed-háromnegyed) arányban, ezzel havi bruttó 13-15 ezer forintot juttatva a segítőnek és havi bruttó 27-32 ezer forintot hagyva a gyakorlatvezető mentornak a gyakorlat 4 hónapjára.

A munkacsoport álláspontja szerint a mentori feladatvállalás ösztönzéséhez legalább e fenti szintű díjazásra szükség van. Tehát javasoljuk, hogy a képzőhelyek a gyakorlati félévre jutó képzési normatíva legalább kétharmadát adják át a partnerintézménynek, mely (elsősorban) szolgálja a gyakorlatvezető mentor és szakos segítő díjazását.

A munkacsoport e tárgyban folyt egyeztetése során felmerült továbbá olyan javaslat is, mely a tanári mesterszakot pénzügyileg is egészében vizsgálja. A hallgatói létszám után járó képzési normatíva keretből a képzés első félévétől kezdve elképzelhető egy alap képzése, mely a tanári mesterszak oktatásszervezési költségeit a résztvevő szaktárgyi és pedagógiai pszichológiai szervezeti egységek, gyakorlóiskolák, majd a partneriskola számossága és komplex viszonyai miatt kiemelten kezelné. Ez esetben, a példa kedvéért javasolva egy 6%-os alap képzését a képzési idő teljes hosszában, hallgatónként 102 ezer forint kerülne az alapba. E keretből biztosíthatók lennének a képzőhelyen felmerülő, a gyakorlat szervezésével, értékelésével és a záróvizsgáztatással kapcsolatos költségek. Az utolsó félév képzési normatívájából az alap képzése után fennmaradó 94% fedezné a gyakorlatot kísérő reflektív vagy blokk szeminárium költségeit (például 16%-ban), és az előbbi modellhez képest több, akár 80% is juthatna a partneriskola költségeinek fedezetére.

3. A gyakorlatvezető mentor foglalkoztatásának közoktatási intézményben történő elismerése

A munkacsoport javaslata alapján a mentori cím elnyerése a pedagógus életpálya-, a karrier út részét kell, hogy alkossa.

Amennyiben ténylegesen is megvalósul majd, hogy a gyakorlatvezető mentori megbízásra szerződést csak szakvizsgázott gyakorlatvezető mentorral lehet kötni (ez az állapot 2015-től várható), akkor a pedagógus-szakvizsga követelményeinek teljesítését követően a gyakorlatvezető mentort **szakvizsgázott pedagógus munkakörben** kell foglalkoztatni.

A gyakorlatvezető mentor munkájának elismerésére lehetőséget biztosít a közoktatási törvényben meghatározott, **kiemelt munkavégzésért járó kereset-kiegészítés**.

A közoktatásról szóló 1993. évi LXXIX. törvény 118. §-ának (10)-(11) bekezdése értelmében a közoktatási intézmény vezetője kereset-kiegészítéssel ismerheti el meghatározott munkateljesítmény elérését, illetve - a helyettesítést kivéve - az átmeneti többletfeladatok ellátását. A kiemelt munkavégzésért járó kereset-kiegészítés megállapítható egy alkalomra, illetőleg meghatározott időre. A meghatározott időre szóló kereset-kiegészítést havi rendszerességgel kell kifizetni. A kereset-kiegészítés megállapításánál figyelembe kell venni a vezetői feladatokat ellátók, továbbá a pedagógus-munkakörben foglalkoztatottak teljesítményértékelésének eredményeit. A kiemelt munkavégzésért járó kereset-kiegészítés feltételeit - ha jogszabály másként nem rendelkezik - a kollektív szerződésben, ennek hiányában a szervezeti és működési szabályzatban kell meghatározni. A kereset-kiegészítésre való jogosultság legfeljebb egy nevelési évre, egy tanítási évre szólhat. A kereset-kiegészítést ugyanaz a személy több alkalommal is megkaphatja.

Az intézményfenntartó valamennyi közoktatási intézményét figyelembe véve megtervezi a kiemelt munkavégzésért járó keresetkiegészítés fedezetét. Az összeg meghatározásának számítási alapja az éves költségvetésről szóló törvényben egy főre meghatározott összeg és a nevelési-oktatási intézményekben, valamint a pedagógiai szakszolgáltatást ellátó

intézményekben pedagógus munkakörben, a pedagógiai szakmai szolgáltató intézményekben pedagógiai szakértő, pedagógiai előadó munkakörben foglalkoztatottak létszámának szorzata.

A 2009. évi költségvetésről szóló 2008. évi CII. törvény 58.§-ának (1) bekezdése értelmében 2009-ben a kiemelt munkavégzésért járó keresetkiegészítés számítási alapja 5.250 Ft/fő/hónap. A költségvetési törvényben meghatározott, a helyi önkormányzatok által felhasználható központosított előirányzatok 17. Közoktatás-fejlesztési célok támogatása címen c) pontban meghatározott **teljesítmény motivációs pályázati alap** megpályázásával a közoktatási intézmény támogatást igényelhet. Ezen pályázaton elnyert támogatás a közoktatási intézmény részéről nyújthat forrást a gyakorlatvezető mentori munka, illetve az iskola mestertanári szakmai gyakorlat minőségi elismerésére.

A pályázati lehetőséget a költségvetési törvény keretei között a közoktatási feladatellátás normatív támogatásának részeként miniszteri rendelet szabályozza.

[A minőségbiztosítás, mérés, értékelés, ellenőrzés támogatása és a teljesítmény motivációs pályázati alap igénylésének, döntési rendszerének, folyósításának, elszámolásának és ellenőrzésének részletes szabályairól szóló 17/2009. (IV. 2.) OKM rendelet.] A partneriskola e pályázat alapján elnyert támogatás révén segítheti az összefüggő szakmai gyakorlatban résztvevők munkájának elismerését.

A közoktatási intézményekben a közalkalmazottak jogállásáról szóló 1992. évi XXXIII. törvény végrehajtásáról a közoktatási intézményekben rendelkező 138/1992. (X. 8.) Korm. rendelet 15.§-a értelmében a pedagógus-munkakörökben foglalkoztatott közalkalmazott pedagógusnak a közalkalmazotti törvényben a Munka Törvénykönyvében meghatározottak mellett az e paragrafusban foglaltak szerint illetménypótlék jár, illetve illetménypótlék adható. A mestertanári szak felfutásával fontos lenne annak megvizsgálása, hogy a tanári képzést záró összefüggő szakmai gyakorlatban részt vevő gyakorlatvezető mentor számára biztosítható legyen a 15.§ (2) bekezdésének e) pontja szerinti **gyakorlatvezetői pótlék**. Ez azonban költségvetési forrás esetén biztosítható, amennyiben **a helyi önkormányzatok normatív, kötött felhasználású támogatásánál kötelezettség vállalható**. A támogatást a helyi önkormányzatok igényelhetnék a mentor címet elnyert pedagógusokat alkalmazó közoktatási intézményeik számára.

4. Finanszírozás a tanárjelölt hallgató számára

A munkacsoport szükségesnek tartja támogatni pénzügyi és egyéb eszközökkel, hogy a hallgató folyamatosan jelen tudjon lenni a gyakorlás helyszínén. Ez egyrészt jelenti az utazás, a szállás és étkezés költségeinek támogatását, másrészt a gyakorlatra fordítandó idő felszabadítását. Az előbbi támogatás a felsőoktatásban hallgatók juttatásairól és az általuk fizetendő egyes térítésekről szóló 51/2007. (III.26) Korm. rendelet szerinti teljesítmény alapú, illetve szociális alapú ösztöndíj összefüggő szakmai gyakorlat támogatására létrehozott intézményi jogcímén nyújthat a képzőhely. Mérlegelendő egy rendeletben rögzített, speciális ösztöndíj jogcím kialakítása, amely pályázható, elnyerése hiányszakokhoz, hátrányos térségekben vállalt gyakorláshoz és szociális feltételekhez lenne köthető. A hallgató gyakorlatra fordítandó idejének felszabadítása azt jelenti, hogy ne legyen semmilyen más tanulmányi kötelezettsége a gyakorlati félévben.

IV. A gyakorlati félév szervezési és oktatásszervezési kérdései

1. A gyakorlati félév jelentősége, a partneriskolák és a képző intézmények kölcsönös érdekeltiségének tényezői

A gyakorlóléhelyek, vagyis partneriskolák és a felsőoktatási képzőintézmény együttműködése kulcskérdés a tanárképzés minőségi megújításában, valamint a közoktatás minőségi fejlesztésében is. Összességében a képző intézmények és a partneriskolák együttműködése biztosíthatja hosszú távon a munkaerőpiac szakmai igényeinek megjelenítését a pedagógusképzésben és a közoktatás, képzés minőségi megvalósulását. Ez a felismerés az európai tanárképzési rendszerek átalakuló gyakorlatában is megjelenik. Az eredmények valószínűleg csak hosszabb távon érzékelhetők, ám az induláskor elengedhetetlen a kölcsönös érdekek felismerésén alapuló együttműködési készség megléte, illetve a kölcsönös érdekeltség megteremtése. *Valóságos és felismert érdekelttség nélkül a tanárképzés új rendszere, és különösen a gyakorlati félév nem működtethető, nem tartható fenn.* Valószínű, hogy a jelen helyzetben a közoktatási intézmények többsége számára a partneriskolává válás lehetősége nem ismert, nem vonzó. Azonban a jól kialakított partneriskolai rendszer, illetve annak minőségi kihatásai az adott térségben (helységben) a partneriskola számára olyan előnyöket biztosíthatnak, amely érdekeltté teheti őket a partnerségben. Ezek az előnyök nemcsak az intézményvezetők és tantestületek számára szükségesek, hogy felismerhetővé, átélhetővé váljanak, hanem a fenntartók számára is. Az ő támogató együttműködésük nélkül nem képzelhető el a rendszer színvonalas működtetése. Fontos leszögezni az együttműködés alapelvét: a közoktatási intézmény nemcsak "besegít" a tanárképzésbe, hanem felelősségteljes résztvevője annak. Nemcsak terepet biztosít, hanem talán a legfontosabb feladatot vállalja: az elméleti képzés szembesítését a gyakorlattal. Ezt a feladatot vállalnia kell a gyakorlatvezető mentoroknak és a tantestületnek, és ehhez támogatást kell nyújtaniuk a fenntartóknak, valamint a képzőknek.

Az együttműködés - hosszú távon - megteremti a közös pedagógiai gondolkodás kialakításának feltételeit, egymás "nevelésfilozófiájának" megismerését, a különbségek tudatos tisztázását. Ez a feltétele, hogy a képzés különböző területei közti összhang megteremtődjék, s nem egymást kioltó, hanem egymást erősítő folyamatokká váljanak. Ez az alapértékekben azonosságot kell, hogy jelentsen, de természetes eltéréseket, variációkat mutathat a részletekben. Azt is el kell fogadni, hogy a képzők és a gyakorlatban dolgozó kollégák ugyanazt a jelenséget más irányból vizsgálják, így a kettő nézőpont nem azonos, hanem egymást kiegészítő lesz.

Hosszabb távon sok minden múlik azon, hogy a tanárképzés képzőintézményeiben zajló folyamatokat hogyan termékenyíti meg az ötödik félév, a gyakornoki rendszer és a tanári kompetenciák mérésén-fejlesztésén alapuló gondolkodás. Azaz a közoktatási intézmények mindennapos valóságával kialakuló partneri kapcsolat. Ettől függ, hogy az elméleti képzés tényleg át tud-e alakulni gyakorlatorientálttá, ténylegesen meg tudja-e alapozni azt, hogy a hallgatók, a tanárjelöltek, a frissen végzett tanárok gyakorlati munkájukban építeni tudjanak ezekre az elméleti alapokra. Hogy megőrizték elméleti érdeklődésüket, pályájuk során bizalommal és értőn forduljanak az elméleti háttérhez, a jelenségek átfogó megismerését lehetővé tevő kutatásokhoz, képesek legyenek saját munkájukat ebből a „távlatból” is elemezni. A képzőintézmény szerepe tehát nem korlátozódhat arra, hogy a gyakorlati képzést megszervezzék (netán: kiszervezzék), a gyakorlati képzést segítő szemináriumok felelősségét ráterheljék egyik vagy másik, kevés óraszámra rendelkező oktatóra. **A gyakorlati képzés iránti érdeklődésnek és fogékonyságnak át kell hatnia a tanárképzés egészét.** Ez valószínűleg csak úgy oldható meg, ha a képzésben részt vevő képzők (a szaktanszékek oktatói, a szakmódszertanosok, a pedagógiai és pszichológiai tárgyak oktatói, a gyakorlóléiskolák vezetőtanárai) számára megteremtődnek a feltételei és egyben a kényszere is annak, hogy folyamatosan és intenzíven részt vegyenek a folyamat egészében. Az, hogy elméleti tudásukat folyamatosan „megfüröszsék”

a gyakorlati, iskolai munkáról szerzett személyes tapasztalatokban, hogy ők maguk is kutatói attitűddel közelítsenek a tanárképzésben zajló változásokhoz, hogy ők is reflektív szakemberekké váljanak.

Hasonlóképpen, nem sok érdemi változást várhatunk akkor, ha a közoktatás elegendő számú intézménye nem mutat érdeklődést a tanárképzésbe történő bekapcsolódás iránt, és nem tapasztalják meg a gyakorlatban a fent említett kölcsönös előnyöket. Ha nem tapasztalják meg, hogy a tanárképzésben dolgozó kollégák tényleg segíteni tudnak a mindennapos iskolai gyakorlatban tapasztalt problémáik megfogalmazásában, elemzésében, új megoldások kimunkálásában. Ha viszont lényegi, tartalmi együttműködés kialakul a partnerek között, az oktatás és a tanárképzés minőségileg megújulhat.

A partneriskola az együttműködésben a következő területeken kaphat például támogatást a képzőintézménytől:

- az adott iskola speciális problémáinak feltárásában, megfogalmazásában,
- a problémák megoldásához megfelelő módszerek megtalálásában,
- bevezetett változtatásokkal, innovációkkal kapcsolatos akciókutatásokban,
- helyi igényekhez alkalmazkodó továbbképzések vezetésében (pl. mentorképzés vagy a szakmai, módszertani megújulásokhoz szükséges továbbképzések),
- pedagógiai programok, helyi tantervek felülvizsgálatában, az éves tervek kialakításában, a minőségbiztosítás magvalósításában,
- minőségfejlesztési programok készítésében,
- a szakmai fejlesztésekben kutatási-fejlesztési együttműködésben,
- közös pályázati tevékenységekben,
- abban, hogy az iskola speciális problémái, a tantestületi innovációk a képzőintézmény oktatóit érzékenyebbé teszik a valóságos gyakorlati problémák iránt, azokat nagyobb szakmai nyilvánosság előtt megjelenítik (pl. publikációk, szakértői bizottsági munkák formájában).

A fenntartó ebben a szakmai együttműködésben lehetőséget kaphat a partneriskolák minőségfejlesztési törekvéseinek szakmai támogatására, törekedhet arra, hogy a fenntartásában működő intézmények számára a partneriskola egyfajta „mintául”, kísérleti terepül szolgáljon.

A képzőintézmény az együttműködéstől például a következő segítséget várhatja:

- a mai iskolai valóság terepen történő megismerését, az elméleti képzésben alkalmazható gyakorlatias tudást,
- a gyakorlat elemzésére, reflektálására épülő szakmai megújulás lehetőségét,
- a kompetencia alapú oktatás gyakorlati bevezetésének tapasztalatait a képzéshez,
- a sajátos nevelési igényű, a hátrányos helyzetű tanulók problémáira, illetve fejlesztésükhöz szükséges érzékenyítés módszertanához gyakorlati tapasztalatokat a hallgatók képzéséhez.

A felek közti közös érdekeltségek felismerésében, a fejlesztési-kutatási igények feltárásában, az együttműködés konkrét formáinak kialakításában kulcsszerepet kell játszaniuk a TÁMOP 4.1.2. B pályázat keretében kialakítandó pedagógusképzési regionális központoknak. A központok a gyakorlati félév szervezésével kapcsolatos, korábban vázolt feladatai mellett tehát folyamatos kezdeményező-irányító szerepet kell, hogy játszanak a képzőintézmények és a partneriskolák közti kapcsolatok szélesítésében és mélyítésében, a közoktatási és tanárképzési kutatások és fejlesztések szervezésében és lebonyolításában.

2. A közoktatás és a felsőoktatás tájékoztatása, a partneriskolák bevonása

A tájékoztatás szükségessége

A magyar társadalom mit sem tud arról, hogy a felsőoktatásban zajló változások közül a tanárképzés átalakulása a legmarkánsabb. A tanárképzés mesterszintre való emelése, pedagógiai jellege, a fél éves tanári gyakorlat bevezetése az átlagember számára nem ismert változások, pedig a közoktatás és a tanárképzés színvonala közügy, társadalmi megítélésük meghatározó a tanári pályaválasztásban. A korábbi években a tanári mesterszak kereteit kialakító harcok a pedagógusképzésben érintett felsőoktatási intézmények szakmai csoportjai között, korlátozott mértékű társadalmi nyilvánosság előtt zajlottak. A tanári mesterszak struktúrája komplex, belépési, képzési és szakképzettségi rendszere mind újszerű, a kívülállónak szinte átláthatatlan. Mindezt fontos lenne, hogy az átalakítás főbb tartalmi kérdései, a tanárképzés minőségi megújulása széles társadalmi rétegeket is elérő hangot kapjon.

A társadalom általános tájékoztatása és a megítélés javítása nyilvánvalóan hosszú távon és a tanári mesterszak eredményes megvalósulása mellett képzelhető el. Azonban a közoktatás tájékoztatása és a tanári mesterszak mellé állítása rövidtávon is elengedhetetlen, hiszen a fél éves tanári gyakorlat elvégzésére a továbbiakban nem a kevés számú gyakorlóiskolákban, hanem az átlagos körülményekre jobban felkészítő partneriskolákban kerül sor, amelyek becsléseink szerint talán minden második iskolát is érinthetnek.

A tájékoztatás eredménye lehet

- hogy a tanári mesterszak fél éves összefüggő gyakorlatának lebonyolításához megfelelő számú közoktatási intézményből váljék partneriskola,
- hogy a tanári mesterszakra szakképzettséget szerzők a reális elvárásokkal ismerkedjenek meg,
- hogy a felsőoktatás és a közoktatás között egyfajta partneri viszony alakuljon ki, mely előfeltétele annak, hogy a pedagógusképzés a közoktatás valós problémáira működőképes válaszokat adjon, és nem utolsó sorban,
- hogy a közoktatásban dolgozó tanárok saját karrierépítésük érdekében tudomást szerezzenek arról, milyen újabb szakképzettséget szerezhetnek milyen időigénnyel, vagy – ha középiskolában szeretnének tanítani – a főiskolai szintű tanári oklevelüket hogyan emelhetik mesterszintűvé.

Javasoljuk, hogy vállaljon szerepet a tájékoztatásban az OKM Közoktatási Főosztálya (lehetőleg együttműködésben a Felsőoktatási Főosztállyal), illetve a pedagógusképzési regionális központok, melyek működéséhez kulcstevekenység lesz a közoktatás megnyerése. A VI. fejezetben a 8. sz. melléklet a tanári mesterszak új rendszeréről nyújt tájékoztatást.

Tájékoztatási feladatok, szereplők és lehetséges megoldások

Az alábbi formákban javasoljuk, hogy a felsőoktatási irányítás nyújtson tájékoztatást a felsőoktatás a regionális pedagógusképzési központok kialakulásáról, a tanárképzés átalakulásáról a Magyar Rektori Konferencia Pedagógusképzési Albizottsága, illetve a Nemzeti Bologna Bizottság Pedagógusképzési Bizottsága révén

- tájékoztató, bemutatkozó körlevél,
- közoktatási fórumokon való megjelenés, akár külön fórum szervezése e célból (például az OFI-ban honlap, rendszeres tájékoztató konferenciák és disszemináció a jó gyakorlatokról),
- közoktatási médiában (folyóirat, szaklap, honlapok, KIR) való megjelenés formájában.

Az alábbi formákban javasoljuk, hogy nyújtson tájékoztatást a regionális pedagógusképző központ a régiójában (a létezéséről, elérhetőségéről, a csatlakozás lehetőségéről, az érdekeltség megteremtéséről):

- tájékoztató, bemutatkozó levél,
- közoktatási intézmények személyes felkeresése,

- regionális fórum iskolaigazgatóknak,
- internetes fórum létrehozása formájában.

Szükséges megteremteni a jelen munkacsoport ajánlásainak nyilvánosságát is. Javasoljuk, hogy a következő szervezetek kapják meg véleményezésre, illetve tájékoztatásul a szakmai anyagot:

- a Magyar Rektori Konferencia Pedagógusképző Albizottsága
- a Magyar Akkreditációs Bizottság
- a Nemzeti Bologna Bizottság Pedagógusképzési Bizottsága
- a Tanárképzők Szövetsége
- az Országos Köznevelési Tanács Pedagógus-továbbképzési testülete

Javasoljuk az átalakuló pedagógusképzés egészére vonatkozóan (beleértve a továbbképzések rendszerét is) egy **közös, elektronikus fórum** létrehozását és működtetését, amely alkalmas minden szereplő informálására.

3. A gyakorlat szervezésének feladatkörei, szereplői, megvalósítást segítő technikai megoldások

A tanulmányi rendszer (NEPTUN, ETR) segítheti és korlátozhatja is ennek az új, szokatlan képzési formának és funkciónak a működtetését. Megfelelő program és szolgáltatás nélkül viszont aligha képzelhető el a képzés koordinálása. Ezért fontos, hogy a meglévő tanulmányi rendszerek kiegészüljenek egy olyan modullal, mely a tanári féléves gyakorlat során képes a hallgató jelentkezési prioritási szempontjai szerint összekapcsolni a gyakorlatra jelentkező hallgatót és a gyakorlatvezető mentort, illetve a partneriskolát. Szintén a gyakorlati megvalósítás feltételrendszeréhez tartozik a gyakorlat szereplőinél említett oktatásszervezési személy, stáb. Javasoljuk, hogy a tanárképzési ügyeknek a kisebb pedagógusképző intézményekben is külön előadója (előadói), referense(i) legyen(ek).

A technikai megoldások között szerepel a tanulmányi nyilvántartás mellett a gyakorlatokra történő jelentkezés, tájékoztatás, kapcsolattartás és a szöveges beszámoló elektronikus rendszerbe illesztése (pl. e-portfólió). A humán erőforrások fejlesztésével foglalkozó szakemberek képzése, talán felesleges is hangsúlyozni, nem nélkülözheti a személyes kapcsolattartás, tanácsadás és beszámolás eszközeit, lehetőségeit, *face to face* alkalmait. Az e-megoldások sztenderdizálása, összehangolása, adaptálása indokolt. Várható, hogy TÁMOP 4.1.2.B pályázati keretei között a létrejövő regionális kutató és szolgáltató központok egyike (a pályázat nyertese) 2010-ig kialakít a gyakorlat szereplőinek szervezésére és támogatására alkalmas, országosan egységesen működni képes informatikai hálózatot, amelyet a többi központ pilot jelleggel tesztel, majd bevezet. *Javasoljuk, hogy az országos informatikai szolgáltatás megtervezését és kifejlesztését e TÁMOP- pályázaton elnyerő regionális központ köteles legyen bevonni e fejlesztő munkába az összes pályázaton nyertes regionális központot. A regionális központok viszont kötelesek legyenek az informatikai rendszerük kialakítása során azokat a technikai megoldásokat alkalmazni, amelyeket az országos informatikai rendszert kidolgozó regionális központ javasol.* A régiók közötti információáramlás csakis az e-megoldások sztenderdizálása, összehangolása, adaptálása révén valósulhat meg. Ennek a rendszernek a kiépülése a későbbiekben alkalmassá tehető:

- a végzős hallgatók számára gyakornoki helyek keresésére;
- a gyakornoki idő után vagy az alatt történő munkahely-változtatási lehetőségek meghirdetésére;
- a munkaadók álláskínálatainak meghirdetésére;
- a pályakezdekők elhelyezkedésének közvetítésére;

- a közoktatási intézményfenntartók bevonásával a régió intézményeinek a teljes körű munkaerő-piaci menedzselésére, a kereslet és a kínálat áttekintésére, a fogadó helyek egymás közötti egyeztetésére,
- általánosabb értelemben is az információáramlásra a közoktatási és felsőoktatási szereplők között.

4. Egyéb gyakorlattal kapcsolatos oktatásszervezési, szabályozási kérdések

Alapfeltétel annak a biztosítása, hogy a hallgató a gyakorló félévben fő feladatának tekintse a gyakorlati képzés teljesítését. Ennek érdekében:

- A partner intézményekkel és fenntartóikkal keret-megállapodást kell kötni (ez egyben tanárképzési akkreditációs feltétel is), ami országosan szabványosítható.
- Ki kell dolgozni az intézményközi együttműködés forgatókönyvét, és azt a partnerintézményekkel egyeztetni kell. Ez tartalmazza a hallgató, a gyakorlatvezető mentor és segítői feladatait, az intézményközi kooperatív formákat, vagyis a látogatások, tapasztalatcserék, programok rendszeres egyeztetésének alkalmait, formáit. Egyértelművé teszi a tanárjelölt hallgatói teljesítmények elismerésének, regisztrálásának módját és illetékeseit.
- Meg kell teremteni a szakképzettségenkénti és az összevont konzultációk lehetőségeit.
- Legalább évenkénti értékelés, szükség szerint szupervízió szervezése a gyakorlati képzésben résztvevők számára.
- A gyakorlatvezető mentorok felkészítése.
- Törekvés „regionális tantestület” kialakítására, csapatépítésre.

Oktatásszervezési feladatok:

- A hallgatók tájékoztatása a gyakorlat feltételeinek feladatairól,
- a portfólió-készítés technikájáról,
- a teljesítések regisztrálásáról és minősítéséről,
- gyakorlatot szervező, koordináló egység működtetése,
- a referensek rendszeres felkészítése a tudnivalókról szakképzettségenként,
- a partnerek közötti elektronikus kommunikáció rendszerének kiépítése, kipróbálása és alkalmazása,
- a kibocsátott diplomák anyakönyvezésének egységesítése, lehetőleg más mesterképzésektől külön kezelése,
- a tanári záróvizsga és a hallgatói záródolgozatok, portfóliók regisztrálása, megbízható, visszakereshető tárolása.

A tanári mesterszak gyakorlati féléve megvalósulásának egy konkrét intézményi modelljét mutatja be a VI. fejezetben a 7. sz. melléklet.

Hallgató jogviszonya:

Minthogy a hallgató semmiféle jogi kapcsolatban nincs a partneriskolával, így nem vonható felelősségre, azaz nem végezheti önállóan a feladatok nagy részét, elsősorban a tanórán és a szaktárgy oktatásán túli feladatokat. Ugyanakkor a gyakorlat alapvető célja, hogy az önállóság és felelősség fokozatos növelésével készítse fel a hallgatókat a teljesen önálló pedagógiai munkára. Véleményünk szerint a hallgatók jogosultságai és kötelezettségei az iskolával kötött szerződésben rendezendők. Ezért azt javasoljuk, hogy mivel a hallgató a képző intézménnyel áll jogi kapcsolatban, célszerű, hogy a képző és a fogadó közoktatási intézmény között egy szakszerű megállapodás szülessék, amely kiter a hallgató jogosultságaira, egyéni felelősségére is.

A gyakorlati képzés időbeli alakulása:

A felsőoktatási törvény 5 hónapban határozza meg a felsőoktatásban a félévek hosszát, továbbá kimondja, hogy a képzést záróvizsga zárja, ez alapján kapja a hallgató - a képzési időn belül, a képzés végén – az oklevelet. A kormányrendelet mondja ki azt, hogy a gyakorlatnak az utolsó félévben kell zajlania. A törvény szerint tehát nemcsak a gyakorlatnak, hanem a záróvizsgának és az arra való felkészülésnek is (vagyis a szakdolgozat- és a portfólióírásnak is) bele kell férnie az utolsó félév idejébe. A hallgatói státusz miatt kell ahhoz alkalmazkodni, hogy az utolsó félév befejezéséig megtörténjen a záróvizsga is. Praktikusan számolva tehát az egybefüggő külső gyakorlat az iskolában ténylegesen nem több, mint 4 hónapig tarthat. Ugyanakkor – szakmai szempontból – jogosan vetődik fel az az igény, hogy a hallgató a közoktatási tanév első vagy a második félévét egészében lássa át, és szerezzon információkat a félév kezdetének és lezárásának teendőiről is a tényleges évközbéli tapasztalatok mellett (az augusztusi tantestületi értekezlettől kezdődően a félévi osztályozó vizsgáig vagy az évvégi tanévzáróig).

Az alábbi ábra mutatja be az első félév időbeli alakulását a közoktatásban (KO) a 17/2008. (V.9.) OKM rendelet és a felsőoktatásban (FO) az Ftv. 147. § alapján.

szü
net

	szeptember					október					november					december					január		
<i>hét</i>	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21		
<i>KO</i>																							
<i>FO</i>																							

	szorgalmi időszak (13-14 hét)
	regisztrációs hét/kurzusfelvételi időszak, vagy szorgalmi időszak (1 hét)
	Vizsgaidőszak (6 hét)

E táblázatból kiderül, hogy a közoktatási félév jó két héttel rövidebb a felsőoktatásinál, hogy a felsőoktatási félév (bár intézményenként változó összetételű) jellemzően regisztrációs vagy kurzusfelvételi héttel indul. Az időbeli eltolódások miatt a felsőoktatási intézmény részéről a féléves szakmai gyakorlat megvalósításához szükséges a szorgalmi időszak speciális szabályainak rögzítése.

További problémát jelent, hogy a tanári szakképzettség birtokában a tanári mesterszakra belépők számára a képzési és kimeneti követelményekről szóló miniszteri rendelet 20 kredit szakmai gyakorlatot ír elő, mely oktatásszervezésileg kevesebb mint egy szemeszter. A másik oldalról ez azt jelenti, hogy a szakmai, illetve pedagógiai és pszichológiai ismeretek 40 kreditjének megszerzése sem elvárható a hallgatótól egy tanulmányi félév alatt, tehát a szakmai gyakorlatra bocsátás előtt oktatásszervezési problémát jelent azon előírás teljesítése, miszerint valamennyi tanulmányi kötelezettséget be kell fejezni a szakmai gyakorlat megkezdése előtt.

E problémára két megoldási lehetőség adódik. Az egyik a gyakorlati félév elején tömbösített szakmai és pedagógiai, pszichológiai kurzusok előrehozott vizsgákkal (amelyhez a tanulmányi és vizsgaszabályzatban e megoldást lehetővé kellene tenni). A másik megoldás a rövidebb gyakorlatot követő, tömbösített kurzusvégzés. Feltétlen elkerülendő, hogy a szakmai gyakorlat alatt, azzal párhuzamosan az elméleti képzés kurzusainak látogatása is terhelje a hallgatót, mert ez figyelmét megosztaná, a szakmai gyakorlat minőségét rontaná. A két felvázolt megoldás közül a munkacsoport az elsőt javasolja.

Mindezért javasoljuk, hogy a felsőoktatási intézmény az Ftv.59.§ (3)-(4) bekezdései alapján a **tanulmányi és vizsgaszabályzatában a tanári gyakorlati félév tekintetében** külön (a tanár mesterszakra vonatkozó különös részben) rögzítse,

- hogy e félévre való bejelentkezés (kurzusfelvétel) az előző félév meghatározott napjáig kell, hogy megtörténjen,
- hogy e félév kezdete a mindenkori közoktatási félév időpontjához igazodik,
- a fentiek miatt, illetve a 289/2005. Korm. rendelet 13. § (1)-(2) következtében a tanári mesterszakos hallgatónak az összefüggő szakmai gyakorlati félév megkezdését megelőző félévben a szakterületi, illetve pedagógiai és pszichológiai területeken felvett tanegységeiből a vizsgáit a gyakorlatának közoktatási félév szerinti megkezdéséig kell teljesítenie.
- hogy e félév során a szorgalmi időszak (a közoktatási intézményben töltendő időszak) négy hónapnak megfelelő hétből (minimum 16 hét), a záróvizsgaidőszak 4 hétből áll,
- hogy tanári szakképzettség birtokában (kiegészítő jellegű, vagy újabb szakképzettség megszerzésére irányuló képzésben), részidős képzésben minimum 4 hét legyen a közoktatási intézményben töltendő időszak, illetve a záróvizsga időszak.
- tanári szakképzettség birtokában a tanári mesterszakra érkezők számára a 30 kreditnél kevesebb kreditértékű összefüggő szakmai gyakorlat megkezdése előtt a szaktárgyi és pedagógiai, pszichológiai kurzusok tömbösítve legyenek felvehetők és lezárhatók, hogy a hallgatóknak a gyakorlat alatt ne kelljen megosztani a figyelmüket.

V. A gyakorlati féléven túlmutató, hosszú távú javaslatok

1. A hallgatók, pályakezdők, pályán lévő pedagógusok kompetenciáinak mérése, értékelése

A mérések indokoltsága, javasolt mérési szintek

A nemzetközi gyakorlatban kezd kialakulni a pedagógusok előmeneteli rendszerének a tanári kompetenciák szintjeihez, a sztenderdekhez történő igazítása. Ez egyben feltételezi a sztenderdek mérésének a feladatát is. A mérési szakaszoknak egyfelől a hazai képzési, gyakorlonoki rendszerhez, másfelől pedig az életpálya során a pedagógusok fejlődésének jellemző szakaszaihoz kell igazodnia. Mindezt figyelembe véve célszerűnek látszik a következő mérési szakaszok beiktatása:

1. *A mesterszintű képzés összefüggő szakmai gyakorlatra lépés előtt* annak eldöntésére, hogy a hallgató a gyakorlati félév teljesítésére bocsátható-e.
2. *A partneriskolai gyakorlat végén* a diploma minősítésének egyik komponenséül és abból a célból, hogy meghatározhassuk, hogy a hallgató tanári pályára bocsátható-e, illetve az intenzív pályakezdő szakaszban melyek a kezdő tanár szakmai fejlődésében a főként támogatandó kompetencia elemek
3. *Az intenzív pályakezdő szakasz végén* a nagyobb önállóságot jelentő gyakorlonoki periódus fejlesztési (önképzési) feladatainak meghatározása, valamint a majdani munkahely viszonylag objektív tájékoztatása érdekében.
4. *A gyakorlonoki szakasz végén* az iskola vezetőjét segítő a pályakezdő tanár alkalmazásával kapcsolatos döntés meghozatalában

A fenti mérési pontok időpontja a képzés és a gyakorlonoki szakasz által időben determinált. A további mérési pontok időpontját a pedagógusok választhatják meg. A meghatározott kritériumok teljesítés esetén a pedagógus magasabb státuszba kerül, amely magasabb bérezéssel is jár. Ez a rendszer a pedagógusok minőségi bérezését objektívebb alapokra helyezi, azt átlátható követelmények teljesítéséhez köti. Ez a tény megkönnyíti az iskolavezetés munkáját, és elfogadhatóbbá teszi a testület számára az előlépést.

5. *A tapasztalt tanár* státuszának megszerzése esetén a tanár bizonyítja, hogy az iskolában jelentkező különböző feladatokat igényesen, szakszerűen el tudja látni. Tanulói jó tanulmányi eredményeket érnek el, képes megbirkózni a differenciált oktatási-nevelési feladatokkal heterogén, befogadó iskolai környezetben is. Aktívan részt vesz az iskolai innovációs tevékenységben. Ez a tanár képes az iskolán belül középvezetői feladatokat ellátni, megfelelő speciális képzés esetén mentori feladatokat is elláthat.

6. *A kiváló tanár.* A kiváló tanár a tapasztalt tanártól elvárt szinten túlmenően önálló, kreatív megoldásokat alkalmaz mind oktató, mind nevelő munkájában. Kiemelkedőek az eredményei a tehetséggondozás és a halmozottan hátrányos helyzetű tanulók segítése terén egyaránt. Kezdeményező, vezető szerepet vállal az iskolafejlesztésben, az innovációk megvalósításában. Tekintélyénél fogva képes kollégái munkáját, fejlődését segíteni. Bemutatókat, tájékoztatókat tart eredményes munkájáról. Lépést tart szaktárgyának szakirodalmával és tájékozott a pedagógiai, pszichológiai szakmódszertani kérdésekben egyaránt. A mentori feladatok ellátására kíváncs minél nagyobb számban kiváló tanárokat alkalmazni.

7. *A kiemelkedő felkészültség/képességű tanár.* A kiemelkedő felkészültségű/képességű tanár teljesíti a kiváló tanárral szemben támasztott elvárásokat, és azokon felül:

- részt vesz tantárgya fejlesztésében, tankönyvírásban,
- iskolájában, és városi, megyei szinten is innovációt kezdeményez,
- tapasztalatait megosztja a pedagógusok széles körével (túl az iskola keretein) előadások, szakmai publikációk formájában.
- alkalmas iskolavezetői, szakértői feladatok ellátására

A rendszer kidolgozásáról

A fenti hét szint számára a sztenderdek részletes kidolgozására, bemérésére van szükség. A hét szint jól illeszthető mind a tanári képzési és kimeneti követelményekben megfogalmazott kompetenciákhoz, mind pedig a gyakorlókokkal szemben támasztott követelményekhez. A sztenderdek kidolgozása során támaszkodhatunk az angolszász eredményekre és a hazai tapasztalatokra. Az első két mérési pont számára a képzési és kimeneti követelmények az irányadók.

- Az intenzív pályakezdő szakasz végére nincsenek irányadó követelmények kidolgozva. Ezeket a képzési és kimeneti követelmények valamint a gyakorlókval szemben támasztott követelmények alapján kell meghatározni.
- A gyakorlónoki periódus végére kidolgozandó részletes sztenderdek a 13/1992-es rendelet 4. paragrafusában meghatározottak az irányadók. A részletes sztenderdek kidolgozása során figyelembe lehet venni a követelmények részletezését az egyes iskolai követelményrendszerekből. Az 5., 6., és 7. szinthez főként a külföldi tapasztalatokra, valamint a hazai pedagógusértékelés gyakorlatára lehet támaszkodni.
- A 4. és 5. szinten a sztenderdek teljesítését az igazgató, illetve az iskolavezetés ítéli meg. A 6. és a 7. szint megítélését külső szakértők végzik. Az értékelés alapjául az első 5 szinten főként a tanárjelölt, illetve kezdő tanár által összeállított portfólió szolgál. A portfólió összeállításakor a tanárnak a meghatározott sztenderdek elérését igazoló dokumentumokat kell összegyűjtenie. Az egyes dokumentumfajták mennyiségét és minőségét előzetesen meghatározzuk.
- Az első négy szinten a tanár felkészültségét a mentor, a segítő tanár és a kezdő tanár által közösen kitöltött és aláírt szakmai fejlődési profilban rögzítik. Ezt a dokumentumot a kezdő tanár mint fejlődésének bizonyítékát és a következő fejlesztési szakasz feladatait meghatározó szempontsorozatot az 5. szint eléréséig őrzi.
- A 6. és 7. szint elérését ugyancsak meghatározott dokumentumok birtokában külső szakértőkből álló bizottság értékeli. A dokumentumokat (pályázati anyagok, publikációk, versenyeredmények, előadások stb) a bizottság előtt beszélgetés során kell megvédeni.

A felvázolt rendszer kidolgozása még hosszabb munkát igényel.

2. A hallgatói és a gyakorlónoki státusz közötti átmenet szabályozása

A közalkalmazottak jogállásáról szóló törvény (1992. évi XXXIII. törvény) határozza meg a gyakorlónoki alkalmazás általános követelményeit. A nemrég módosított végrehajtási rendelet (138/1992. (X.5.) kr) szerint gyakorlónoki időt kell kötni pedagógus munkakörhöz, továbbá a pedagógiai-szakmai szolgáltatások ellátására létesített ügyintéző szakértő, pedagógiai szakértő, pedagógiai előadó, ügyintéző munkakörökben foglalkoztatott közalkalmazottak esetében is. A követelményeket a 4/A.§ részletezi, amelyhez figyelembe kell venni mindig a Kjt. általános gyakorlónoki foglalkoztatásra vonatkozó követelményeit is. A pályakezdő pedagógusok alkalmazása a 138/1992-es rendelet értelmében az első három évben határozott idejű szerződéssel (önálló pedagógus-munkakörre történő kinevezéssel), gyakorlónoki beosztással történik, akiknek a beilleszkedését az igazgató által megbízott ún. „szakmai segítő” felügyeli. A diplomát szerzett gyakorlók felelősségi körét, munkafadatait a munkaszerződésben kinevezéssel határozzák meg.

A pályakezdő szempontjából előnyös újdonságok:

- olyan (gyakornokinak nevezett) státusza lesz, amelyben a meghatározott szakmai követelményeket 3 éven belül kell teljesítenie,
- szakmai segítőt kap, aki személyesen kötelezett a segítségadásra,
- követelményrendszer által meghatározott területeken kell teljesítenie, amelyre szisztematikusan készülhet, számíthat a szakmai támogatásra, és ehhez konzultációt is igényelhet,
- az időszak végén (viszonylag objektív) visszajelzést kap a munkája színvonaláról, amely orientálhatja a további pálya- és önfejlesztése irányáról.

Hátrányos viszont, hogy nem változtatták meg ugyanakkor a pályakezdők terhelésének előírásait: a beilleszkedés időszakában a munkaköri követelmények ugyanazok, mint a tapasztalt pedagóguséi (kinevezéssel önálló munkakört tölt be, a kötelező munkaidő-mennyiség nem csökkent).

A szakmai segítő szempontjából az előny és a hátrány egyensúlya az utóbbi felé billen: Ez a kötelezettség sokrétű, időigényes és felelősségteljes, viszont messze nincs arányban az ellentételezése, ugyanis a feladatok közül csak az igen minimális számú óralátogatást és konzultációt lehet óradíjként számára kifizetni. Csupán a szakmai elkötelezettségre hosszú távon nem szabadna építeni!

Az iskola szempontjából az az előny, hogy országos érvényű szakmai sztenderdek fogalmazódtak meg, amely területeken minden iskolában biztosítani kell a pályakezdők beilleszkedésének támogatását, a teljesítményét is azonos szempontok szerint értékelik (tehát új alkalmazás esetén van támpont a jelentkező alkalmasságáról).

Hátrány viszont, hogy a munkamegosztásban a pályakezdő alkalmazásával sok teher hárul az iskolavezetésre, és emellett a szakmai segítő sem terhelhető egyéb feladatokkal. A bérezésben pedig az adott „tortából” kell e pluszfeladatra is kihasítani.

Ezekben a jogszabályokban nincs a hallgatói státusz és a gyakornoki státusz közötti átmeneti időre nézve előírás. A felsőoktatási törvény csupán a volt hallgatóik elhelyezkedésére, szakmai fejlődésére, az ún. pályakövetésre vonatkozóan bővítette ki a képző intézmények feladatait a közelmúltban.

A diplomát szerzettek elhelyezkedésének az ösztönzése, támogatása a képzés és a munkaerőpiac igényeinek a jobb összehangolása érdekében a legtöbb területen (főként a versenyszférában) várhatóan intenzívebbé fog válni. A közoktatási területen azonban ma még az iskolákat nem motiválja semmi, hogy a képző intézményekkel kapcsolatba lépjenek az utánpótlás biztosítása érdekében, mivel évtizedek óta túlképzés, így munkaerő-felesleg tapasztalható. A kereslet-kínálat egyeztetése helyi szinten történik (csupán az üres álláshely nyilvános meghirdetése kötelező), és a kiválasztásban a minőségi szempontok szerepe alárendelt.

A pedagógusdiplomával végzetek pályára vonzása és a kiválóaknak, a legalkalmasabbaknak a pályán való megtartása egy, a jelenlegi feladatunknál jóval nagyobb léptékű (az EU által koordinált feladatok között is megjelenő) stratégiai jellegű törekvés. Amikor a pedagógusképzés gyakorlati szakaszának és a pályakezdők beilleszkedési periódusának az az egymáshoz illesztéséről gondolkodunk, ebbe a stratégiai kontextusba helyezve, a pedagógusok pályafejlődésének egész ívét, a szakmai előmenetel egymásra épülő fokozatait és a minőségfejlesztés szempontjait szem előtt tartva igyekeztünk a javaslatainkat megfogalmazni.

E szempontokkal indokolva teszünk javaslatot a pályakezdő tanárok (illetve valamennyi pályakezdő pedagógus) most életbe lépő 3 éves gyakornoki jogviszonya első félévében a beilleszkedésük segítésének az intenzívebbé tételére. Vagyis a gyakornoki idő kezdő szakaszának a kiemelését javasoljuk, amelyben a gyakornokként alkalmazott pedagógusok intenzív támogatásban részesülnének. (Amiatt szükséges a hallgatói és a gyakornoki státusz közötti

átmenet szabályozásáról szólva valamennyi pedagógusra kiterjeszteni a gondolkodásunkat, mivel a nemrég hatályba lépett végrehajtási rendelet szerint a pályakezdők alkalmazása esetén gyakornoki időt kell kötni valamennyi pedagógus munkakörhöz, továbbá a pedagógiai-szakmai szolgáltatások ellátására létesített ügyintéző szakértő, pedagógiai szakértő, pedagógiai előadó, ügyintéző munkakörökben foglalkoztatott közalkalmazottak esetében is.)

Szűkebb értelemben az utolsó féléves hallgatói gyakorlat és a gyakornoki időn belül a pályakezdés első félévének az intenzívebbé tétele jelenti az átmenetet a képzés és a gyakornoki státusz között. Ebből a szempontból tartjuk szükségesnek az átmeneti szakasz szabályozását. Úgy véljük, hogy az átmeneti gyakornoki szakasz feltételeinek szabályozása – mivel itt már diplomával rendelkező (bár sajátos igényű) munkavállalókról van szó – a közoktatási törvényhez kapcsolódó (fent idézett), valamint a pályakezdők munkatapasztalat-szerzésének támogatásáról szóló jogszabályok módosításával történhet. Az utolsó féléves gyakorlat közoktatási intézményekre vonatkozó feltételeit szintén a megfelelő közoktatási törvényhez kapcsolódó rendeletekben lenne célszerű meghatározni.

Javaslatok:

A hazai helyzetelemzés és az EU-s tapasztalatok alapján elmondható, hogy a most bevezetésre kerülő gyakornoki rendszer ugyan előrelépést jelent a pedagógusok beilleszkedésének eddig teljes mértékben hiányzó szervezett támogatásához, s a gyakornoki szakasz végén elérendő felkészültséget nagy vonalakban a rendelet megfelelően szabályozza, de az elérendő célhoz vezető eszközök, feltételek messze nem elégségesek. Az is megállapítható, hogy az elérendő célok nincsenek ellentmondásban a 15/2006-os rendeletben megfogalmazott kompetenciákkal.

Annak érdekében, hogy fejlődési szakaszok egymásra épülő ívet alkossanak, a szereplőknek (képzőknek és szakmai segítőknél) látniuk kellene egyértelműen, hogy a kompetenciák terén mit várhatnak el a hallgatótól, illetve ehhez képest mit várhatnak a pályakezdő tanártól, majd a gyakornoki szakasz végén, és így tovább. Mindehhez *feltétlenül ki kell munkálni a kompetenciák szintjeit (sztenderdjeit) a gyakorlati félév kezdetére és a végére, vagyis a 4. félév végére, majd az 5. félév végére, ezt követően az intenzív bevezető szakasz végére és a gyakornoki időszak végére vonatkozóan egyaránt*. Mindezekre a pontokra a tanár(jelölt) értékelésére természetesen sor kell, hogy kerüljön, amely értékelést (profilt) a hallgató, illetve kezdő tanár magával viszi, kijelölve ezzel további fejlesztésének-önfejlesztésének fő irányait. A sztenderdek meghatározása - amellyel hogy a pályakezdőnek pontos célokat jelöl ki - egyben biztosítja is számára a viszonylag objektív megítélés lehetőségét, és ez megkönnyíti az igazgatók értékelő munkáját is.

A sztenderdek kidolgozásához és a mérések alkalmazásához a pedagógusképzők ezirányú összehangolt kutatásának és fejlesztésének a központi támogatását javasoljuk. Jelen helyzetben - a pedagógusképzés fejlesztését célzó TÁMOP pályázat nyomán most alakuló regionális szolgáltató és kutató központok együttműködésével – a felsőoktatási törvényben és e pályázati kiírásban is célul kitűzött országos központ kiemelt feladata lehetne ez a kutatás, amely témát a következő pályázati kiírásban javasoljuk megjeleníteni.

A másik javaslatunk az *egy féléves intenzív gyakornoki kezdőszakasz bevezetése*, amely közbülső lépcső lehet a hallgatói gyakorlati félév és a teljes munkaidőben és önálló munkakörben történő gyakornoki foglalkoztatás között. Ebben az átmeneti gyakornoki szakaszban tehát már diplomával rendelkező hallgató munkaviszonyba számító foglalkoztatásáról lenne szó, amelyben sokkal intenzívebb támogatást és sokkal több kedvezményt kapna mind a pályakezdő, mind az őt támogató szakmai segítő, mind pedig a munkaadó, aki ilyen pályakezdőt fogad. Javaslatunk szerint a szakmai segítőnek a megbízását a gyakorlatvezető mentorával azonos szakképzettséghez kell kötni, és ugyanígy vele közel azonos kiemelt juttatásokkal kellene ösztönözni, hogy e szakmai segítők is minőségi munkát végezzenek.

Az intenzív féléves bevezető szakasz idején a kezdő pedagógus számára biztosítani kellene:

- 20 – 40 % órakedvezményt
- Rendszeres mentori támogatást (óráinak elemzését, konzultációt),
- A mentor és más tanárok óráinak látogatási lehetőségét
- Lehetőséget más kezdő tanárokkal tapasztalatcserére
- Konzultációs lehetőséget a képző intézmény szaktárgyi, pedagógiai, pszichológia, módszertan oktatóival, volt vezetőtanárával és/vagy mentortanárával
- Részvételi lehetőséget a kezdő tanárok számára szervezett, számára szükséges továbbképzésen.

A *szakmai segítő tanár számára* a gyakorlatvezető mentori szakirányú továbbképzés bevezetéséig, a felsőoktatási intézmények által vezetett folyamatos továbbképzést és konzultációs lehetőséget kellene biztosítani, valamint a konkrét mentori tevékenységért díjazásban kellene részesíteni. Ebben az időszakban a gyakornoki időszakra meghatározott 1-4 alkalommal történő óralátogatás felső értékét, azaz negyedévenként legalább 4 óralátogatást és legalább ugyanennyi kötelező konzultációs alkalom biztosítását lenne szükséges előírni.

A pályakezdők fogadásához és az új gyakornoki rendszerben előírt szakmai segítők foglalkoztatásához a fenntartókat érdekeltté kellene tenni. A hatályos jogszabályokhoz igazítani kellene a diplomás pályakezdők ösztöndíjas foglalkoztatásáról szóló és egyéb rendelkezéseket (mint pl. a START-program), amelyek a munkaadók terheit csökkentik.

Indoklás:

- Az új jogszabály illeszkedne az most meglévő szabályokhoz: az ösztöndíjas foglalkoztatás kereteit tágítaná ki.
- Lehetőséget adna pedagógusok esetén a legkevesebb 9 hónap helyett egy 4-6 hónapos ösztöndíjas foglalkoztatásra.
- A munkaadónak és a szakmai segítőnek a feladatait szigorítaná, a pályakezdőnek pedig a mostani munkavégzésre előírt kötelező óraszámát csökkentené, illetve növelné a felkészülésre fordítandó időarányt. (A fenti törvény 10-11. §-ában lévő kötelezettségeket a gyakornoki kormányrendelet 4. §-ából beidézett követelményekhez hasonló, de annál is több támogatást nyújtó kötelezettségekkel lenne célszerű helyettesíteni.)
- Fontos a munkaadóknak nyújtott kedvezmény növelése is (pl. a járulékok teljes átvállalásával), hogy érdekelték legyenek a pályakezdő ösztöndíjasok fogadásában.
- A szakmai segítőnek szintén jogszabályban előírt kedvezményei lennének, amely érdekeltté teszi őket és az iskolát is szakmai segítő – közvetve a pályakezdő – alkalmazására. Ez a kedvezmény szintén lehetne a járulékcsoökkentés, amelyet az iskola a szakmai segítő többletmunkájáért fizet vissza.

Az intenzív gyakornoki szakasz kapcsán – egy későbbi, hasonló bizottsági munka keretében – fontos lenne tanulmányozni a bevezető szakasz kötelező és általános jellegének kérdését; a tanári mesterszakot lezáró féléves szakmai gyakorlat szereplőinek az intenzív gyakornoki szakaszban lehetséges feladatkörét; a jelenlegi jogszabályok és a leendő kutatások és mérések szerepét a véletlen helyett a pályakezdők minőségi szempontokat előtérbe helyező kiválasztásában, a pedagógusok alkalmasságának, előmenetelének és szakmai karrierjének alakulásában; a gyakornok pedagógusok alkalmazásakor a munkaadók által igénybe vehető lehetőségeket (START program, ösztöndíjas foglalkoztatás), valamint az intenzív gyakornoki félév során nyert tapasztalatok tanári mesterszakra történő visszacsatolásának kérdéseit.

VI. Mellékletek:

1. FOGALOMTÁR
2. PORTFOLIÓ MINTA
3. REGIONÁLIS KÖZPONT ÉS FENNTARTÓ KÖZTI MEGÁLLAPODÁS TERVEZET
4. HÁROMOLDALÚ MEGÁLLAPODÁS TERVEZET
5. MENTORI MEGBÍZÁS
6. MENTOR SZAKIRÁNYÚ TOVÁBBKÉPZÉSI SZAK KÉPZÉSI ÉS KIMENTI KÖVETELMÉNYEI
7. A GYAKORLATI FÉLÉV MEGVALÓSULÁS EGY KONKRÉT INTÉZMÉNYBEN
8. TÁJÉKOZTATÓ ANYAG A TANÁRKÉPZÉS ÁTALAKULÁSÁRÓL

FOGALOMTÁR

Gyakorlatvezető mentor: a féléves egyéni összefüggő szakmai gyakorlattal összefüggő minden iskolai tevékenységének gondozója, a hallgató egyéni fejlődési terve megvalósításának legfontosabb szakmai támogatója a partneriskolában.

Gyakorlatvezető oktató: a tanári mesterszakon a szintetizáló, reflektív vagy blokkszeminárium vezetője a hallgatóért felelős oktató, aki a hallgató gyakorlati félévének szakmai irányításáért, koordinálásért felel a képző intézményben.

Gyakorlatvezető tanár: a közoktatásról szóló 1993. évi LXXXIX. törvény 17.§-ának (10) bekezdésében meghatározott, a pedagógusképző felsőoktatási intézmény hallgatójának - a képzéssel párhuzamosan folyó – iskolai gyakorlati képzésének vezetésére gyakorlóiskolában vagy más külső közoktatási intézményben megbízott gyakorlatvezető tanára.

Hallgató/tanárjelölt: tanári mesterszakon hallgatói jogviszonnyal rendelkező személy.

Képzőhely: az a felsőoktatási intézmény, melyben a hallgató a tanári mesterszakot végzi.

Partneriskola: olyan közoktatási intézmény, amely rendelkezik a hallgató egyéni összefüggő szakmai gyakorlatának biztosításához szükséges feltételekkel, és amellyel a képzőhely a gyakorlat bonyolítására szerződést kötött.

Portfólió: a tanári mesterszak gyakorlatai során a hallgató által kiválasztott, adott kompetenciák elérésének adott színvonalát bemutató, illusztráló dokumentumok és az ezekre vonatkozó reflexiók rendezett gyűjteménye, a kompetencia alapú tanárképzés szabályozásának és értékelésének egyik eszköze.

Regionális pedagógusképzési szolgáltató és kutató központ: a régió pedagógusképzést folytató felsőoktatási intézményeit tömörítő, jogilag ezek egyikéhez kapcsolt szervezeti egység, amely a régióban a pedagógusképzés fejlesztését, kutatását, valamint a képzők, a gyakorlóiskolák, a partneriskolák (és gyakorlatvezető mentoraik), a képzésben érdekelt közoktatási intézmények és fenntartók, illetve ezek társulásai, megyei és regionális hivatalai pedagógiai szakszolgálatok és szakmai szolgáltatók, stb. együttműködését, koordinációját segíti elő.

Segítő tanár: mentor mellett a második szakképzettség gyakorlásában segítséget nyújtó tanár.

Szintetizáló, reflektív, blokk- vagy egyéb szeminárium: a képző intézmény által biztosított szeminárium, melynek célja a féléves összefüggő szakmai gyakorlat során a hallgatói kompetenciák fejlődésének nyomonkövetése, valamint a fejlődés támogatása.

PORTFOLIÓ MINTA

A portfólióban elhelyezendő dokumentumtípusok	K1	K2	K3	K4	K5	K6	K7	K8	K9
A jelölt megfigyeléseinek rögzített változata (irányulhat gyerekekre, tanárra, az egész órai tevékenységre stb.)									
Szakeikk összegzése, értékelése									
A tanulók értékelése (teszt, feleltetés, portfólió stb.)									
Faliújság									
Egy gyermek fejlődéséről esettanulmány									
A jelölt tanulásszervezésről vallott felfogása, az olvasottakra való hivatkozással									
Külső szervezetekkel tartott kapcsolat dokumentumai									
Számítógépes dokumentumok (internetes keresések eredményei)									
Egy kooperatív munkát alkalmazó óra dokumentumai (terv, összegzés)									
Bármilyen terv (óra-, tematikus terv, órán kívüli tevékenység terve)									
A jelölt bármilyen dolgozata, fogalmazványa, amely a sztenderdekkel összefügg									
A jelölt bármilyen pedagógiai tevékenységére kapott értékelés dokumentumai									
Látogatások dokumentumai (pl. óralátogatások, családlátogatások, vagy a gyerekekkel tett látogatás, pl. Múzeumban)									

2. sz. melléklet

A jelölt rövid- és hosszú távú tervei és céljai, valamint ezek teljesítésének dokumentumai									
Speciális bánásmódot igénylő gyerekek számára készített egyéni munkaterv									
Gyerekekkel, tanárokkal, szülőkkel készített interjúk									
A jelölt pedagógiai naplója (a gyerekek nevei nélkül)									
Óravázlatok									
Levelezés szülőkkel									
Az információs és kommunikációs technológia eredményes alkalmazásának bizonyítékai									
Előadásokon, konferenciákon készített jegyzetek, reflexiókkal									
Óralátogatási jegyzőkönyvek									
Évfolyamtársak kritikai észrevételei									
A jelölt tanításfilozófiájának kifejtése									

EGYÜTTMŰKÖDÉSI MEGÁLLAPODÁS TERVEZET FENNTARTÓVAL

amely létrejött a(cím:..., továbbiakban: Képzőhely) és a Önkormányzata (cím:... , továbbiakban: Önkormányzat) között a *Képzőhely* hallgatóinak az intézmény ... tanulmányi és vizsgaszabályzatában előírt gyakorlatok teljesítésének biztosítása” tárgyában, a közoktatásról szóló 1993. évi LXXIX. Törvény 17. § (10) bekezdése, a 277/1997. (XII. 22.) Korm. rendelet alapján a következő feltételek szerint.

1. Az Önkormányzat vállalja, hogy

- a) az általa fenntartott nevelési-oktatási intézményekben biztosítja a *Képzőhely* hallgatóinak szakmai, gyakorlati képzését, valamint ösztönzi az iskola – illetve kollégiumi – igazgatókat, hogy intézményükben minél nagyobb létszámban fogadják a Képzőhely hallgatóit csoportos hospitálásra és egyéni tanítási gyakorlatra is;
- b) a szakvezetők vagy gyakorlatvezető mentorok kijelölésére az intézmény igazgatójának és a Képzőhely érintett tanszéke vezetőjének javaslata alapján kerül sor;
- c) lehetőségeihez mérten támogat a Képzőhely által szervezett minden olyan rendezvényt, amely a település hírnevét öregbíti.

2. A Képzőhely vállalja, hogy

- a) Az Önkormányzat által fenntartott általános iskolákban tanító tanárok munkáját szaktárgyi és pedagógiai, illetve pszichológiai szempontból a szaktanszékek szakmódszertant tanító oktatói, illetve a Neveléstudományi Intézet/Tanszék oktatói által térítésmentesen minősíti;
- b) szakos hallgatók közreműködését biztosítja az önkormányzat rendezvényeinek szervezéséhez, ideértve a városi szintű rendezvényeket is;
- c) A felsőoktatás képzési és fenntartási normatívák alapján történő finanszírozásáról szóló 72/1998. (IV. 10.) Korm. rendeletben meghatározott normatívákból az intézményi szabályzatoknak megfelelően folyósítja a gyakorlatvezetés díját, a szakvezető tanárokkal vagy gyakorlatvezető mentorokkal kötött szerződések szerint;
- d) Minden szakvezető tanárt/gyakorlatvezető mentort biztosító intézményben legalább főnek, illetve iskolánkéntfőnek tandíjmentességet ad a Képzőhely által meghirdetett tanár-továbbképzési programjára jelentkező, önkormányzati fenntartású iskolákban foglalkoztatott szakvezetőnek/gyakorlatvezetőnek, amennyiben olyan továbbképzési programra jelentkeznek, melyre a jelentkezők száma meghaladja a tíz főt. A szakvezetők/gyakorlatvezetők továbbképzésben történő részvételére az intézmény igazgatójának és a Képzőhely érintett tanszéke vezetőjének javaslata alapján kerül sor.

3. Az együttműködő felek közötti kapcsolattartás az Önkormányzata részéről-n, a Képzőhely részéről a-n keresztül valósul meg.

4. Jelen együttműködési megállapodás a Közgyűlés, illetve a dékán jóváhagyó döntéséről szóló határozat keltének napjától lép hatályba, és határozatlan időtartamra jön létre azzal, hogy a szerződő felek minden naptári év március 31. napjáig kötelesek felülvizsgálni és az esetleges megállapodás-módosítást a Önkormányzat Közgyűlése elé terjeszti jóváhagyás céljából.

5. Ezen együttműködési megállapodást bármely fél felmondhatja. A felmondást írásban kell folyó év március 31-ig, de legkésőbb a tanév végén a szerződő felekhez eljuttatni. Az Önkormányzat jogosult a megállapodás azonnali hatályú felmondására is, ha a Képzőhely a 2/c. pontban meghatározott kötelezettségét nem teljesíti.

6. Ezen együttműködési megállapodás 3 (azaz három) eredeti példányban készült.

3. sz. melléklet

7. Jelen együttműködési megállapodást, mind akaratunkkal mindenben megegyezőt, elolvasás és megértés után helybenhagyólag aláírjuk.

....., 2009.

Képzőhely képviselőjében

Önkormányzat képviselőjében

HÁROMOLDALÚ EGYÜTTMŰKÖDÉSI MEGÁLLAPODÁS-TERVEZET

a tanárképzés összefüggő egyéni külső iskolai gyakorlatának
egy konkrét közoktatási intézményben történő megvalósítására

A háromoldalú megállapodás a tanárképzés gyakorlati félévének sikeres megvalósítása céljából 1. felsőoktatási intézmény..... tanárképzést folytató karának neve és címe (a továbbiakban: képzőintézmény), 2. a hallgatót fogadó közoktatási intézményfenntartójának neve és címe (a továbbiakban: iskolafenntartó, 3. a hallgató gyakorlatának mentorálását végző közoktatási intézmény neve és címe (a továbbiakban: partneriskola) között jött létre, az alábbi feltételekkel:

1. A megállapodás két félévre (jelen megállapodás a 2009/2010 tanév első és második félévére) szólóan keret-jelleggel szabályozza az együttműködést. A megállapodást minden félév kezdete előtt legalább két héttel az alábbi két konkrét melléklettel kell kiegészíteni:

a) Az első mellékletben a gyakorlatokon résztvevő személyek adatai szerepelnek:

- az adott félévben gyakorlati képzésre fogadott hallgató(k) neve, képzési tagozata, leendő (illetve az újabb szakképzettséget szerző hallgató esetén a korábbi) tanári szakképzettsége(i);
- a gyakorlatra jelentkező hallgató gyakorlati képzéséért felelős felsőoktatási szakember neve és elérhetőségei;
- a partneriskola alkalmazásában álló, a hallgató gyakorlatvezetését vállaló megbízott mentortanár(ok) neve, illetve tanári szakképzettsége(i) és elérhetősége.

Amennyiben a partneriskola olyan hallgatót fogad, akinek a második szakképzettségétől az őt fogadó mentor(ok) szakképzettsége eltérő, ennek a mellékletnek a részét képezi egy nyilatkozat is, amely annak a külső közoktatási intézménynek a nevét és az ott végzendő gyakorlatok mentorálására - a partneriskola vagy a képzőintézmény által - felkért szakembernek a nevét és nyilatkozatát tartalmazza, aki elvállalja, hogy a hallgatót fogadja és a partneriskolai mentortanárral együttműködésben segíti az adott szakterületén a hallgató gyakorlati feladatainak az elvégzését.

E melléklet részét képezhetik a fenntartóhoz tartozó vagy más olyan közoktatási intézmények vezetőinek a nyilatkozatai is, akik vállalkoznak arra, hogy a partneriskola kérésére és szakmai irányításával alkalmasszerűen, az általuk művelt egyes – a nyilatkozatban megnevezett - részfeladatok gyakorlására fogadják a hallgatókat, s e gyakorlatok elvégzéséről számukra igazolást állítanak ki.

b) A második mellékletet az adott félévben hallgató(ka)t fogadó gyakorlatvezető mentorral (mentorokkal) kötött megbízási szerződés(ek) képezik.

2. Az adott félév lezárása után legfeljebb két héttel a felek értékelik az adott félévben a partnerek között kialakult munkaformákat, kapcsolatokat, a gyakorlatvezetéssel kapcsolatos tapasztalatokat, a mentori munka eredményeit és problémáit, illetve felülvizsgálják e megállapodást. A megállapodást a felek akarata szerint – újabb két féléves időtartamra – ekkor lehet megújítani, módosítani vagy megszüntetni. Az értékelésről jegyzőkönyv készül, amelyet a felek kutatási, fejlesztési céllal (a személyiségi jogok tiszteletben tartásával) nyilvánosságra hozhatnak.
3. Az adott hallgató(k) gyakorlati munkájának az értékelésében és a hallgató pedagógusi munkára való alkalmasságának a minősítésében a képzőintézmény a partneriskola közreműködésével vesz részt.

4. *A képzőintézmény vállalja, hogy*

- a) a partneriskolát minden tanulmányi félév előtt legalább egy hónappal értesíti arról, hogy hány és milyen szakos hallgató mentorálását kéri az adott iskolától,
- b) folyamatosan segíti a partneriskolát a mentorok kiválasztásában és képzésében,
- c) a megbízott gyakorlatvezető mentor(ok) díjazását (amely külön megbízási szerződés alapján történik) a mentori feladatok elvégzését követő hónap 15-éig egyösszegben a mentor által megadott számlára átutalja,
- d) a hallgatók gyakorlatáért felelős oktatói látogatásaikkal folyamatosan segíti a partneriskola gyakorlatvezető mentorának a munkáját, a mentortanár szakmai fejlődését, továbbképzését, értékelését,
- e) az adott iskola vagy a fenntartó igényei szerint részt vesz a partneriskola pedagógusainak továbbképzésében, szakmai tanácsadásban, iskolai innovációiban, minőségbiztosításában, pedagógiai tervezésben.

5. *Az iskola/fenntartó vállalja, hogy*

- a) az általa fenntartott partneriskolában és egyéb intézményeiben a pedagógusjelöltek gyakorlati képzése érdekében mentorálási tevékenység folyhasson, erre ösztönzi iskoláját (iskoláit),
- b) a gyakorlatvezető mentortanár megbízását az adott intézmény vezetőjének hatáskörébe adja, ugyanakkor számon tartja a megbízott pedagógus és a partneriskola minőségi többletmunkáját,
- c) lehetőségeihez mérten támogat minden olyan rendezvényt, amely a mentorálási munka hatékonyabb és színvonalasabb ellátását segíti,
- d) elismeri és minden lehetséges formában támogatja a képzőintézmény partneriskolájának, illetve az általa fenntartott más közoktatási intézményeknek azt a tevékenységét, amelyet a pedagógusképzésben résztvevő hallgatók mentorálásban végeznek
- e) információkat gyűjt és ad át a képzőintézménynek a gyakorlatvezetésre vállalkozó közoktatási intézményekről és megbízásra javasolt gyakorlatvezető mentorokról, valamint az általa fenntartott intézményekben a munkaerő-ellátottságról, a képzési és továbbképzési szükségletekről.

6. *A partneriskola vállalja, hogy*

- f) az intézményében a képzőintézmény oktatóinak és a fenntartónak a véleménye alapján kiválasztja a gyakorlatvezető mentori tevékenységre alkalmas pedagógusokat, és hozzájárul, hogy azoknak az adott időszakra a képzőintézmény mentori megbízást adjon,
- g) fogadja a képzőintézmény hallgatóit az adott félévben, és biztosítja intézményében, mindennek előtt a tantestületében mindazokat a feltételeket és támogató együttműködést, amelyek lehetővé teszik a képzőintézmény elővárásainak megfelelő gyakorlatok elvégzését, illetve a hallgatók mentorálását,
- h) segíti a megbízott mentorjait abban, hogy a jogszabályban előírt időre a megfelelő képesítést megszerezhessék a gyakorlatvezetői mentori tevékenység ellátásához,
- d) részt vesz a képzőintézmény által vezetett értékelésekben, innovációkban, együttműködik a többi partneriskolával vagy egyéb közoktatási intézménnyel a hallgatók partneriskolán kívüli gyakorlatainak a megszervezésében, a gyakorlatvezetéssel

4. sz. melléklet

kapcsolatos tervező és fejlesztő munkában, a mentori tevékenység értékelésében, a mentorok gyakorlatvezetéssel kapcsolatos problémáinak a feltárásában és megoldásában. Ezen együttműködési megállapodás 3 (azaz három) eredeti példányban készült.

Jelen együttműködési megállapodást, mint akaratunkkal mindenben megegyezőt, elolvasás és megértés után helybenhagyólag aláírjuk.

Dátum.....

_____	P.H.	_____
Képző intézmény		partneriskola
_____	P.H.	P.H
iskolafenntartó		

MEGBÍZÁSI SZERZŐDÉS MENTORI TEVÉKENYSÉGRE

2009/10 tanév.

I. félév

Mely létrejött egyrészről a Egyetem/Főiskola Kar mint megbízó, másrészről

név : leánykori név :

adóazonosító jele : anyja neve :

állampolgársága : neme :

TAJ száma : □□□ - □□□ - □□□ szül.hely, idő :

állandó lakhelye :

főállású munkahely neve :

főállású munkahelyen a heti munkaidő :óra

beosztása : nyugdíjas : igen — nem

az alábbi feltételekkel:

1. A Kar mint megbízó megbízza a megbízottat, hogy XY és WZ,- és-tanári szakképzettséget szerző nappali tagozatos tanárjelölt hallgató utolsó féléves külső iskolai gyakorlatvezetéséhez a mentortanári teendőket lássa el, amely feladatvállaláshoz a megbízónak a megbízott munkáltatójával és az iskola fenntartójával kötött partneriskolai szerződése értelmében az iskola igazgatója és hozzájárult, és a tantestület támogatását biztosítja.
2. A felek a megbízási díjat Ft, azaz forint összegben állapítják meg, melynek kifizetése a pénzügyi keret terhére történik.
3. A megbízott a Kar gyakorlati képzésért felelős megbízott utasításai szerint teljesíti a megbízást. A hallgató gyakorlati képzéséért felelős oktatója a Kar részéről ...XY, akivel szakmai kérdésekben konzultálhat.
Amennyiben a megbízott a megbízást bármely okból nem tudja teljesíteni, haladéktalanul köteles a megbízót értesíteni.
4. A megbízási díjat a vállalt feladat ellátását követően a megbízó
 - a) megadott címre :
 - b) bankszámlára :
pénzintézet neve :számlaszám : □□□□□□□□ - □□□□□□□□ - □□□□□□□□ utalja át.
5. Jelen megbízási szerződés 2008/2009. tanév II. félévére 2009. év február hó 1. napjától 2009. év május hó 30. napjáig terjedő időtartamra jön létre.
6. Jelen megbízási szerződésben nem szabályozott kérdésekre a Polgári Törvénykönyv rendelkezései irányadók.

7. ☐ Kötelező magánnyugdíjpénztár tagja vagyok;

Pénztár neve :

Tagsági okirat száma (ha van) :; Belépés dátuma :

A tag által vállalt százalékos kiegészítés mértéke : %

☐ Kötelező magánnyugdíj-pénztárnak **n e m** vagyok tagja

Ezen szerződés egy példányban készült.

....., 2009. év január hó 15. nap

.....	P.H.	
megbízó		megbízott
.....	P.H.	
iskolaigazgató		ellenjegyző

NYILATKOZAT

Az önálló tevékenység munkadíjából Ft felmerült költség (de legfeljebb a munkadíj 50%-ának) levonását kérem.

.....% személyi jövedelemadó előleg levonását kérem (18%-36%)

Figyelmeztetés: ha utóbb mégis túllépi a legmagasabb adókulcsú sáv kezdő értékét az előírt és a nyilatkozata szerint levont adóelőleg különbözetét 15 napon belül be kell fizetnie, vagy 12% külön adót kell megfizetnie.

a.) egy szerződésből származó kis összegű kifizetés (értékhatar 15.000 Ft), forrásadó levonását kérem (36%-nincs bevallási kötelezettség)

b.) kérem, hogy ezen munkadíjamat, egyéb jövedelmemmel összevontan kezeljék.

Az adózásra vonatkozó választását jelölje meg

.....
megbízott

IGAZOLÁS

Hozzájárulok, hogy az iskola

nevű, főfoglalkozású dolgozója a fentiekben meghatározott gyakorlatvezető mentori feladatot elvégezze. Az eü. hozzájárulást a főállású munkáltató megfizeti. A nevezett dolgozónk kötelező munkaideje heti óra.

....., 2009. év január hó nap

P.H.

.....
az iskola igazgatója

**GYAKORLATVEZETŐ MENTOR SZAKIRÁNYÚ
TOVÁBBKÉPZÉSI SZAK KÉPZÉSI ÉS KIMENETI
KÖVETELMÉNYEI**

***= A mentor szakképzettséget ugyanezen követelmények érvényesítésével a pedagógus-szakvizsga 55 kreditese választható moduljaként is meg lehet szerezni¹**

- 1. A szakirányú továbbképzési szak megnevezése:**
gyakorlatvezető mentor
- 2. A szakképzettség oklevélben szereplő megnevezése:**
gyakorlatvezető mentor

A szakirányú továbbképzés képzési területe:

Pedagógusképzés (szakági specializációja szerint a pedagógusképzés mellett bölcsészettudomány, társadalomtudomány, agrár, műszaki és közgazdaságtudomány is lehet)

- 3. A felvétel feltételei:**

Felsőfokú végzettség:

- alapképzési (vagy korábbi főiskolai szintű) szakon szerzett: tanító, óvodapedagógus, konduktor, gyógypedagógia, pedagógia, szociálpedagógia, bármely szakoktatói, bármely korábbi tanári szakképzettség,
- mesterszakon (vagy korábbi egyetemi szintű szakon) szerzett: bármely tanári, gyógypedagógia, pedagógia és egyéb pedagógiai jellegű szakképzettség.

További jelentkezési feltétel:

A képzésre azok jelentkezhetnek, akik öt éves szakirányú gyakorlattal rendelkeznek azon a területen, amelyben a gyakorlatvezetői szakági specializációt választják, a jelentkezéssel egyidejűleg beküldenek egy 30-45 perces videofelvételt az osztálytermi munkájukról, és a képzésben való részvételüket az iskola igazgatója nyilatkozatban támogatja.

- 5. A képzési idő:** 2 félév
- 6. A szakképzettség megszerzéséhez összegyűjtendő kreditek száma:** 60 kredit
- 7. A képzés során elsajátítandó mentori kompetenciák, a szakképzettség alkalmazása konkrét környezetben, tevékenységrendszerben:**

7.1. A képzés során elsajátítandó mentori kompetenciák

A mentor szakmai felkészültsége birtokában, hivatásának gyakorlása során alkalmas:

- hatékony szakmai együttműködésre és kommunikációra
- az iskolai gyakorlat - képző intézmény akkreditációs dokumentumaiban leírt követelményeknek megfelelő – megtervezésére, megszervezésére, vezetésére és értékelésére
- a hallgatók különböző formában történő (tanórai és tanórán kívüli) tapasztalatszerzésének irányítására
- a hallgató/kezdő pedagógus munkájának nyomon követésére, fejlesztő értékelésére, konstruktív visszajelzések adására
- szakmai kompetenciák felismerésére, fejlesztésére, mérésére, értékelésére
- a hallgatói/kezdő pedagógusi reflektivitás szakszerű, korszerű eszközökkel történő kialakítására, fejlesztésére
- önművelés igényének kialakítására, az elkötelezettség erősítésére, a pályakezdés, a beilleszkedés támogatására
- az adott szakterületen korszerű, jó gyakorlatok bemutatására,
- a hallgató/kezdő pedagógus szakmai szocializációjának támogatására
- az egész életen át tartó tanulást, a hallgatók szakmai szocializációját megalapozó kompetenciák fejlesztésére.

7.2. Szakmai tudás

- közoktatási intézményrendszer, a pedagóguspálya, a pedagógusi munkakörök követelményeinek, szabályozásának ismerete,
- pedagógusképzés folyamatának, a pedagógiai, pszichológiai, a szakterületi és a gyakorlati képzési elemek követelményeinek az ismerete,
- hallgatói korosztállyal való foglalkozás nevelés- és oktatáslélektani, szociológiai, speciális módszertani ismeretei,
- szakképzettséghez kapcsolódó szaktudomány és szakmódszertan ismerete,
- közoktatási intézmények működésének, környezeti kapcsolatainak (más közoktatási, szociális és egészségügyi intézményekkel, fenntartókkal, szülőkkel, kulturális, természeti és gazdasági környezettel, sportszervezetekkel stb.) ismerete,
- birtokában van a pályakezdők beilleszkedésének támogatásához szükséges mentálhigiénés ismereteknek,
- jól ismeri a közoktatási intézmény dokumentumait, pedagógiai programját, annak speciális területeit (pl. inkluzív nevelés, egészségnevelés, gyermekvédelem stb.),
- rendelkezik a mentorálás/tanácsadás korszerű elméleti és gyakorlati ismereteivel.

7.3. Szakmai képességek

Az adott pedagógusi alapképzési vagy mesterszak képzési és kimeneti követelményeiben megfogalmazott szakmai képességek mellett

- képes az iskolai gyakorlat megtervezésére, megszervezésére, vezetésére és értékelésére,
- képes a hallgatóval/kezdő pedagógussal hatékony szakmai együttműködésre, professzionális kommunikációra és konstruktív konfliktuskezelésre,
- képes a hallgató/kezdő pedagógus munkájának nyomon követésére, fejlesztő értékelésére, konstruktív visszajelzések adására,
- képes a pedagógusi szakmai kompetenciák felismerésére, fejlesztésére, mérésére, értékelésére,

- képes a hallgató/kezdő pedagógus reflektivitásának (önreflexiójának) szakszerű, korszerű eszközökkel történő kialakítására, fejlesztésére,
- képes az önművelés igényének kialakítására, az elkötelezettség erősítésére, a pályakezdés, a beilleszkedés támogatására,
- képes az adott szakterületen korszerű, jó gyakorlatok bemutatására,
- képes a hallgató/kezdő pedagógus szakmai szocializációjának támogatására,
- képes az egész életen át tartó tanulást, a hallgatók szakmai szocializációját megalapozó kompetenciák fejlesztésére,
- képes a hallgatóval történő segítő kapcsolat kialakítására, a folyamatos személyes támogatásra.

7.4. Szakmai attitűdök

Az adott pedagógusi alapképzési vagy mesterszak képzési és kimeneti követelményeiben megfogalmazott szakmai attitűdök mellett

- nyitott a hallgatói kezdeményezések iránt, fontosnak tartja, hogy a hallgató/kezdő tanár megtalálja a személyiségéhez illeszkedő saját szakmai fejlődési útját,
- érti és elfogadja a segítő-támogató kapcsolat kialakításának, ebben a saját szerepének, illetve a folyamatos önreflexiójának a jelentőségét,
- felelősséget érez a hallgatók iskolai tapasztalatainak értelmezéséért, fontosnak tartja a szakma nehézségei mellett a szakma szépségeinek tudatosítását is,
- fontosnak tartja a hallgatók fejlődésére adott folyamatos pozitív visszajelzéseket,
- elkötelezett az eredményes iskolai gyakorlat kiemelt jelentősége mellett.

7.5. A szakképzettség alkalmazása konkrét környezetben, tevékenységrendszerben:

A gyakorlatvezetői mentori munkára való tudatos felkészülés eredményeképpen a mentor – a pedagógusképző intézmény megbízásával és elvi útmutatásai szerint – a hallgatók közoktatási intézményben történő csoportos és egyéni gyakorlatának szakvezetői feladatait, illetve a már diplomát szerzett gyakornokok körében az iskolavezetés megbízásából a pályakezdő pedagógusok szakmai szocializációját támogató feladatokat láthatja el.

A mentori munkával kapcsolatos ismeretek és kompetenciák köre részben azonos a pedagógusképzés feladataival és céljaival, de munkájukat a pedagógusi kompetenciák magas szintű és tudatos alkalmazása kell, hogy jellemezze (így a képzés része a belépéshez szükséges adott pedagógusi szakképzettség alapján választható szakági specializáció is). Emellett a mentornak képesnek kell lennie a pedagógusképzés követelményeiben megkívánt szakmai képességek fejlesztésére is. Az erre irányuló módszerek ismerete mellett az önreflexió az a kulcsképeség, amelynek alkalmazásával lehetővé válik a tervezett pedagógiai hatások és a gyakorlatban történő megvalósulásuk összevetése, értékelése, valamint a diszkrepancia okainak a feltárása. Ugyanez a tudatosság szükséges a hallgatók tapasztalatszerző munkájának az irányításhoz, elemzéséhez és értékeléséhez is, amely ezáltal a hallgatók tapasztalati tanulásának a hatékonyságát, így a gyakorlati képzés, illetve a pályakezdők beilleszkedésének az eredményességét szolgálja.

A hallgatók önreflexióval egybekötött kritikai értékelését mind a pedagógusmunka egészét, mind pedig az adott szakterület szerinti konkrét feladatokat tekintve kell alkalmazni. Elsajátításához a mentornak is szupervízióra van szüksége, amely gyakorlat a gyakorlóiskolában lévő hallgatók körében, a vezetőtanár szupervíziója mellett lehet a

legeredményesebb. A képzésben résztvevők a gyakorlati képzésüket portfólió segítségével megtervezik, megszervezik saját gyakorlatukat. Szakdolgozatként a portfólió alapján bemutatják, elemzik a szakvezetői (gyakorlatvezetői) tevékenység egy konkrét fázisát; illetve a megadott szakirodalmak tükrében saját tanítási és mentori tevékenységüket.

8. A szakképzettség szempontjából meghatározó ismeretkörök és a főbb ismeretkörökhöz rendelt kreditérték:

A mentor szak általános témakörei

- A pedagóguspálya, a pedagógusi munkakörök követelményei, szabályozása, a pedagógusképzés folyamatának, a pedagógiai, pszichológiai, a szakterületi és a gyakorlati képzési elemek követelményei, a mentor helye a pedagógusképzésben.
- A hallgatói korosztállyal való foglalkozás nevelés- és oktatáslélektani, szociológiai, andragógiai speciális módszertani ismeretei, a pedagógia és a pszichológia időszerű kérdései a hazai és nemzetközi kutatások tükrében.
- Az eredeti pedagógusi szakképzettséghez kapcsolódó szaktudomány és szakmódszertan korszerű ismerete (egy szakági specializáció választása kötelező, de két szakág is választható).
- A közoktatási intézményrendszer, illetve az adott intézmény (iskola, óvoda, stb.) működésének és környezeti kapcsolatainak (más közoktatási, szociális és egészségügyi intézményekkel, fenntartókkal, szülőkkel, kulturális, természeti és gazdasági környezettel, sportszervezetekkel való kapcsolatának), valamint az intézmény dokumentumainak, pedagógiai programjának, a kiterjesztett pedagógusi szerep speciális területeinek (pl. inkluzív nevelés, egészségnevelés, gyermekvédelem) ismerete.
- A mentorálás/tanácsadás korszerű elmélete és gyakorlata, a mentor sajátos feladatai, az önreflexió, a hallgatók és a pályakezdő gyakornokok beilleszkedésének mentálhigiénés kérdései, a mentorálás speciális módszerei: a pedagógiai jelenségek feltárásának, elemzésének és értékelésének módszerei, az osztálytermi kutatás technikái, önreflexió képességének fejlesztése, a mentor sajátos feladatai, tanácsadás, együttműködés, konfliktuskezelés, kommunikációs képességek fejlesztése, értékelés módszerei.
- Mentori gyakorlóiskolai gyakorlatok, illetve külső iskolában, közoktatási intézményben szupervízió mellett folytatott mentorálás.

Ismeretkörök	Kredit
<i>A pedagóguspálya, a pedagógusképzés követelményeinek ismerete, a mentor szerepe</i>	
	4-6
<i>A hallgatói korosztállyal való foglalkozás nevelés- és oktatáslélektani, szociológiai, andragógiai speciális módszertani ismeretei, a pedagógia és a pszichológia időszerű kérdései a hazai és nemzetközi kutatások tükrében</i>	
	4-6
<i>A pedagógusi szakképzettség szerinti specializációban az adott szakterület legújabb szaktudományi és</i>	

szakmódszertani ismeretei	
	6-8
<i>A kiterjesztett pedagógusi szerep iskolai és iskolán kívüli feladatai</i>	
	4-6
<i>A mentorálás elmélete és speciális módszerei: a pedagógiai jelenségek feltárásának, elemzésének és értékelésének módszerei, az osztálytermi kutatás technikái, önreflexió képességének fejlesztése, a mentor sajátos feladatai, tanácsadás, együttműködés, konfliktuskezelés, kommunikációs képességek fejlesztése, értékelés módszerei</i>	
	18-20
Szabadon választható	
	8-10
<i>Gyakorlat (gyakorlóiskolai és/vagy mentorálás gyakorlatvezető, szupervizor mellett)</i>	
	4-6
Összesen:	55
Záródolgozat (portfolió)	5
Mindösszesen:	60

9. A szakdolgozat kreditértéke: 5 kredit

A GYAKORLATI FÉLÉV MEGVALÓSULÁSA EGY KONKRÉT INTÉZMÉNYBEN

BEVEZETŐ GONDOLATOK

Napjaink felsőoktatásában gyökeres szerkezeti változások folynak. A hosszú vitákkal teli előkészítés után megszülettek az új rendszer tartalmi és formai kereteit meghatározó jogszabályok, melyeket követően megindulhatott a megvalósítás helyi kialakítása, melyeket követően megkezdődhetnek a rendszer életbe léptetésének munkálatai.

A mestertanár képzés gyakorlatának kimunkálása során figyelembe vettük a törvényi előírásokat, a saját tapasztalatainkat, a hallgatók, a tanárképző szakemberek, a gyakorlóiskolai tanulók terhelhetőségét és természetesen azon szakmai elvárásokat, amelyek megfogalmazódtak a tervezés során.

Munkánk megkezdésekor több, a tervezés szempontjából lényeges kérdést fogalmaztunk meg, melyekre választ kellett keresnünk.

- Mennyire legyen gyakorlatorientált az új mestertanári képzés?
- Mit érdemes átörökíteni az előző gyakorlati képzési rendszerekből?
- Mennyire legyen egységes a gyakorlati képzés intézményi rendszere?
- Hogyan valósítható meg a tanulók elfogadható mértékű terhelése?
- Mennyire lehet a hallgatói, szakvezetői terheléseket kiegyensúlyozottá tenni?
- Hogyan csökkenhet a hallgatók iskolai gyakorlata miatti hiányzás?
- Hogyan erősíthető a gyakorlóiskolai vezetőtanárok és a szaktanszéki módszertanos oktatók közötti együttműködés?
- Hogyan valósítható meg a hallgatók nyomon követése a gyakorlati képzésük során?

Nagy kihívást jelentett, hogy az eddigi tanárképzési modelltől eltérően – amelyben jellemzően két képzési út volt, az alapképzés és a kiegészítő képzés, meghatározott képzési idővel – most többféle előképzettséggel is a rendszerbe lehet lépni, és azok birtokában 2–5 féléves tanulmányi utakat kell teljesíteni.

Célunk egy olyan – intézményi szinten egységes – rendszer kialakítása, amely elfogadható valamennyi érintett számára, s amely áttekinthető, tervezhető és adottságainkat figyelembe vevő elemekből épül fel.

A MESTERTANÁRKÉPZÉST MEGELŐZŐ – BA KÉPZÉSHEZ KAPCSOLÓDÓ GYAKORLAT

A tanári mesterképzésre való jelentkezés feltétele a pedagógiai, pszichológiai ismeretekből legalább 10 kreditpont megszerzése.

Nagyon fontosnak tartjuk, hogy már ebben az orientációs időszakban rendszeresen megforduljanak a hallgatóink a gyakorlóiskolában és olyan tevékenységekbe pillanthassanak bele, amelyek birtokában teljes képet nyerhetnek a pedagógus pálya sokszínűségéről. A gyakorlati feladatok teljesítése során szembesülhetnek a pálya kihívásaival, és reményeink szerint tapasztalataik alapján megalapozott döntést hozhatnak a mesterképzésbe való bekapcsolódásokat illetően.

A gyakorlóiskolai tevékenységek témakörei:

- 1. Az iskola cél- és kapcsolatrendszere*
- 2. A szülői társadalom és a diák-önkormányzatiság*
- 3. Vezetési feladatok és minőségirányítás*
- 4. Gyermekvédelem, integrált nevelés, fejlesztés*
- 5. Pedagógus szerep, osztályfőnök szerep*
- 6. Tanórán kívüli tanulási, művelődési tevékenységek*
- 7. Környezeti nevelés*

Az egyes modulok röviden leírják, bemutatják a témát, valamint feladatokat tartalmaznak. A tananyagban összesen 17 feladatot foglalmaztunk meg, melyek közül a hallgatóknak három konkrét feladatot kell elvégezniük az adott félévben.

A gyakorlóiskolai tevékenységük során folyamatosan készítik portfóliójukat, amely az értékelés alapját is képezi.

A MESTERTANÁR-KÉPZÉS GYAKORLATAINAK TERVEZETT RENDSZERE

	„B” alapképzés						„M” mesterképzés				
Félév	I	II.	III.	IV.	V.	VI.	I	II.	III.	IV.	V.
Ismerkedés a tanári mesterséggel											
Általános tanári kompetenciák (Nevelési- oktatási gyakorlat)											
Szaktárgyi tanári kompetenciák (Iskolai szakmai és tanítási gyakorlat)											
Komplex tanári kompetenciák (Összefüggő külső gyakorlat)											

1. Nevelési- oktatási (pedagógiai-pszichológiai) gyakorlat „Általános tanári kompetenciák” (3 kredit)

A gyakorlat célja:

- a pedagógus pálya teljesebb megismerése
- gyermek- és önismeret fejlesztése
- tanári kompetenciák fejlesztése
- tanulói személyiségfejlesztés
- csoportfejlesztés
- pedagógiai értékelés
- szakmai együttműködés stb.

A megvalósítás módja:

egy féléven keresztül 45 kontaktóra (előkészítés, hospitálás, megbeszélés) + egyhetes gyakorlat a gyakorlóiskolában;

egy szakvezető 5-7 hallgatóval dolgozik teamben.

A megvalósítás elhelyezése a mestertanár-képzés tanulmányi idejében:

az I. vagy a II. félévben (45 óra, +1 hetes gyakorlóiskolai gyakorlat);

az elvégzendő feladatok meghatározásában a pedagógia és pszichológia tárgyak oktatói is részt vesznek.

Elvégzendő feladatok az órarend szerinti heti 3 órában:

- Alsó- és felső tagozaton, valamint középiskolai osztályban minimum 2-2 óra hospitálás. Ezen belül tanulók és tanulói konfliktusok megfigyelése.
- A látottak megbeszélése, felkészülés a következő hospitálásra.
- Tanulókkal kapcsolatos dokumentumok elemzése.
- Mikrotanítás előkészítése, mikrotanítás, megbeszélés.

- Portfólió-építés nyomon követése, segítése.

Elvégzendő feladatok az egyhetes gyakorlat során:

- Minimum 6 óra hospitálása, ebből 2–2, a szakjának megfelelő óra látogatása a szakmai gyakorlat előkészítésére, élményanyag gyűjtése a szak módszertani tanulmányokhoz.
- Szabadidős tevékenység, fejlesztő, tehetséggondozó foglalkozás látogatása.
- Interjú pályakezdő és tapasztalt pedagógussal.
- Anamnézis felvétele egy tanulóval.
- Az intézmény külső kapcsolatai – dokumentum-elemzés.
- Tanulók és tanulói konfliktusok megfigyelése.

2. Gyakorlóiskolai szakmai és tanítási gyakorlat „Szaktárgyi tanári kompetenciák” (3 kredit)

A gyakorlat célja:

- A szaktárgy művelődési anyagának hatékony közvetítési, átadási módszereinek elsajátítása.
- Ismeret- és készségfejlesztés a szaktárgy ismeretanyagának oktatásában.
- A szaktárgyi ismeretek és készségek mérési és értékelési módszereinek gyakorlati elsajátítása.

A megvalósítás módja:

- Két féléven keresztül 45 illetve 30 kontaktórán + egyszer kéthetes iskolai tanítási gyakorlat.
- Egy szakvezető 5 hallgatóval dolgozik teamben.

A megvalósítás elhelyezése a mestertanár-képzés tanulmányi idejében:

- III. félév: 45 óra és IV. félév: 30 óra + 2 hetes gyakorlóiskolai gyakorlat.

Előfeltétele - mint jelenleg is -, legalább egy lezárt félév szak módszertan, ezért javasoljuk, hogy a szak módszertani kurzusok minden szakon a mestertanár-képzés II. félévében kezdődjenek!

Elvégzendő tevékenységek

III. félév (45 óra, 1 kredit)

- A hallgató szakvezető irányításával órarendbe illesztett heti 3 órában végzi gyakorlatát (maximum 5 hallgató/csoport).
- Előkészítő, szak- és megbeszélő órán való aktív részvétel. A hallgató szakvezető tanára, valamint csoporttársai óráit hospitálja, illetve a félév során minimum 2 órát tanít csoport előtt.

IV. félév (30 óra, 2 kredit)

- A hallgató szakvezető irányításával órarendbe illesztett heti 2 órában végzi gyakorlatát.
- A hallgató szakvezető tanára és csoporttársai óráit hospitálja, illetve a félév során minimum 2 órát tanít csoport előtt – megtartja az óráját, és részt vesz a megbeszélő órákon.

Ezen kívül kéthetes összefüggő gyakorlaton vesz részt a félév során, ezalatt hospitál, és maximum 11 órát tanít.

3. Összefüggő külső (partneriskolai) gyakorlat „Komplex tanári kompetenciák” (30 kredit)

Jogsabályi definíciója: „Közoktatási intézményben, felnőttképző intézményben megbízott **mentor (vezetőtanár) és tanárképző szakember** irányítása mellett végzett gyakorlat.”

A gyakorlat célja:

A képzés során szerzett pedagógiai, pszichológiai és szakterületi ismeretek és képességek fejlesztése, gyakorlása.

A megvalósítás módja:

A hallgató külső gyakorlatáért a szemináriumvezető vagy más, pl. szakmódszertanos oktató a **partneriskolai gyakorlatvezető mentortanárral** együtt a felelős, akik a partneriskolai igazgató és a gyakorlóiskolai szakvezető tanárok összehangolt közreműködésével támogatják a hallgatók gyakorlatának megvalósítását.

A **hallgató** részéről: heti négy vagy öt tanítási napon a partneriskolában (és esetenként más külső közoktatási intézményben) hospitálás, tanórai és tanórán kívüli tevékenységek megvalósítása, emellett a képző intézményben havonta egy vagy két alkalommal szeminárium a tapasztalatok feldolgozására.

A **hallgató gyakorlatáért felelős tanárképző szakember** heti négy nap tartja a képző intézményben az óráit, az ötödik napon „nyomon követi” hallgatóit. Látogatásokat végez a partneriskolákban, ő tartja a szemináriumot (vagy részt vesz a egy-két alkalommal a blokkszemináriumokon).

A megvalósítás elhelyezése a mestertanár képzés tanulmányi idejében:

V. félév

A gyakorlat helyszínének (partneriskola) és a megbízott gyakorlatvezető mentortanárnak a kiválasztása egy „akkreditációs” folyamatban történik.

Az akkreditálás legfontosabb szempontjai:

személyi feltételek (végzettség, szakmai gyakorlat, hallgatók tanítási gyakorlatával kapcsolatos tapasztalat)

tárgyi feltételek

infrastrukturális feltételek.

A megbízott gyakorlatvezető mentortanárnak egy mentortanári továbbképzésen kell részt vennie a főiskolán.

A partnerintézményeket a régió iskolái közül választottuk ki.

A komplex tanári gyakorlatok lebonyolítása

A gyakorlat a képzés utolsó félévében történik, melynek előfeltétele a tanári mestertanár-képzés (a szakdolgozaton kívüli) minden egyéb követelményének teljesítése.

A gyakorlat során elvégzendő feladatok, tevékenységek:

A hallgató a félév elején kezdi a gyakorlatot. Egyéni fejlesztési tervet készít, amelyet a gyakorlatvezető mentortanárral történt egyeztetés után a tanárképző szakemberrel láttamoztat. Az egyéni fejlesztési terv magában foglalja, hogy a hallgató:

Megismeri az intézmény tevékenységrendszerét, dokumentumait, szokásait, hagyományait, rendjét. Figyelemmel kíséri az „osztályába” járó tanulók sajátosságait.

Részt vesz a félév előkészítésében.

Hospitál a megbízott mentortanár óráin, feljegyzéseket, megfigyelési jegyzőkönyveket készít.

Előre meghatározott „fix” osztályokban tanít, heti 2–5 órát, a megbízott mentortanár által jóváhagyott óravázlatok alapján. A második szakok esetében, ahol a tevékenység nem tanítási órák megtartásához kötődik (pl.: család- és gyermekvédelem-tanár), néhány kiválasztott tanuló eseteit viszi végig, vagy az iskolaigazgató, illetve a mentortanár közreműködésével más közoktatási intézményi helyszínek munkatársaival állapodnak meg, hogy a hallgató kinek a vezetése mellett, mikor és milyen fajta gyakorlati tevékenységeket végez.

A tanítási napok végén a tapasztalatokat megbeszéli a megbízott gyakorlatvezető mentortanárral.

A megbízott mentortanár irányításával a helyi sajátosságokat képező tanórán kívüli tevékenységeken vesz részt.

A félév során három alkalommal a tanárképző szakember irányításával blokk-szemináriumun vesz részt.

A hallgató a gyakorlat során tapasztalatait – a portfóliójában - szakszerűen dokumentálja.

A hallgató gyakorlataért felelős tanárképző szakember (szemináriumvezető)

a félév elején láttamozza a hallgató egyéni fejlesztési tervét,

megismerkedik, konzultál a mentorral,

a félév során legalább két alkalommal órát látogat a hallgatónál, és a mentorral együtt megbeszéli a hallgatóval a látottakat. (A fenti tevékenységeket figyelembe kell venni a tanárképző szakember óraszámának megállapításánál!)

lehetőség szerint ő tartja a szemináriumot (ha nem ő, akkor a hallgató szemináriumvezetőjével is konzultál),

probléma esetén bevonja a mentort és a gyakorlóiskolai vezetőtanárt is a konzultációba, szükség esetén pedig a hallgatóval való tényleges konfliktuskezelésben vagy további pótlólagos gyakorlatok kijelölésében, annak vezetésében részt vesz a gyakorlóiskolai szakvezetőtanár is.

A félév végén a tanárképző szakember(ek) és a megbízott mentortanár közösen értékeli a hallgató tevékenységét.

Az összefüggő gyakorlati képzés megvalósításának további résztvevői:

Vezető szak módszertanos

Minősített oktató a szaktanszék vagy a gyakorlóiskola állományából (közös foglalkoztatás) → általa valósul meg a szakvezető tanárok és a szaktanszék közötti együttműködés.

Feladatai:

- A szak módszertani kabinet működtetése.
- A szakhoz kapcsolódóan a pedagógus mesterségre való felkészítés és nyomon követés megszervezése, vezetése, irányítása, ellenőrzése.
- Szak módszertani előadások, gyakorlatok tartása.
- A szakvezető és a megbízott mentortanárok szakmai munkájának összefogása.
- A szakvezetők és partneriskolai megbízott mentortanárok szakmai továbbképzése.
- A hallgatók munkájának szervezése terén együttműködés a gyakorlati képzés-vezetővel.

Gyakorlati képzés-vezető

Feladatai:

- Kapcsolattartás a vezető szak módszertanosokkal és a szakvezetőkkel.
- Kapcsolattartás a pedagógus mesterség „általános kompetenciáira” felkészítő tanszékekkel.
- A pedagógiai, pszichológiai gyakorlatok koordinálása.
- Az partneriskolai gyakorlatok szervezése, beosztása – együttműködve a Tanárképzési és Tudástechnológiai Karral, a Tanulmányi és Információs Központtal, valamint a Regionális Pedagógiai Kutató és Szolgáltató Központtal.
- A hallgatók „bejelentkeztetésének” koordinálása (keretek – igények – kapacitások összhangja, vezetőtanárok egyenletes leterhelésének biztosítása). A hallgatók gyakorlatáért felelős szeminárium vezetői hallgatói csoportok kialakításának koordinálása
- Egyéb iskolai gyakorlatok (pl. szociálpedagógiai, könyvtár- informatikusi stb.) koordinálása, irányítása, nyomon követése.
- A gyakorlati képzés minőségbiztosítási rendszerében való közreműködés illetve annak gyakorlóiskolai irányítása.

Gyakorlóiskolai szakvezető tanárok

Feladataik:

- A szakhoz kapcsolódó és az általános pedagógus kompetenciákkal összefüggő iskolai gyakorlatok vezetése.
- Szak módszertani gyakorlatok tartása.

Kapcsolattartás a nála gyakorlóiskolai gyakorlatra beosztott hallgató egyéni gyakorlátaért felelős oktatóval (a hallgató szemináriumvezetőjével), a partneriskolai mentorral, probléma esetén tanácsadás, együttműködés a hallgató egyéni fejlesztési tervének a koordinálásában.

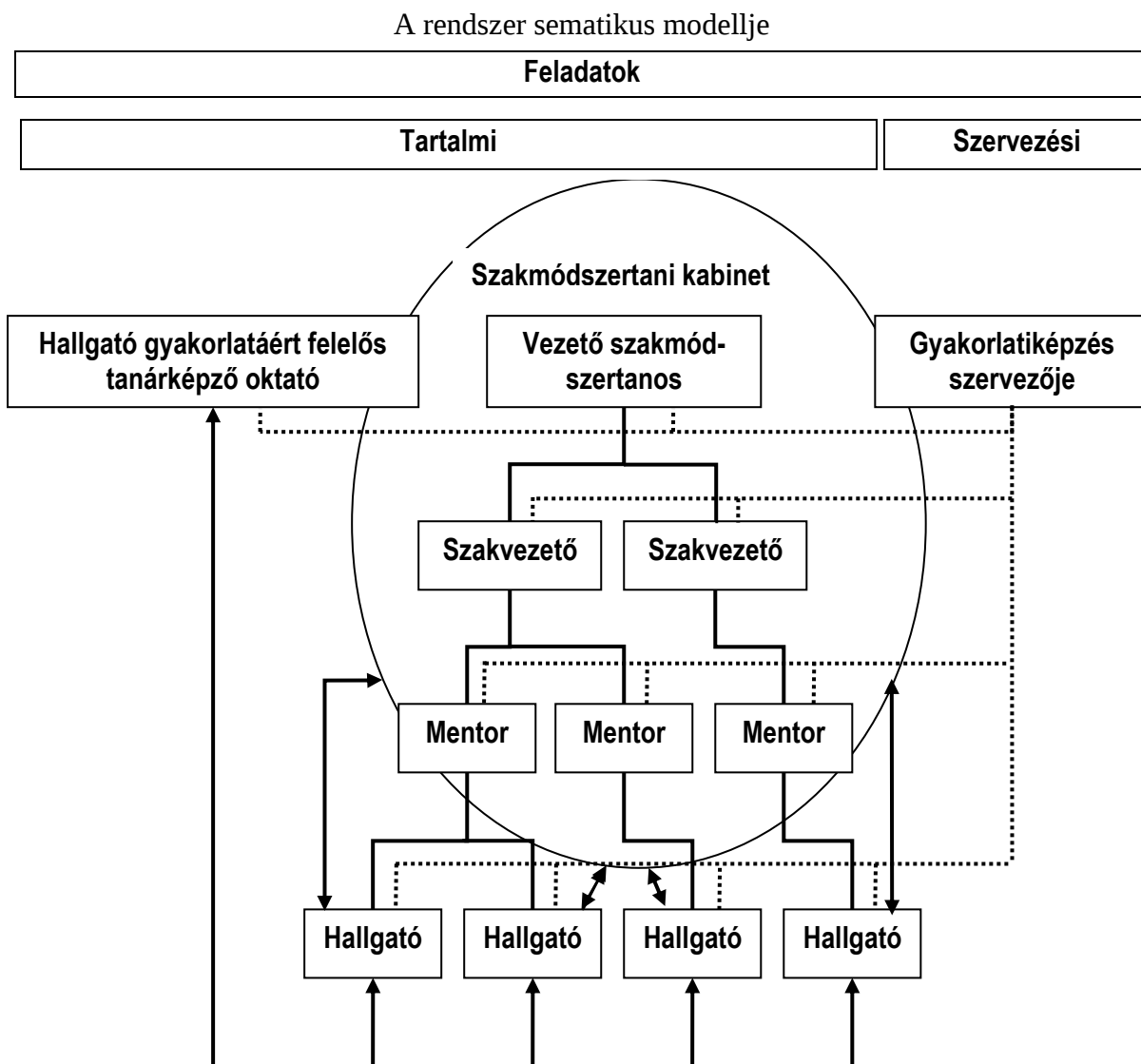
A hallgatói csoport gyakorlóiskolai és külső iskolai pedagógus mesterségre való felkészítésének nyomon követése.

Partneriskolai megbízott gyakorlatvezető mentortanárok

Feladataik:

A tanárképző szakemberekkel együttműködve részt vesznek a hallgatók pedagógus mesterségre való felkészítésében a külső iskolai gyakorlatok során.

A partneriskolai gyakorlatok vezetése.

Az összefüggő gyakorlati képzés megvalósításának szervezeti háttere:

Regionális Kutató és Szolgáltató Központ

Feladata:

- A partneriskolai hálózat kialakítása, működtetése
- Gyakorlatvezető mentori állomány nyilvántartása
- Hallgatói igények gyűjtése
- Ígények és lehetőségek összhangba hozása
- Az összefüggő gyakorlat minőségbiztosítása
- Konzultációk, félév (év) értékelők szervezése a képző intézmény, a fenntartók és a partneriskolák vezetői, képviselői számára

Tanulmányi és Információs Központ

Feladata:

A rendszer finanszírozásával kapcsolatos feladatok ellátása (partneriskolák, gyakorlatvezető mentorok, hallgatók)

Tanulmányi kötelezettségek teljesítésének dokumentálása, nyomonkövetése

Fenntartó

Feladata:

A partneriskolák fenntartása

Szerződéses kötelezettségvállalás a gyakorlat feltételeinek biztosítására

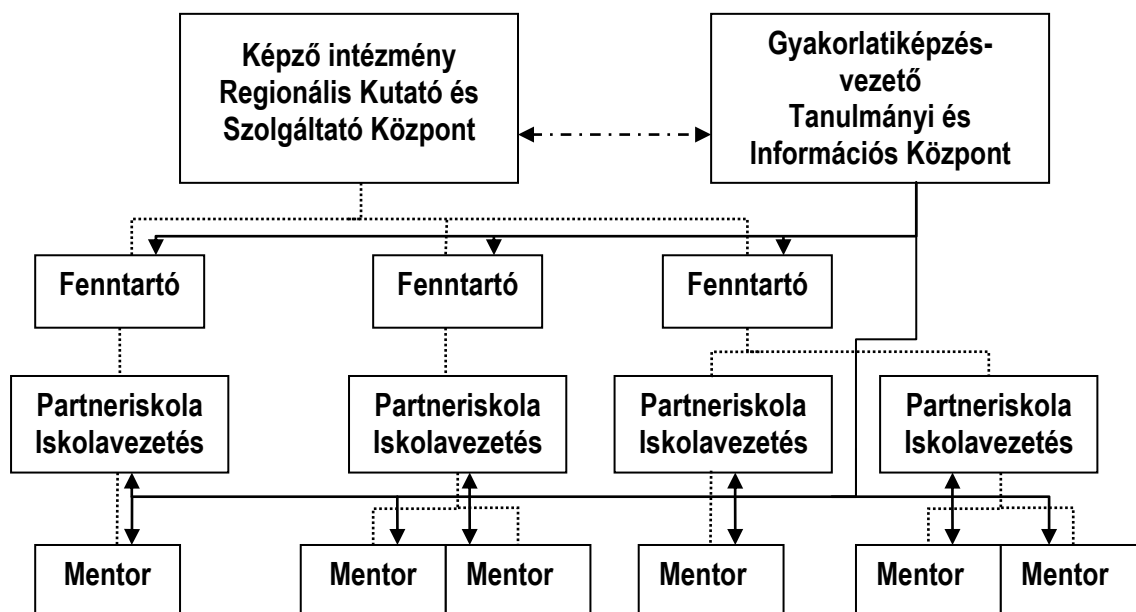
Partneriskola

Feladata:

Szerződéses kötelezettségvállalás a gyakorlat feltételeinek biztosítására

Közreműködés a gyakorlat helyi feladatainak megvalósításában

A gyakorlat szervezése, a hálózat kialakítása, a szerződéskötés felelősségi hierarchiája

ZÁRÓGONDOLATOK

Őszintén reméljük, hogy kidolgozott rendszerünk megfelel mind a kor kihívásainak, mind pedig annak az elvárásnak, amelyet egykori vezetőmetodikusunk négy évtizede fogalmazott meg:

„Ez a képzési rendszer lehetőséget adna arra, hogy a hallgatók több pedagógiai ismeret birtokában, korszerűbb szemlélettel felvértezve ismerkedjenek meg a gyakorlati teendőkkel, és ezáltal magasabban képzett tanárokká váljanak.

Valószínűleg látszik továbbá az is, hogy a képzésnek a metodikusi szegmensen összefüggő kérdéseinek megválaszolásához jobb lehetőséget biztosítana az új rendszer.

Végül a nyugodt tempójú képzés minden bizonnyal jobban biztosítaná azt, hogy a tanult elméleti ismeretekre való utalás, illetve azok szükség szerinti felidézése következetesebb és rendszeresebb legyen a gyakorlati képzés folyamán.”

(Dr. Kovács Vendel: *Javaslat a gyakorlati képzés új rendszeréről...*)
(Eger, 1968)

MELLÉKLETEK AZ INTÉZMÉNYI GYAKORLATI FÉLÉV MEGVALÓSÍTÁSÁHOZ

A mestertanárképzés gyakorlatainak ütemezése és időkeretei

Évfolyam/félév	Páratlan	Páros
1. évfolyam	Általános tanári kompetenciák. 45 kontakt óra + 1 hét iskolai gyakorlat. <i>Vagy a következő félévben!</i>	Általános tanári kompetenciák. 45 kontakt óra + 1 hét iskolai gyakorlat. Szaktárgyi kompetenciák indítása!
2. évfolyam	Szaktárgyi tanári kompetenciák I. 45 kontakt óra + 2 óra tanítás. Szaktárgyi kompetenciák folytatása.	Szaktárgyi kompetenciák folytatása rendkívül indokolt esetben! Szaktárgyi tanári kompetenciák II. 30 kontakt óra + 2 óra tanítás. 2 hetes iskolai gyakorlat.
3. évfolyam	Komplex tanári kompetenciák. Partneriskolai gyakorlat.	

A szaktárgyi gyakorlatokhoz kapcsolódó hallgatói tevékenységek

Évfolyam/félév	Páratlan	Páros
1. évfolyam	Általános tanári kompetenciák gyakorlat. Legalább 2 szakóra hospitálás! <i>Vagy a következő félévben!</i>	Általános tanári kompetenciák gyakorlat. Legalább 2 szakóra hospitálás! Szaktárgyi kompetenciák megkezdése
2. évfolyam	Szaktárgyi tanári kompetenciák I. Gyakorlat 45 kontakt óra (13 hospitálás+ 2 óra tanítás, 15 óra megbeszélés, 15 óra előkészítés). Szaktárgyi kompetenciák folytatása	Szaktárgyi tanári kompetenciák I. Gyakorlat 30 kontakt óra (13 hospitálás+ 2 óra tanítás, 15 óra megbeszélés). 2 hetes iskolai gyakorlat: 11 óra tanítás, 11 óra előkészítés és 11 óra megbeszélés. Szaktárgyi kompetenciák folytatása rendkívül indokolt esetben!

Szaktárgyhoz kapcsolódó gyakorló iskolai tevékenységek kontaktóráinak összesítése

Tevékenység	Óraszám
Hospitálás	30
Előkészítés	28
Tanítás	15
Megbeszélés	41

Szaktárgyi szakvezető tevékenységei és a hallgatók nyomonkövetése

Évfolyam/félév	Páratlan	Páros
1 évfolyam		Szaktárgyi tanári kompetenciák I. gyakorlat vezetése.
2. évfolyam	Szaktárgyi tanári kompetenciák I. gyakorlat vezetése 45 kontakt óra + 2 óra tanítás.	Szaktárgyi tanári kompetenciák II. gyakorlat vezetése 45 kontakt óra + 2 óra tanítás. 2 hetes iskolai gyakorlat.
3. évfolyam	Kapcsolattartás a partneriskolai gyakorlaton lévő hallgatóval, igény szerint óralátogatások.	

7. sz. melléklet

A tanári szak elemeinek gyakorlóiskolai vonatkozásai		Az egyes gyakorlati tevékenységek kreditértékei az egyes képzési formák szerint								
		4.1. A ciklusokra bontott, osztott képzés alapképzési szakjaira épülő tanári szakon:		4.2. Mesterfokozatot adó szakon nem tanári szakképzettség megszerzését követően vagy valamely mesterszakkal párhuzamosan felvett tanári szakon:		4.3. A főiskolai szintű tanári szakképzettség birtokában		4.4. Újabb, oklevelet adó tanári szakképzettség megszerzésére irányuló képzésben:		
		a) a két tanári szakképzettség párhuzamos megszerzése	b) a szakmai és művészeti tanári szakképzettség területén a csak egy szakképzettség megszerzésére irányuló képzés esetén	a) egy tanári szakképzettség megszerzésére irányuló képzés esetén	b) a művészeti képzési területen - a szakterületi követelményeknek a művészeti mesterszakon történt teljesítése esetén	a tanári mesterfokozat és a korábbi egy szakképzettségnek megfelelő tanári szakképzettség megszerzése esetén	a tanári mesterfokozat és két korábbi szakképzettségnek megfelelő tanári szakképzettség megszerzése esetén	a) a tanári szakon szerzett mesterfokozat birtokában	b1) az egyetemi vagy főiskolai szintű tanári szakképzettség l eltérő tanári szakképzettség megszerzésére irányuló képzésben	b2) alapképzésben vagy főiskolai szintű képzésben szerzett pedagógus szakképzettség esetén
	Félév	5	4	3	2	2	3	2	2	3
	Kredit	150	120	90	60	60	90	60	60	90
5.1.1. Szakterületi ismeretek	Kredit keret	30 és 50		30		30	30 és 30	40	30	50
- szakmódszertan	Félév	2 – 4		1 – 2		1	1 – 2	1	1	1 – 2
	Kredit	7		7		7	7	7	7	7
- gyakorlóiskolai gyakorlat	Félév	3 – 4		1 – 2		2	2	2	2	1 – 2
	Kredit	3		3		3	3	3	3	3
5.1.2. Pedagógiai, pszichológiai ismeretek	Kredit keret	40		40		10	10	0	10	20
- gyakorlóiskolai gyakorlat	Félév	1 vagy 2		1		-	-	-	-	1
	Kredit	3		3		-	-	-	-	3
5.1.3. Összefüggő szakmai gyakorlat	Kredit keret	30		20		20	20	20	20	20
	Félév	5		3		2	3	2	2	3
	Kredit	30		20		20	20	20	20	20

Általános szempontok az iskolai gyakorlatok szervezéséhez

Kiindulási alapként tekintjük a 4.1.a) **nappali képzéshez** kidolgozott gyakorlatok rendszerét. A többi képzési forma gyakorlatait tartalmi és időbeosztás szempontjából is ehhez igazítottuk. Ezt több szempont is indokolja, pl.: a rendszer átláthatósága, kezelhetősége, illetve így lehetőség adódik arra, hogy kevés számú hallgató esetén egy szakvezetőnél különböző képzési formában résztvevő jelöltek teljesíthetnek gyakorlatot, hisz azok tartalma megegyezik.

A **rövid** (2 – 3 féléves – 4.3. és 4.4.) **nappali képzések** esetén az összefüggő partneriskolai gyakorlatot az utolsó, tehát a II. félév illetve a III. félév utolsó 4 hetében végzi a hallgató. Mindkét esetben az azt megelőző időben a főiskola óráit látogatja órarend szerint, illetve mindkét képzési út esetén a II. félévben végzi a 3 kredit értékű gyakorlóiskolai gyakorlatait. Így itt is teljesül az a jogszabályi előírás, hogy csak akkor megy a jelölt külső egyéni gyakorlatra, ha a gyakorlóiskolában zárótanított, valamint a rendeletben előírt valamennyi követelményt teljesítette. Az összefüggő egyéni gyakorlatot az intézmény által kijelölt közoktatási intézményekben kell végezni, melynek kredit értéke 20. [Lásd.: 15/2006. (IV.3.) OM rendelet] Ebben az esetben az összefüggő egyéni gyakorlat során a hallgató szakonként heti 2-5 órát, maximum 24 órát tanít.

A **levelező képzésekkel kapcsolatosan** általános szempont, hogy, mivel a kiadott oklevél a nappalival egyenértékű, az első tanári oklevelet szerzők esetében a gyakorlatok szempontjából sem teszünk különbséget! A fentiekből következik, hogy a levelezős hallgatók is a gyakorlóiskolában, majd a partneriskolában – a nappalisokéval azonos időtartammal - végzik gyakorlataikat. Ez indokolja továbbá azt is, hogy a külső iskolai gyakorlat lebonyolításához a hallgató nem saját, tetszőleges választása alapján keres gyakorlóhelyet, hanem csak a főiskola által akkreditált, együttműködő partnerintézményben gyakorolhat. A levelező hallgatók esetében az esetleges munkatapasztalatokat – egyéni elbírálás alapján – be lehet számítani a gyakorlati tevékenységeibe munkatapasztalatként abban az esetben, ha legalább 2 éves szakmai gyakorlatot igazol. Ebben az esetben a gyakorlóiskolai gyakorlat 3 kreditjéből csak 2 kreditet kell teljesítenie. A levelező hallgatók 1 hét időkeretben végeznek gyakorlóiskolai gyakorlatot, és 4 hónapos időkeretben végzik az egyéni külső iskolai gyakorlatot

A két- vagy három féléves képzésekben a hallgató már tanári vagy egyéb pedagógus oklevéllel és bizonyos gyakorlati tapasztalatokkal is rendelkezik. Erre tekintettel a **két féléves képzésekben** a II. félév második felében a hallgatók 4 hétig végzik az összefüggő iskolai gyakorlatukat. Így a szaktanszékek az I. félévben 15, a II.-ban 9 oktatási héttel tervezhetnek melyből 1 hét hallgatónként a gyakorlóiskolai gyakorlat.

A **három féléves képzésekben** a hallgatók szintén a II. félévben végzik az 1 hetes gyakorlóiskolai gyakorlatukat, míg a 4 hetes összefüggő külső iskolai gyakorlatukat a III. félév végén, tehát ekkor a szaktanszékek 9 oktatási héttel tervezhetnek.

A különböző képzési formákban résztvevő levelezős hallgatóknak a gyakorlóiskolai gyakorlat során önállóan tartandó tanítási órái/ foglalkozásai a következőképpen alakulnak

4.1. A ciklusokra bontott, osztott képzés alapképzési szakjaira épülő tanári szakon:	15
4.3. A főiskolai szintű tanári szakképzettség birtokában	7
4.4. Újabb, oklevelet adó tanári szakképzettség megszerzésére irányuló képzésben:	10

A különböző képzési utak során elsajátítandó gyakorlati ismeretek egyszerűsített rendszere

Félév	Gyakorlat	Kredit érték	Pedagógiai, pszichológiai elméleti és gyakorlati ismeretek		Szakképzettség szakterületi ismeretek			
			Korosztály		Szaktárgy 1		Szaktárgy 2	
			10-14	14-18	Ált isk	Közép i	Ált isk	Közép i
4.1. A ciklusokra bontott, osztott képzés alapképzési szakjaira épülő tanári szakon:								
4.1.a) a két tanári szakképzettség párhuzamos megszerzése								
1. vagy 2.	Nevelési-oktatási gyakorlat (Általános tanári kompetenciák)	3	X	X				
3	Iskolai szakmai és tanítási gyakorlat (Szaktárgyi tanári kompetenciák) I.	1			X	X	X	X
4.	Iskolai szakmai és tanítási gyakorlat (Szaktárgyi tanári kompetenciák) II.	2			X	X	X	X
5	Összefüggő, külső szakmai gyakorlat (Komplex tanári kompetenciák)	30	X	X	X	X	X	X
4.2. Mesterfokozatot adó szakon nem tanári szakképzettség megszerzését követően vagy valamely mesterszakkal párhuzamosan felvett tanári szakon:								
4.2.a) egy tanári szakképzettség megszerzésére irányuló képzés esetén								
1.	Nevelési-oktatási gyakorlat (Általános tanári kompetenciák)	3	X	X				
1.	Iskolai szakmai és tanítási gyakorlat (Szaktárgyi tanári kompetenciák) I.	1			X	X		
2.	Iskolai szakmai és tanítási gyakorlat (Szaktárgyi tanári kompetenciák) II.	2			X	X		
3.	Összefüggő, külső szakmai gyakorlat (Komplex tanári kompetenciák)	20	X	X	X	X		
4.3. A főiskolai szintű tanári szakképzettség birtokában:								
4.3.a) a tanári mesterfokozat és a korábbi egy szakképzettségnek megfeleltethető tanári szakképzettség megszerzése esetén								
	Nevelési-oktatási gyakorlat (Általános tanári kompetenciák)							
2.	Iskolai szakmai és tanítási gyakorlat (Szaktárgyi tanári kompetenciák)	3				X		
2.	Összefüggő, külső szakmai gyakorlat (Komplex tanári kompetenciák)	20		X		X		
4.3.b) a tanári mesterfokozat és két korábbi szakképzettségnek megfeleltethető tanári szakképzettség megszerzése esetén								
	Nevelési-oktatási gyakorlat (Általános tanári kompetenciák)							
2.	Iskolai szakmai és tanítási gyakorlat (Szaktárgyi tanári kompetenciák)	3				X		X
3.	Összefüggő, külső szakmai gyakorlat (Komplex tanári kompetenciák)	20		X		X		X
4.4. Újabb, oklevelet adó tanári szakképzettség megszerzésére irányuló képzésben:								
4.4.a) a tanári szakon szerzett mesterfokozat birtokában								
2.	Iskolai szakmai és tanítási gyakorlat (Szaktárgyi tanári kompetenciák)	3			X	X		
2.	Összefüggő, külső szakmai gyakorlat (Komplex tanári kompetenciák)	20			X	X		
4.4.b1) az egyetemi vagy főiskolai szintű tanári szakképzettségtől eltérő tanári szakképzettség megszerzésére irányuló képzésben								
2.	Iskolai szakmai és tanítási gyakorlat (Szaktárgyi tanári kompetenciák)	3			X	X		
2.	Összefüggő, külső szakmai gyakorlat (Komplex tanári kompetenciák)	20			X	X		
4.4. b2) alapképzésben vagy főiskolai szintű képzésben szerzett pedagógus szakképzettség esetén								
	Nevelési-oktatási gyakorlat (Általános tanári kompetenciák)							

7. sz. melléklet

2.	Iskolai szakmai és tanítási gyakorlat (Szaktárgyi tanári kompetenciák)	3			X	X		
3.	Összefüggő, külső szakmai gyakorlat (Komplex tanári kompetenciák)	20		X	X	X		

Nappali rendszerű képzés gyakorlóiskolai és partneriskolai időkeretei – ()-ben: önállóan tartandó tanítási órák/foglalkozások száma

Félév	Gyakorlat	Tervezési hét	Ped. pszich. elméleti és gyakorlati ismeretek	Szakképzettség szakterületi ismeretek				
			Korosztály		Szaktárgy 1		Szaktárgy 2	
			10-14	14-18	Ált isk	Közép i	Ált isk	Közép i
4.1. A ciklusokra bontott, osztott képzés alapképzési szakjaira épülő tanári szakon:								
4.1.a) a két tanári szakképzettség párhuzamos megszerzése								
1.vagy2.	Nevelési-oktatási gyakorlat (Általános tanári kompetenciák)	15	Heti 3 óra+ 1 hét gy					
3.	Iskolai szakmai és tanítási gyakorlat (Szaktárgyi tanári kompetenciák) I.	15			Heti 3 óra (2)		Heti 3 óra (2)	
4.	Iskolai szakmai és tanítási gyakorlat (Szaktárgyi tanári kompetenciák) II.	15			Heti 2 óra + 2 hét gy (13)		Heti 2 óra + 2 hét gy(13)	
5.	Összefüggő, külső szakmai gyakorlat (Komplex tanári kompetenciák)	15	Feladatok		Heti 2-5 óra		Heti 2-5 óra	
4.2. Mesterfokozatot adó szakon nem tanári szakképzettség megszerzését követően vagy valamely mesterszakkal párhuzamosan felvett tanári szakon:								
4.2.a) egy tanári szakképzettség megszerzésére irányuló képzés esetén								
1.	Nevelési-oktatási gyakorlat (Általános tanári kompetenciák)	15	Heti 3 óra+ 1 hét gy					
1.	Iskolai szakmai és tanítási gyakorlat (Szaktárgyi tanári kompetenciák) I.	15			Heti 3 óra (2)			
2.	Iskolai szakmai és tanítási gyakorlat (Szaktárgyi tanári kompetenciák) II.	15			Heti 2 óra + 2 hét gy (13)			
3.	Összefüggő, külső szakmai gyakorlat (Komplex tanári kompetenciák)	4	Feladatok		Heti 2-5 óra			
4.3. A főiskolai szintű tanári szakképzettség birtokában:								
4.3.a) a tanári mesterfokozat és a korábbi egy szakképzettségnek megfeleltethető tanári szakképzettség megszerzése esetén								
2.	Iskolai szakmai és tanítási gyakorlat (Szaktárgyi tanári kompetenciák)	9				Heti 2 óra + 2 hét gy (7)		
2.	Összefüggő, külső szakmai gyakorlat (Komplex tanári kompetenciák)	4		Feladatok		Heti 2-5 óra		
4.3.b) a tanári mesterfokozat és két korábbi szakképzettségnek megfeleltethető tanári szakképzettség megszerzése esetén								
2.	Iskolai szakmai és tanítási gyakorlat (Szaktárgyi tanári kompetenciák)	15				Heti 2 óra + 2 hét gy (7)		Heti 2 óra + 2 hét gy (7)
3.	Összefüggő, külső szakmai gyakorlat (Komplex tanári kompetenciák)	4		Feladatok		Heti 2-5 óra		Heti 2-5 óra
4.4. Újabb, oklevelet adó tanári szakképzettség megszerzésére irányuló képzésben:								
4.4.a) a tanári szakon szerzett mesterfokozat birtokában								
2.	Iskolai szakmai és tanítási gyakorlat (Szaktárgyi tanári kompetenciák)	9			Heti 2 óra + 2 hét gy (15)			
2.	Összefüggő, külső szakmai gyakorlat (Komplex tanári kompetenciák)	4			Heti 2-5 óra			
4.4.b1) az egyetemi vagy főiskolai szintű tanári szakképzettségtől eltérő tanári szakképzettség megszerzésére irányuló képzésben								

2.	Iskolai szakmai és tanítási gyakorlat (Szaktárgyi tanári kompetenciák)	9			Heti 2 óra + 2 hét gy (15)		
2.	Összefüggő, külső szakmai gyakorlat (Komplex tanári kompetenciák)	4			Heti 2-5 óra		
4.4. b2) alapképzésben vagy főiskolai szintű képzésben szerzett pedagógus szakképzettség esetén							
1.	Nevelési-oktatási gyakorlat (Általános tanári kompetenciák)	15		Heti 3 óra+ 1 hét gy			
1.	Iskolai szakmai és tanítási gyakorlat (Szaktárgyi tanári kompetenciák)	15			Heti 3 óra (2)		
2.	Iskolai szakmai és tanítási gyakorlat (Szaktárgyi tanári kompetenciák)	15			Heti 2 óra + 2 hét gy (13)		
3.	Összefüggő, külső szakmai gyakorlat (Komplex tanári kompetenciák)	4		Feladatok	Heti 2-5 óra		

Levelező rendszerű képzés gyakorlóiskolai és partneriskolai időkeretei – ()-ben: önállóan tartandó tanítási órák/foglalkozások száma

Félév	Gyakorlat	Tervezési hét	Ped. pszich. elméleti és gyakorlati ismeretek		Szakképzettség szakterületi ismeretek				
			Korosztály		Szaktárgy 1		Szaktárgy 2		
			10-14	14-18	Ált isk	Közép i	Ált isk	Közép i	
4.1. A ciklusokra bontott, osztott képzés alapképzési szakjaira épülő tanári szakon:									
4.1.a) a két tanári szakképzettség párhuzamos megszerzése									
1. vagy 2.	Nevelési-oktatási gyakorlat (Általános tanári kompetenciák)	15	1 hét gy						
3.	Iskolai szakmai és tanítási gyakorlat (Szaktárgyi tanári kompetenciák) I.	15			Konz. 1 hét gy (2)		Konz. 1 hét gy (2)		
4.	Iskolai szakmai és tanítási gyakorlat (Szaktárgyi tanári kompetenciák) II.	15			Konz. 2 hét gy (13)		Konz. 2 hét gy (13)		
5.	Összefüggő, külső szakmai gyakorlat (Komplex tanári kompetenciák)	15	Feladatok		Heti 2-5 óra		Heti 2-5 óra		
4.2. Mesterfokozatot adó szakon nem tanári szakképzettség megszerzését követően vagy valamely mesterszakkal párhuzamosan felvett tanári szakon:									
4.2.a) egy tanári szakképzettség megszerzésére irányuló képzés esetén									
1.	Nevelési-oktatási gyakorlat (Általános tanári kompetenciák)	15	1 hét gy						
1.	Iskolai szakmai és tanítási gyakorlat (Szaktárgyi tanári kompetenciák) I.	15			Konz. 1 hét gy (2)				
2.	Iskolai szakmai és tanítási gyakorlat (Szaktárgyi tanári kompetenciák) II.	15			Konz. 2 hét gy (13)				
3.	Összefüggő, külső szakmai gyakorlat (Komplex tanári kompetenciák)	4	Feladatok		Heti 2-5 óra				
4.3. A főiskolai szintű tanári szakképzettség birtokában:									
4.3.a) a tanári mesterfokozat és a korábbi egy szakképzettségnek megfeleltethető tanári szakképzettség megszerzése esetén									
2.	Iskolai szakmai és tanítási gyakorlat (Szaktárgyi tanári kompetenciák)	9				Konz. 1 hét gy (7)			
2.	Összefüggő, külső szakmai gyakorlat (Komplex tanári kompetenciák)	4		Feladatok		Heti 2-5 óra			
4.3.b) a tanári mesterfokozat és két korábbi szakképzettségnek megfeleltethető tanári szakképzettség megszerzése esetén									

7. sz. melléklet

2.	Iskolai szakmai és tanítási gyakorlat (Szaktárgyi tanári kompetenciák)	15				Konz. 1 hét gy (7)		Konz. 1 hét gy (7))
3.	Összefüggő, külső szakmai gyakorlat (Komplex tanári kompetenciák)	4		Feladatok		Heti 2-5 óra		Heti 2-5 óra
4.4. Újabb, oklevelet adó tanári szakképzettség megszerzésére irányuló képzésben:								
4.4.a) a tanári szakon szerzett mesterfokozat birtokában								
2.	Iskolai szakmai és tanítási gyakorlat (Szaktárgyi tanári kompetenciák)	9				Konz. + 1 hét gy (10)		
2.	Összefüggő, külső szakmai gyakorlat (Komplex tanári kompetenciák)	4				Heti 2-5 óra		
4.4.b1) az egyetemi vagy főiskolai szintű tanári szakképzettségtől eltérő tanári szakképzettség megszerzésére irányuló képzésben								
2.	Iskolai szakmai és tanítási gyakorlat (Szaktárgyi tanári kompetenciák)	9				Konz. + 1 hét gy (10)		
2.	Összefüggő, külső szakmai gyakorlat (Komplex tanári kompetenciák)	4				Heti 2-5 óra		
4.4. b2) alapképzésben vagy főiskolai szintű képzésben szerzett pedagógus szakképzettség esetén								
1.	Nevelési-oktatási gyakorlat (Általános tanári kompetenciák)	15		1 hét gy				
1.	Iskolai szakmai és tanítási gyakorlat (Szaktárgyi tanári kompetenciák)	15				Konz. 1 hét gy (2)		
2.	Iskolai szakmai és tanítási gyakorlat (Szaktárgyi tanári kompetenciák)	15				Konz. 2 hét gy (13)		
3.	Összefüggő, külső szakmai gyakorlat (Komplex tanári kompetenciák)	4		Feladatok		Heti 2-5 óra		

TÁJÉKOZTATÓ A TANÁRKÉPZÉS ÚJ RENDSZERÉRŐL

A TANÁRI MESTERSZAK

Az egyetemi és főiskolai szintű képzési rendszert 2006. szeptember 1-től felmenő rendszerben új, többciklusú képzési rendszer váltja fel. Az új képzési rendszerben a tanárképzés az alapképzésre vagy a mesterképzésre épülő mesterképzésként került kialakításra.

A tanári mesterszak kettős jellegű szakképzettséget ad, magában foglalja a szakterületi és tanári képesítés ismereteit is,

- az **osztott képzésben** mesterfokozattal zárul,
- alapvetően **két tanári szakképzettséget** nyújt,
- az iskolai nevelés-oktatás **5-12., illetve 13. évfolyamain**, valamint az Országos Képzési Jegyzékben meghatározott szakképzési évfolyamokon a tantárgyak, tantárgyi modulok **oktatására** és speciális pedagógiai jellegű feladatainak ellátására **jogosít**.

A tanári mesterszak szakképzettségeit a felsőoktatási intézmények a szakindítási engedély megszerzését követően hirdethetik meg. E folyamatban az intézmények előrehaladása eltérő, illetve még nem tekinthető lezártnak. Emiatt az intézményi szakképzettségi kínálatok nagyban eltérnek, illetve bizonyos szakképzettségek a 2009. felvételi eljárásban még nem kerülnek meghirdetésre, azonban a 2010-es évben már várhatóan igen.

Osztott képzésben az **alapképzés alapozza meg a szakterületi tudást**, valamint a tanári mesterképzés irányába **orientáló-szűrő pedagógiai-pszichológiai tanulmányokat nyújt**. A tanári szakképzettség jellegét a közoktatás tantárgyi struktúrája, illetve szakmai tanárképzés esetén a szakmastruktúra, továbbá a tanári foglalkozás speciális nevelési feladatai határozzák meg. Alapvetően a közoktatási tantárgystruktúra, illetve a szakképzés szakmastruktúrája határozza meg azon az alapképzési szakok körét, amelyekről a tanári mesterszakra belépési lehetőség nyílik.

Az alapképzési oklevél birtokában felvételt nyert hallgatóknak **a tanári mesterszak képzési ideje 5 félév, a megszerzendő kreditek száma 150 kredit**, az alábbi tartalmi megoszlásban:

- a tanári szakképzettségekhez vezető szakterületi ismeretek 80 kredit (40+40 kredit, de az első szakképzettség legalább 30, második szakképzettség legfeljebb 50 kredit)
- a tanári képesítés pedagógiai és pszichológiai elméleti és gyakorlati ismeretei 40 kredit,
- közoktatási intézményben, felnőttképző intézményben szervezett összefüggő szakmai gyakorlat 30 kredit.

A szakmai tanárképzés, valamint a pályán lévőköt érintő, újabb tanári szakképzettség megszerzésére irányuló tanári mesterképzés ettől részben eltérő szerkezetű.

A tanári mesterszakon fokozatot adó **oklevél két tanári szakképzettség megszerzése esetén adható ki**. Egy tanári szakképzettséggel is szerezhető tanári oklevél a szakmai tanárképzésben, ahol a tanári szakképzettség több szakmacsoporton belüli tárgy oktatására is jogosít. A művészeti tanárképzésben akkor elegendő egy tanári szakképzettség, ha tanári szak felvételére a nem tanári művészeti mesterszakkal párhuzamosan, vagy utána kerül sor.

Újabb oklevél megszerzése céljából egy tanári szakképzettség követelményeinek teljesítésével szerezhető oklevél:

- szakmai tanári, tanári és hittanár-nevelő tanári képzésben,
- a nem tanári mesterszakot követő tanári mesterszakon,
- pedagógusi szakképzettség birtokában újabb pedagógus szakképzettség megszerzésére irányuló tanári mesterszakon,

- korábbi főiskolai/egyetemi szintű tanári és egyetemi szintű nem tanári szakképzettséget követő tanári mesterszakon.

A közismereti tanárnak készülőknek a második szakképzettségüket már az alapképzés során meg kell alapozniuk. Ez egy 50 kredites szakterületi modul, amelyet az adott alapképzési szakon belül lehet fölvenni. (Ha ezt elmulasztották, akkor ez pótolható ugyan az alapképzési oklevél megszerzése után is, de csak részismeretre irányuló költségtérítéssel tanulmányok formájában).

Az alapképzési szak választásának mérlegelésénél arra kell figyelemmel lenni, hogy mely alapképzési szakokat lehet a tanári mesterszakon is folytatni. Nem mindegyik alapképzési szakról választható ugyanis a tanári mesterszak. Néhány alapképzési szak viszont olyan, ahonnan többféle tanári szakképzettség közül is lehet választani. A több alternatíva mentességet jelenthet a másodikként választott szakképzettség megalapozására előírt 50 kredit tanuló alól is. Az alapképzési szakokról választható tanári szakképzettségek képzési területenként e melléklet végén találhatók.

A tanári oklevél két tanári szakképzettséget nyújtó követelményéből következően – a szakfelvétel szempontjából – megkülönböztetünk első és második tanári szakképzettséget.

A tanári mesterszak **első tanári szakképzettségeinek** listáját az 1. sz. melléklet 1. pontja tartalmazza, megjelölve azon alapképzési szakokat, szakirányokat, melyek elvégzése a belépés előfeltétele. Szintén teljesítik a belépési előfeltételt a táblázatban jelölt alapképzési szakoknak (szakirányoknak) megfelelő mesterképzési, és korábbi rendszerű főiskolai vagy egyetemi szintű szakok. A korábbi rendszerű képzések és a bolognai típusú alapképzési szakok megfeleltetését a 289/2005 (XII.22) Korm. rendelet 4. számú melléklete tartalmazza. Ha a megfeleltethetőség nem állapítható meg, akkor a megfelelő szakterületen szerzett 110 kredit értékű tanulmányok teljesítése az adott tanári szakképzettség megválasztásának a feltétele, melynek megfeleltethetőségét a felsőoktatási intézmény saját hatáskörben, kreditátviteli bizottsága által ítél meg. 1. sz. melléklet 1. pontja tartalmazza továbbá a szakmai szakképzettségeket is, melyek szintén első szakképzettségek.

Felvehető második tanári szakképzettségként

- valamennyi, az adott tantárgy oktatására felkészítő, első közismereti tanári szakképzettség, és
- a kizárólag másodikként megszerezhető szakképzettségek, ezen belül
 - az 50 kredit meghatározott szakterületi előtanulmányt igénylő, tantárgy oktatására felkészítő szakképzettségek,
 - az adott tantárgy idegen nyelven történő oktatására felkészítő szakképzettség,
 - a speciális közoktatási intézményi nevelési feladatokra felkészítő szakképzettség.

Az 1. sz. mellékelt 2. pontja tartalmazza a kizárólag másodikként megszerezhető szakképzettségeket a fenti három csoportban. A közismereti tanári (első) szakképzettségek második szakképzettségként való választásának előfeltétele a választáshoz megadott alapképzési szak, (szakirány) ismereteiből szerzett 50 kredit értékű modul elvégzése. A kizárólag másodikként választható szakképzettségek 2.a) táblázatban szereplő csoportjában is 50 kredit előtanulmány szükséges, kivéve a táblázatban megadott 50 kredit alóli mentességhez megfelelő alapképzési szakokról vagy alapképzési szak szakirányairól történő belépés esetén.

A második szakképzettség választásának további speciális szabályai:

- az idegen nyelv műveltségi területhez tartozó, nyelvtanári szakképzettségek második szakképzettségként való megválasztásának további feltétele – a latintanár, az ógörög tanár,

- a japántanár és a kínaitanár szakképzettségek kivételével – az adott idegen nyelvből tett, felsőfokú, C típusú, államilag elismert nyelvvizsga;
- a romológiatanár (romani nyelv és kultúra vagy beás nyelv és kultúra) szakképzettség második szakképzettségként való megválasztásának feltétele a tantervben meghatározott legalább 50 kredit értékű ismeret mellett a romani, vagy a beás nyelvből tett, C típusú, középfokú, vagy azzal egyenértékű államilag elismert nyelvvizsga is;
 - az informatikatanár szakképzettség második vagy újabb szakképzettségként való megválasztásának feltételeként előírt legalább 50 kredit értékű számítástudományi alapismeret és informatikai ismeret tartalma: matematika és természettudományi alapismeretekből legalább 8 kredit, számítástudományi ismeretekből legalább 4 kredit, informatikai ismeretekből legalább 28 kredit;
 - amennyiben egy alapképzési szak elvégzése két első vagy egy első és egy második szakképzettség bemeneti előfeltétele (földrajz alapképzés a földrajztanár és a környezettan-tanár első szakképzettségeket is megalapozza,) akkor további 50 kredites szakképzettséget megalapozó alapképzési modul előfeltétel nem szükséges a második szakképzettség felvételéhez;
 - a hittanár-nevelő tanári szakképzettség hitéleti képesítés, amely megszerezhető első vagy második tanári szakképzettségként is, illetve oklevél birtokában a képzés végezhető egy tanári szakképzettséget adó képzésként. A második tanári szakképzettségként való felvétel előfeltétele 50 kredit értékű szakterületi ismeret teljesítése filozófiai-teológiai ismeretkörökben, melynek elvégzését a hittanári képzést folytató felsőoktatási intézmény a tanulmányi dokumentumoknak a felsőoktatási törvényben meghatározott összevetése alapján állapítja meg;
 - a szakmai tanári szakképzettségek (lásd 1.b) táblázat) második, vagy újabb szakképzettségként – azonos területen belül meghatározott néhány kivételtől eltekintve – nem választhatók. Ezek mellé is választhatók azonban az 1.a) táblázatban felsorolt szakképzettségek az adott szakterületen szerzett 50 kredites tanulmányok teljesítése esetén.

BELÉPÉS FELTÉTELEI

1. Alapképzési szakról közismereti tanári mesterszakra történő belépés feltétele, egy alapképzési szak eredményes elvégzése, melynek keretében a hallgató teljesített

- a) az első tanári szakképzettséget megalapozó általánosan kötelező és szakspecifikus ismeretkörökből legalább **110 kreditet**;
- b) a második tanári szakképzettséget megalapozó általánosan kötelező és szakspecifikus ismeretkörökből legalább **50 kreditet**; mely alól kivételt képeznek az 1. sz. melléklet 2. a) pontjában felsorolt alapképzésre épülő második szakképzettségek és a 2. c) pontban felsorolt speciális pedagógiai modulok. Az 1. sz. mellékletben *-gal jelölt nyelvtanári szakképzettségek, illetve az adott szaktárgyat idegen nyelven oktató tanár második szakképzettségként történő felvételekor a belépés kritériuma az adott nyelvből tett felsőfokú C típusú nyelvvizsga;
- c) a tanári felkészítést megalapozó, pályaorientációt segítő pedagógiai, pszichológiai jellegű ismeretkörökből legalább **10 kreditet** kell teljesíteni. A már felsőfokú végzettséggel rendelkező azon jelentkezők, akik a 10 kreditet nem szerezték meg, és ez a jelentkezéshez nem intézményi előírás, akkor a tanári szakon pótolniuk kell.

2. Szakmai tanári szakképzettséget eredményező mesterszakra történő belépés feltétele a szakmai szakképzettségnek megfelelő alapképzési oklevél megszerzése, melynek rendszerét az 1. sz. melléklet 1.b) tábla mutat. A tanári felkészítést megalapozó pedagógiai és

pszichológiai jellegű 10 kredit a fenti 1.c) pont szerint mesterképzéssel párhuzamosan is felvehető.

A műszaki szakoktató alapképzési szakról belépők esetén a belépési feltétel az adott mérnök-tanári szakképzettségnek megfeleltethető műszaki szakoktatói szakirány, valamint hogy a mérnöki ismeretek tekintetében a szakiránytól függően 130–150 kredit elismerhető legyen. A mezőgazdasági szakoktató alapképzési szakról az agrár-mérnök-tanár (mezőgazdasági szakoktató) szakképzettséget lehet választani. Az üzleti szakoktató alapképzési szakról belépők az adott közgazdász-tanári szakképzettségnek megfeleltethető üzleti képzési ág alapképzési szakirányuk alapján választhatnak, továbbá a szakiránytól függően, elismerhető kell, hogy legyen a gazdaságtudományi ismeretek tekintetében 130–140 kredit. A tanárszakra felvett szakoktatónak az adott alapképzési szak agrár/mérnöki/mérnök-informatikai/közgazdász szakképzettség terén hiányzó ismereteinek kreditjeit a mesterfokozat megszerzésére irányuló képzéssel párhuzamosan – a mesterszintű tanári képesítő vizsgára való jelentkezésig – a felsőoktatási intézmény által meghatározottak szerint kell megszerezni.

3. Újabb tanári szakképzettség megszerzésére irányuló tanári mesterszak esetén a belépés feltétele a korábbi rendszerű főiskolai, egyetemi szintű tanári oklevél, és közismereti területről választott újabb szakképzettség esetén a szakterületi ismeretekből szerzett 50 kredit teljesítése, továbbá az 1. sz.mellékletben *-gal jelölt nyelvtanári szakképzettségek újabb szakképzettségként történő felvételekor a belépés kritériuma az adott nyelvből a felsőfokú C típusú, vagy azzal egyenértékű nyelvvizsga.

Előtanulmányok elvégzése és elismerése:

Ha az előtanulmányi követelményt nem külön, kifejezetten e célból meghirdetett modulként vette fel a jelentkező, vagy nem egyértelmű a mentességet adó korábbi szakjának azonosítása, akkor a felsőoktatási intézmény kreditátviteli bizottsága jogosult a konkrét előképzettség vizsgálata alapján elismerni a belépéshez szükséges előtanulmányi feltétel meglétét. Kérjük, hogy a mester felvételi jelentkezési lap leadása előtt kérvényben keresse meg a megjelölendő felsőoktatási intézményt, karát, annak illetékes vezetőjét, vagy a Kreditátviteli Bizottságot a korábban végzett előtanulmányok elismertethetőségéről. Ha a jelentkező olyan tanári szakképzettséget választ, ahol – alapképzési vagy korábbi főiskolai szintű - szakképzettség hiányában az 50 kredites szakterületi ismeret a feltétel a tanári szak felvételéhez, akkor még a felvételre jelentkezés előtt szükséges a hiányzó ismeretek megszerzése. Ezen 50 kredites tanulmányokra nem a felvételi eljárás keretében, hanem a jelentkezést megelőzően kerülhet sor (tehát legalább két féléves előzetes tanulmánnyal kell még számolni). Ha a felsőoktatási intézmény (kar) korábbi előtanulmányokat nem vagy nem teljes mértékben ismeri el, akkor a felvételi jelentkezés előtt a hiányzó kreditek teljesítésére lehetőséget nyújt a felsőoktatási törvény 44/A. § alapján a részismeret megszerzésére vonatkozó hallgatói jogviszony. A részismeret megszerzésére vonatkozó hallgatói jogviszony keretében végzendő tanulmányok engedélyezésére és költségtérítésének meghatározására az illetékes felsőoktatási intézmény jogosult. Ezen előzetes ismeretszerzési lehetőségeket a felsőoktatási intézmények hirdetik meg. A felvételi tájékoztató kiadvány ezeket nem tartalmazza.

Alapképzési szakokról választható tanári szakképzettségek

képzési területenként

Agrár képzési terület

Általános megjegyzések: Az agrár képzési területen szakmai tanárképzés folyik. Egy-egy adott alapképzési szakról csak a szaknak megfelelő agrármérnök-tanári (zárójelben pl. a földmérő és földrendező mérnöki) szakképzettséget adó tanárképzésre lehet jelentkezni. A mezőgazdasági szakoktató alapképzési szaknak is ugyanúgy megvan a tanári szakképzettséget adó folytatása, mint valamennyi agrár alapképzési szaknak

Az állatorvosi szak osztatlan képzésben vehető fel, így ezen jelenleg tanári szakképzettséget nem lehet szerezni.

Három alapképzési szakról (erdőmérnöki, környezetgazdálkodási, természetvédelmi mérnöki) lehet a közismereti csoportba tartozó környezettan-tanári szakképzettséget is megszerezni. A kizárólag másodikként felvehető közismereti szakképzettségek közül a háztartásgazdálkodás-tanár felvétele esetén az előírt 50 kredites előtanulmányok alól e területen valamennyi agrár alapszakot végzett hallgató mentesül.

Bölcsészettudományi képzési terület

Általános megjegyzések: A bölcsészettudományi képzési terület alapképzési szakjainak a többi területtől eltérő fő jellegzetessége az, hogy egy-egy alapképzési szakon belül többnyire különböző szakirányokat kell választani a képzés során, és az oklevélben szereplő szakképzettség a kötelezően választott szakirányt is megjelöli. A tanári szakképzettségek többsége is a választható szakiránnyal megegyező szakterületet jelöl meg, ami azt jelenti, hogy néhány szakirányról lehet tanári mesterszakot választani, néhányról pedig nem. Ezért itt aláhúzással jelöltük a tanári szak felvételére jogosító alapképzési szakokat, illetve annak egyes szakirányait.

Sajátos követelmény az is, hogy amennyiben valaki az un. nyelvtanári szakképzettségeket második szakképzettségként veszi fel, annak az adott szakterület megalapozásához előírt 50 kredites előtanulmányok teljesítése mellett a választás feltételeként felsőfokú C típusú nyelvvizsgát is le kell tennie. (A nyelvvizsga alól négyféle szakképzettség választása esetén van kivétel: a latin-, az ógörög-, a japán- és a kínai-tanár szakképzettségeken.)

Sajátos a romológiatanár (romani nyelv és kultúra vagy beás nyelv és kultúra) szakképzettség is. Egyrészt mert e szakképzettségen belül két választási lehetőség van: vagy a romani vagy a beás nyelv szerint. A nyelvtanári szakképzettségektől eltérő a nyelvvizsga szintje is, mivel itt – mind az elsőként, mind a másodikként való választás esetén - a belépés feltétele középfokú nyelvvizsga. Sajátos az is, hogy a romológia alapképzési szakon kívül számos más területhez sorolt alapszakról lehet ezt felvenni. Például – egyéb képzési területek mellett, amelyet ott ismertetünk - valamennyi bölcsész alapképzési szakról választható elsőként is, romani vagy beás nyelvből tett középfokú C típusú nyelvvizsga birtokában (másodikként pedig a nyelvvizsgán kívül (többségében az 50 kredites előtanulmány alóli mentességgel) valamennyi tanári szakképzettség mellé választható..

Képzési ág	Alapképzési szakok	Tanári szakképzettségek vastag betű: a kizárólag másodikként felvehető szakképzettségek 50 kredites előtanulmánya alól mentességet adó alapképzési szak <i>* = a nyelvtanári szakképzettségek többsége másodikként az 50 kredites előtanulmány mellett az adott nyelvből tett felsőfokú C típusú nyelvvizsga birtokában választhatók)</i>
magyar	<u>magyar</u> (pl.: drámapedagógia, eszperantó, észt, finn, finnugor, folklorisztika, irodalomtudomány, művelődéstudomány, neolatin, nyelvmentor, nyelvtechnológia, színháztörténet, ügyvitel szakirányokkal)	- magyartanár (bármely szakirányról) - romológiatanár (romani vagy beás nyelvből középfokú C típusú nyelvvizsga) - kommunikációtanár - ügyviteltanár - magyar mint idegen nyelv tanára * - nyelv- és beszédfejlesztő tanár - hon- és népismeret-tanár
történelem	<u>történelem</u> (pl.: történelem, levéltár, muzeológia, régészet szakirányokkal)	- történelemtanár (bármely szakirányról) - ember és társadalom műveltségterületi tanár - romológiatanár (romani vagy beás nyelvből középfokú C típusú nyelvvizsga) - magyar mint idegen nyelv tanára * - hon- és népismeret-tanár
	<u>néprajz</u>	- ember és társadalom műveltségterületi tanár - romológiatanár (romani vagy beás nyelvből középfokú C típusú nyelvvizsga) - magyar mint idegen nyelv tanára * - hon- és népismeret-tanár
modern filológia	<u>anglisztika</u> (pl.: angol, amerikanisztika szakirányokkal)	- angoltanár * (bármely szakirányról) - romológiatanár (romani vagy beás nyelvből középfokú C típusú nyelvvizsga) - magyar mint idegen nyelv tanára * - nyelv- és beszédfejlesztő tanár
	<u>germanisztika</u> (pl.: német, német nemzetiségi, néderlandisztika, skandinavisztika szakirányokkal)	- némettanár/német- és nemzetiséginémet-tanár* (német vagy német nemzetiségi szakirányról) - romológiatanár (romani vagy beás nyelvből középfokú C típusú nyelvvizsga) - magyar mint idegen nyelv tanára * - nyelv- és beszédfejlesztő tanár
	<u>romanisztika</u> (pl.: francia, olasz, portugál, román, román/nemzetiségi, spanyol szakirányokkal)	A megfelelő szakirányról: - franciatanár * - olasztanár * - portugáltanár * - romántanár/román- és nemzetiségiromán-tanár * (román vagy román nemzetiségi szakirányról)

		- spanyoltanár* - romológiatanár (romani vagy beás nyelvből középfokú C típusú nyelvvizsga) - magyar mint idegen nyelv tanára * - nyelv- és beszédfejlesztő tanár
	<u>romológia</u>	- romológiatanár (az adott nyelvtől függően romani nyelv és kultúra vagy beás nyelv és kultúra választható) - magyar mint idegen nyelv tanára * - nyelv- és beszédfejlesztő tanár
	<u>szlavisztika</u> (pl.: <u>orosz</u> , <u>bolgár</u> , <u>cseh</u> , <u>lengyel</u> , <u>horvát/nemzetiségi</u> , <u>szerb/nemzetiségi</u> , <u>szlovák/nemzetiségi</u> , <u>szlovén/nemzetiségi</u> , <u>ukrán/nemzetiségi</u> <u>szakirányokkal</u>)	A megfelelő szakirányról: - orosztanár * - bolgártanár/bolgár- és nemzetiségibolgár-tanár * - lengyeltanár * - horváttanár/horvát- és nemzetiségihorvát-tanár * (mindkét szakirányról) - szerbtanár/szerb- és nemzetiségiszerb-tanár * (mindkét szakirányról) - szlováktanár/szlovák- és nemzetiségiszlovák-tanár * (mindkét szakirányról) - szlovéntanár/szlovén- és nemzetiségiszlovén-tanár * (mindkét szakirányról) ukrántanár/ukrán- és nemzetiségiukrán-tanár * (mindkét szakirányról) - romológiatanár (romani vagy beás nyelvből középfokú C típusú nyelvvizsga) - magyar mint idegen nyelv tanára * - nyelv- és beszédfejlesztő tanár
ókori és keleti filológia	ókori nyelvek és kultúrák [asszirológia, egyiptológia, <u>klasszika filológia</u> (latin, ógörög) <u>szakirányokkal</u>]	- latintanár - ógörög tanár - romológiatanár (romani vagy beás nyelvből középfokú C típusú nyelvvizsga) - magyar mint idegen nyelv tanára * - nyelv- és beszédfejlesztő tanár
	keleti nyelvek és kultúrák (pl.: altajisztika, arab, indológia, iranisztika, tibeti, mongol, hebraisztika, <u>japán</u> , <u>kínai</u> , koreai, török, <u>újjörög</u> <u>szakirányokkal</u>)	- japántanár - kínaitanár - újjörög tanár * - romológiatanár (romani vagy beás nyelvből középfokú C típusú nyelvvizsga) - magyar mint idegen nyelv tanára * - nyelv- és beszédfejlesztő tanár
pedagógia és pszichológia	<u>andragógia</u> (művelődésszervező, személyügyi szervező, felnőttképzési szervező, munkavállalási tanácsadó)	- pedagógiatanár - romológiatanár (romani vagy beás nyelvből középfokú C típusú nyelvvizsga)

	szakirányokkal)	
	<u>pedagógia</u>	- pedagógiatanár - romológiatanár (romani vagy beás nyelvből középfokú C típusú nyelvvizsga) - életviteli és gyakorlati ismeretek műveltségterületi-tanár
	<u>pszichológia</u>	- pedagógiatanár (25 kredit értékben beszámítandó) - ember és társadalom műveltségterületi tanár - romológiatanár (romani vagy beás nyelvből középfokú C típusú nyelvvizsga)
szabad bölcsészet	<u>szabad bölcsészet</u> (pl.: <u>filozófia</u> , esztétika, <u>etika</u> , <u>vallástudomány</u> , <u>filmelmélet és filmtörténet</u> , <u>kommunikáció és médiatudomány</u> , <u>művészettörténet</u> szakirányokkal)	- ember és társadalom műveltségterületi tanár (valamennyi szakirányról) - pedagógiatanár (filozófia szakirányról) - kommunikációtanár (filmelmélet és filmtörténet, ill. kommunikáció és médiatudomány szakirányról) - mozgóképkultúra és médiaismeret-tanár (filmelmélet és filmtörténet, ill. kommunikáció és médiatudomány szakirányról) - romológiatanár (romani vagy beás nyelvből középfokú C típusú nyelvvizsga) - nyelv- és beszédfejlesztő tanár (a kommunikáció és médiatudomány szakirány elvégzése esetén) - etikatanár (erkölcstantanár) (a filozófia, etika és a vallástudomány szakirány elvégzése esetén)

Informatika képzési terület

Általános megjegyzések: Az informatikatanári képzési és kimeneti követelmények szerint a képzés a közismereti oktatás mellett felkészít az adott alapképzési szak területén a szakképzés szakmai tantárgyainak az oktatására is. A mérnöktanár (mérnök informatikus) szakmai tanári szakképzettség a műszaki informatikai szakképzés területére koncentrál. Informatikatanári szakképzettség a könyvtár-informatika alapképzési szakról is választható.

Képzési ág	Alapképzési szakok	Tanári szakképzettségek vastag betű: a kizárólag másodikként felvehető szakképzettségek 50 kreditese előtanulmánya alól mentességet adó alapképzési szak *= amennyiben 50 kredit ábrázoló-geometria és műszaki rajz ismeret beszámítható
Informatikai	gazdaságinformatikus	- informatikatanár

mérnök-informatikus	- informatikatanár - mérnök-tanár (mérnök-informatikus) - ábrázológeometria- és műszakirajz-tanár*
programtervező informatikus	- informatikatanár

Jogi és igazgatási képzési terület

Általános megjegyzések: E képzési területen nincs olyan alapképzési szak, amelyen felvehető a tanári mesterképzésbe való belépéshez szükséges ismeret.

Gazdaságtudományi képzési terület

Általános megjegyzések: E képzési területen szakmai tanárképzés folyik és – egy, a közszolgálati kivétellel - valamennyi alapképzési szakról tovább lehet lépni a tanári mesterképzésbe.

A közgazdasztanár közös megnevezés mellett ötféle zárójelbe tett szakképzettséget sorol fel a rendelet. Az alkalmazott közgazdaságtan és a gazdaságelemzés alapképzési szakról az elméleti gazdaságtan tanári szakképzettség választható, a gazdálkodási és menedzsment és az emberi erőforrások szakról a vállalkozási ismeretek, a nemzetközi gazdálkodásról és a kereskedelem és marketing szakról választható a kereskedelem és marketing, míg a turizmus-vendéglátásról, valamint a pénzügy és számvitel szakról az ugyanilyen nevű tanári szakképesítések választhatók. Az üzleti szakoktató szakról a szakiránytól függően kétféle közgazdasztanári szakképzettség választható, valamint az ügyviteltanári is. Másodikként minden első tanári szakképzettség mellé vagy után az 50 kredités előképzés nélkül megszerezhető a háztartásgazdálkodás-tanár szakképzettség is.

Műszaki képzési terület

Általános megjegyzések: A műszaki képzési területen szakmai tanárképzés folyik. Egy-egy adott alapképzési szakról csak a szaknak megfelelő, vagyis a mérnök-tanári (zárójelben pl. a villamosmérnöki) szakképzettséget adó tanárképzésre lehet jelentkezni. A műszaki szakoktató az alapképzési szakján szerzett szakiránya szerint választhatja az annak megfelelő mérnök-tanári szakképzettséget.

Néhány alapképzési szakról a megfelelő mérnök-tanári szakképzettség mellett az 50 kredités előtanulmányok nélkül lehet választani a közismereti csoportba tartozó környezettan-tanári, fizikatanári, kémia-tanári, biológiatanári szakképzettséget is, akár elsőként (de akkor másik közismereti szakképzettséget is kell választania), akár második szakképzettségként. A kizárólag másodikként felvehető közismereti szakképzettségek közül – az ábrázológeometria- és műszakirajz-tanár, valamint a technikatánár felvétele esetén az előírt 50 kredités előtanulmányok alól e területen valamennyi mérnöki alapszakot végzett hallgató mentesül.

Művészet képzési terület *, valamint Művészetközvetítés képzési terület *

Általános megjegyzések:

E képzési területeken a táblázatunkban jelenleg még csak a művészeti műveltségterületen meghatározott közismereti tanári szakképzettségek szerepelnek (lásd ott: a színművészet kivételével általában minden alapképzési képzési ágról választható a megfelelő művészeti területen közismereti tanári szakképzettség is (pl. a zeneművészeti területről az ének-zenetanári). Az alapfokú művészetoktatás és középfokú művészeti szakképzés számára felkészítő tanári szakképzettségek körét a kormányrendelet ugyan már körvonalazta (csaknem valamennyi szaknak vagy szakiránynak van művésztanári folytatási lehetősége), de e területen még nem történt meg a miniszteri rendeletben az egyes tanári szakképzettségek és bemeneti feltételek pontos meghatározása.

Emellett egyes, képzőművészettel kapcsolatos képzési ágakban a megfelelő alapképzési szakok elvégzése a kizárólag másodikként felvehető ábrázológeometria- és műszakirajz-tanár szakképzettséghez az 50 kredites követelmény alól mentességet ad.

Nemzetvédelmi és katonai képzési terület

Általános megjegyzések: E képzési területen nincs olyan alapképzési szak, amelyről tanári szakképzettség választható.

Orvos és egészségtudományi képzési terület*

Általános megjegyzések: Az orvostudományi képzési ágban osztatlan képzés folyik, vagyis nincs alapképzési szak, s így ráépíthető tanári mesterszak sincs. A szakmai tanárképzés keretében az egészségtudományi képzési ág alapszakjai közül az ápolás és betegellátás, az egészségügyi gondozás és prevenció, valamint az orvosi laboratóriumi és képalkotó diagnosztikai analitikus alapképzési szakokra épül egészségügyi tanár szakképzettség.

Pedagógusképzés

Általános megjegyzések: E képzési területen a gyógypedagógia az egyetlen olyan alapképzési szak, amelyről az adott szakterület (a gyógypedagógia) tárgyainak a szakképzésben történő oktatására lehet felkészülni. A gyógypedagógia-tanári szakképzettség ezáltal a szakmai tanári szakképzettségekhez tartozik, de a sajátos követelményei azt írják elő – elsősorban a középiskolában integrált oktatásban résztvevő fogyatékkal élő tanulók jobb tanárellátását célozva –, hogy a tanárképzésben résztvevők egyúttal egy másik, közismereti tanári szakképzettséget is megszerezhetnek, megengedve azt is, hogy a szükséges 50 kredites előképzettséget a tanári mesterszakon szerezzék meg.

A tanító és az óvodapedagógus alapképzési szakról meghatározott kreditbeszámítást is előírva – újabb pedagógus szakképzettséget adó tanárképzési formában, 3 féléves képzési idővel – első (és egyetlen) tanári szakképzettségként, előképzési kötelezettség nélkül is felvehető a kizárólag másodikként meghatározott szakképzettségek közül néhány. Ilyen a nyelv- és beszédfejlesztő tanár, a technikatanár (a technika műveltségi terület elvégzése esetén), az életviteli és gyakorlati ismeretek műveltségterületi-tanár, illetve a háztartásgazdálkodás-tanár (technika vagy családi, háztartási gazdasági ismeretek műveltségterület elvégzése esetén), a gyógypedagógusok számára pedig a fogyatékosokrekreációja-tanár.

A pedagógusi alapképzési szakon végzetteknek, így pl. a tanítóknak szintén nem kötelező két tanári szakképzettséget megszerezni akkor sem, ha a pedagógiatanári vagy a romológitanár

(romani nyelv és kultúra vagy beás nyelv és kultúra) elsőként jelölt közismereti szakképzettségeket választják.

Sporttudomány képzési terület

Általános megjegyzések: Az e képzési területen három alapképzési szakról lehet felvenni a tanári mesterszakot: a testnevelő-edző, a rekreáció-szervező és az egészségfejlesztés alapképzési szakokról 50 kredites előtanulmányok nélkül a fogyatékosok rekreációja második tanári szakképzettség választható.

Képzési ág	Alapképzési szakok	Tanári szakképzettségek vastag betű: a kizárólag másodikként felvehető szakképzettségek 50 kredites előtanulmánya alól mentességet adó alapszak
sport	Testnevelő-edző	- testnevelőtanár - egészségfejlesztés-tanár - gyógytestnevelő tanár - fogyatékosokrekreációja-tanár
testkultúra	sportszervező	-
	rekreációs szervezés és egészségfejlesztés	- egészségfejlesztés-tanár - gyógytestnevelő tanár - fogyatékosokrekreációja-tanár
	humánkineziológia	- egészségfejlesztés-tanár

Társadalomtudományi képzési terület

Általános megjegyzések: E képzési területen az alapképzési szakoknak csak egy meghatározott köre az, amelyről tanári szakra lehet jelentkezni, ezeken is csak szűk körű választékkal. Sajátossága a területnek, hogy a társadalomismeret képzési ág meghatározott szakjai alapvetően az ember- és társadalom műveltségterületi tanár szakképzettséget alapozzák. 50 kredites előtanulmányok nélkül a kommunikáció és médiatudomány alapképzési szakról a nyelv- és beszédfejlesztő tanár, kulturális antropológia szakról a magyar mint idegennyelv tanára és a hon- és népismeret-tanár szakképzettségek választhatók.

Képzési ág	Alapképzési szakok	Tanári szakképzettségek vastag betű: a kizárólag másodikként felvehető szakképzettségek 50 kredites előtanulmánya alól mentességet adó alapszak
Szociális	szociálpedagógia	- pedagógia - egészségfejlesztés-tanár - életviteli és gyakorlati ismeretek műveltségterületi-tanár
társadalomismeret	informatikus könyvtáros	- informatikatanár
	kommunikáció és	- kommunikációtanár

	médiatudomány	- ember és társadalom műveltségterületi tanár - mozgóképkultúra és médiaismeret-tanár - nyelv- és beszédfejlesztő tanár
	kulturális antropológia	- ember és társadalom műveltségterületi tanár - magyar mint idegen nyelv tanára * - hon- és népismeret-tanár
	szociológia	- kommunikációtanár - ember és társadalom műveltségterületi tanár
	társadalmi tanulmányok	- ember és társadalom műveltségterületi tanár

Természettudomány képzési terület

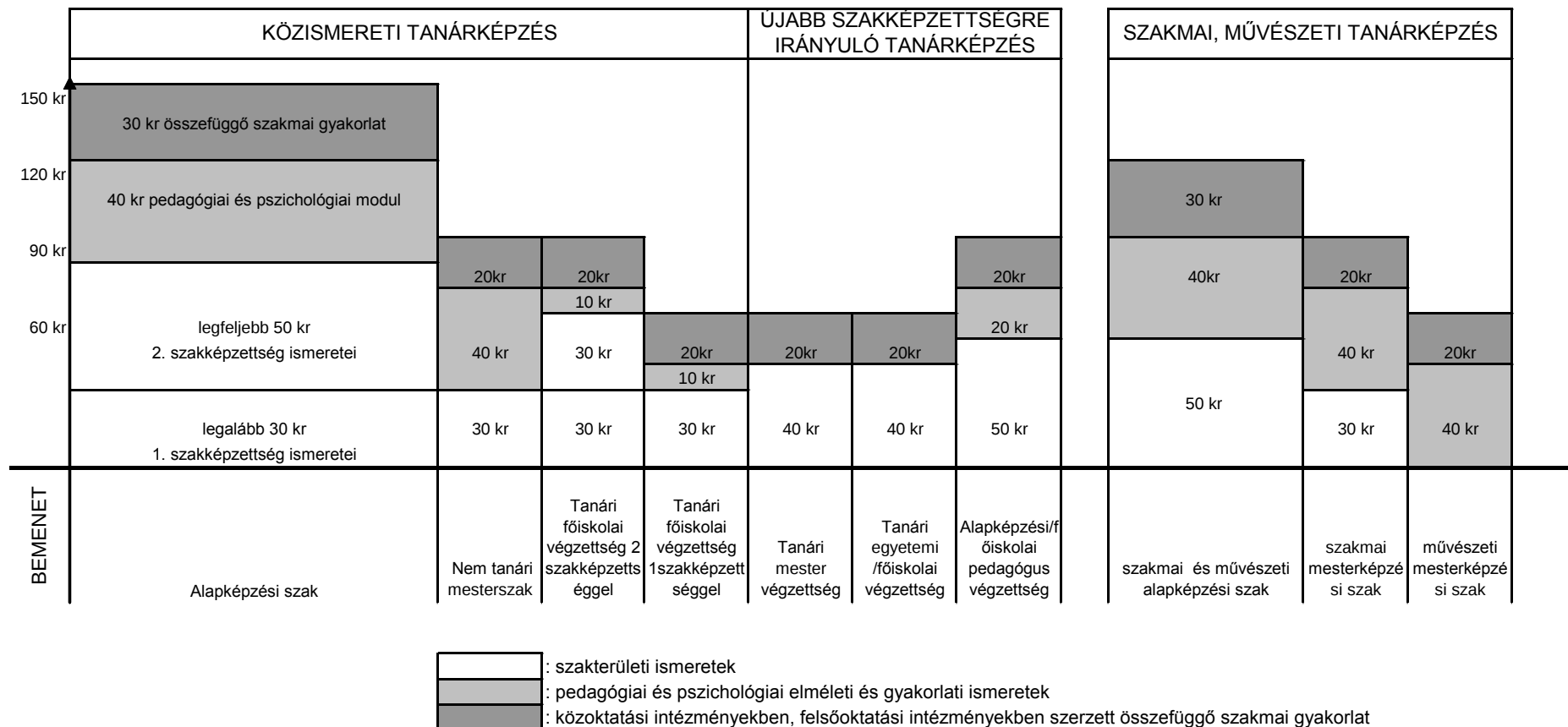
A választható tanári szakképzettségek az adott alapképzési szakok szakterületi ismereteire épülnek. A fizika és környezettan alapképzési szakról – 50 kredites előtanulmány nélkül - a technikatanári, matematika alapképzési szakról az ábrázológeometria- és műszakirajz-tanár második szakképzettségek, illetve földrajz és földtudományi alapképzési szakról a környezettanári szakképzettség választható.

Képzési ág	Alapképzési szakok	Tanári szakképzettségek vastag betű: a kizárólag másodikként felvehető szakképzettségek 50 kredites előtanulmánya alól mentességet adó alapszak
élő természettudomány	biológia	- biológiatanár
élettelen természettudomány	fizika	- fizikatanár - technikatanár
	kémia	- kémiatanár
föld- és földrajztudományi	földrajz	- földrajztanár - környezettan-tanár
	földtudományi	- földrajztanár - környezettan-tanár
környezettudomány	környezettan (pl. technika szakirány)	- környezettan-tanár - technikatanár
matematikatudomány	matematika	- matematikatanár - ábrázológeometria- és műszakirajz-tanár
természetismeret	természetismeret*	
Egyházi képzési terület Általános megjegyzések: a hittanár – nevelő tanár szakképzettség hitéleti szakképesítést nyújt, első vagy második szakképzettségként bármelyik tanári szakképzettség mellé vagy után választható.		

Képzési ág	Alapképzési szakok	Tanári szakképzettségek vastag betű: a kizárólag másodikként felvehető szakképzettségek 50 kredit előtanulmánya alól mentességet ad az alapszak
	katekéta-lelkipásztori munkatárs	- hittanár-nevelő tanár - etikatanár (erkölcsstantanár)
	összes más hitéleti alapszak	- etikatanár (erkölcsstantanár)

1. sz. ábra

TANÁRI MESTERSZAK SZERKEZETE AZ ELŐKÉPZETTSÉGEK SZERINT

1. AZ ELSŐ TANÁRI SZAKKÉPZETTSÉG MEGVÁLASZTÁSÁHOZ MEGFELELŐNEK TEKINTENDŐ ALAPKÉPZÉSI SZAK VAGY ALAPKÉPZÉSI SZAK SZAKIRÁNYA (A 4. SZÁMÚ MELLÉKLET 11.2.1.

ALPONTJÁHOZ):

a) A közoktatás műveltségi területein választható közismereti tanári szakképzettségek:

Műveltségi terület	Első tanári szakképzettségek ¹	Az első tanári szakképzettség választásához megfelelő alapképzési szakok ² vagy alapképzési szak szakirányai
magyar nyelv és irodalom	magyartanár	- magyar
idegen nyelv	angoltanár ^{3*}	- anglisztika
	némettanár/német- és nemzetiséginémet-tanár*	- germanisztika német szakiránya - germanisztika német nemzetiségi szakiránya
	franciatanár*	- romanisztika francia szakiránya
	olasztanár*	- romanisztika olasz szakiránya
	spanyoltanár*	- romanisztika spanyol szakiránya
	romántanár/román- és nemzetiségioromán-tanár*	- romanisztika román szakiránya - romanisztika román nemzetiségi szakiránya
	romológiatanár* (romani nyelv és kultúra vagy beás nyelv és kultúra)	- bölcsészettudományi, társadalomtudományi, jogi és igazgatási, nemzetvédelmi és katonai, gazdaságtudományok, orvos- és egészségtudomány, pedagógusképzés, sporttudomány, művészet, művészetközvetítés képzési terület összes szakja, valamint romani/beás nyelvből tett C típusú, középfokú államilag elismert nyelvvizsga
	orosztanár*	- szlavisztika orosz szakiránya
	bolgártanár/bolgár- és nemzetiségibolgár-tanár*	- szlavisztika bolgár szakiránya - szlavisztika bolgár nemzetiségi szakiránya
	lengyeltanár/lengyel- és nemzetiségilengyel-tanár*	- szlavisztika lengyel szakiránya - szlavisztika lengyel nemzetiségi szakiránya
	horváttanár/horvát- és nemzetiségihorvát-tanár*	- szlavisztika horvát szakiránya - szlavisztika horvát nemzetiségi szakiránya
	szerbtanár/szerb- és nemzetiségiszerb-tanár*	- szlavisztika szerb szakiránya - szlavisztika szerb nemzetiségi szakiránya
	szlováktanár/szlovák- és nemzetiségiszlovák-tanár*	- szlavisztika szlovák szakiránya - szlavisztika szlovák nemzetiségi

Műveltségi terület	Első tanári szakképzettségek ¹	Az első tanári szakképzettség választásához megfelelő alapképzési szakok ² vagy alapképzési szak szakirányai
		szakiránya
	szlovéntanár/szlovén- és nemzetiségiszlovén-tanár*	- szlavisztika szlovén szakiránya - szlavisztika szlovén nemzetiségi szakiránya
	ukrántanár/ukrán- és nemzetiségiukrán-tanár*	- szlavisztika ukrán szakiránya - szlavisztika ukrán nemzetiségi szakiránya
	latintanár	- ókori nyelvek és kultúrák klasszika-filológia szakiránya
	japántanár	- keleti nyelvek és kultúrák japán szakiránya
	kínaitanár	- keleti nyelvek és kultúrák kínai szakiránya
	újjörögtanár/újjörög- és nemzetiségigörög-tanár*	- keleti nyelvek és kultúrák újjörög szakiránya
	ógörögtanár	- ókori nyelvek és kultúrák klasszika-filológia szakiránya
	portugáltanár*	- romanisztika portugál szakiránya
matematika	matematikatanár	- matematika
ember és társadalom	történelemtanár	- történelem
	kommunikációtanár	- kommunikáció és médiatudomány - magyar - szabad bölcsészet kommunikáció- és médiatudomány szakiránya - szabad bölcsészet filmelmélet és filmtörténet szakiránya - szociológia
	ember és társadalom műveltségterületi tanár	- történelem - néprajz - pszichológia - szabad bölcsészet - kulturális antropológia - kommunikáció és médiatudomány - szociológia - társadalmi tanulmányok
	pedagógiatanár	- pedagógia - andragógia - szociálpedagógia - pszichológia - tanító - óvodapedagógus - gyógypedagógia

Műveltségi terület	Első tanári szakképzettségek ¹	Az első tanári szakképzettség választásához megfelelő alapképzési szakok ² vagy alapképzési szak szakirányai
		- szabad bölcsészet filozófia szakiránya. Utóbbi kivételével a pedagógiai-pszichológiai ismeretek tekintetében legalább 25 kredit teljesítését el kell ismerni.
ember a természetben	biológiai tanár	- biológia - biomérnöki
	fizikatanár	- fizika - gépészmérnöki - energetikai mérnöki - anyagmérnöki
	kémiai tanár	- kémia - vegyészmérnöki - anyagmérnöki
	természetismeret-tanár	- természetismeret - biológia - fizika - földrajz - földtudományi - kémia - környezettudomány
földünk és környezetünk	földrajztanár	- földrajz - földtudományi
	környezettan-tanár	- környezettan - földrajz - földtudományi - környezetmérnöki - erdőmérnöki - környezetgazdálkodási - agrármérnöki - természetvédelmi mérnöki
művészetek	ének-zene tanár	- ének-zene - alkotóművészet és muzikológia - előadóművészet
	mozgóképkultúra- és médiaismeret-tanár	- mozgóképkultúra és médiaismeret - kommunikáció és médiatudomány - szabad bölcsészet filmelmélet és -történet szakiránya - szabad bölcsészet kommunikáció és médiatudomány szakiránya
	vizuális- és környezetkultúra-tanár	- kézműves - környezetkultúra - plasztikai ábrázolás - képi ábrázolás

Műveltségi terület	Első tanári szakképzettségek ¹	Az első tanári szakképzettség választásához megfelelő alapképzési szakok ² vagy alapképzési szak szakirányai
		- elektronikus ábrázolás - kerámiatervezés - üvegtervezés - fémművesség - formatervezés - textiltervezés - tervezőgrafika - fotográfia - alkalmazott látványtervezés - animáció - design és művészetelmélet - média design - építőművészet
informatika	informatikatanár	- gazdaságinformatikus - mérnök informatikus - programtervező informatikus - informatikus könyvtáros
testnevelés és sport	testnevelő tanár	- testnevelő-edző
	egészségfejlesztés-tanár	- rekreációs szervezés és egészségfejlesztés - testnevelő-edző - ápolás és betegellátás - egészségügyi gondozás és prevenció - egészségügyi szervező - gyógypedagógia - szociálpedagógia - humánkineziológia

1 Az a) pont alatt felsorolt első közismereti tanári szakképzettségeket - a szakterület ismereteiből megszerzett 50 kredit teljesítése esetén - második tanári szakképzettségként is választani lehet, bármely első tanári szakképzettség mellé vagy újabb tanári szakképzettséget nyújtó képzésben. Meghatározott alapképzési szakon végzettek mentesülnek az 50 kredit teljesítése alól (lásd a jobb oldali oszlopban és lábjegyzetében), valamint mentesülnek az azonos szakképzettséget nyújtó nem tanári mesterképzési szakon végzettek is.

2 Az első szakképzettség második vagy újabb tanári szakképzettségként való választásakor abban az esetben jár a mentesség az 50 kredites előképzettség követelménye alól, ha az első és a második szakképzettség bemeneti feltételei is teljesülnek azáltal, hogy az alapképzési szak mindkét tanári szakképzettség választásához megfelel, illetve mindkét szakképzettség jobb oldali oszlopában szerepel.

3 Az első szakképzettség második vagy újabb tanári szakképzettségként való választásakor a *-gal jelölt tanári szakképzettség felvételének feltétele felsőfokú C típusú államilag elismert vagy azzal egyenértékű nyelvvizsga.

b) A szakképzés, művészeti szakképzés, illetve alapfokú művészetoktatás területein választható szakmai, művészeti tanári szakképzettségek:

Szakképzés, művészeti szakképzés, illetve alapfokú művészetoktatás területei	Szakmai vagy művészeti tanári szakképzettségek	Az első tanári szakképzettség választásához megfelelő alapképzési szakok ⁴
műszaki, informatikai	mérnöktanár (anyagmérnök)	a belépéshez a műszaki,

Szakképzés, művészeti szakképzés, illetve alapfokú művészetoktatás területei	Szakmai vagy művészeti tanári szakképzettségek	Az első tanári szakképzettség választásához megfelelő alapképzési szakok ⁴
szakképzés	mérnökstanár (faipari mérnök) mérnökstanár (könnyűipari mérnök) mérnökstanár (biomérnök) mérnökstanár (környezetmérnök) mérnökstanár (vegyésszmérnök) mérnökstanár (építőmérnök) mérnökstanár (földtudományi mérnök) mérnökstanár (építészmérnök) mérnökstanár (ipari termék- és formatervező mérnök) mérnökstanár (gépészmérnök) mérnökstanár (közlekedésmérnök) mérnökstanár (mechatronikai mérnök) mérnökstanár (had- és biztonságtechnikai mérnök) mérnökstanár (energetikai mérnök) mérnökstanár (villamosmérnök) mérnökstanár (gazdálkodási mérnök) mérnökstanár (mérnök informatikus)	informatikai képzési területen a mérnökstanári szakképzettségeknek megfelelő mérnöki/informatikai alapképzési szakok, valamint a műszaki szakoktató szak azonos vagy hasonló szakiránya; ez utóbbi esetben a pedagógiai-pszichológiai ismeretek tekintetében 25 kredit teljesítését kell elismerni
agrár szakképzés	agrár-mérnökstanár (földmérő és földrendező mérnök) agrár-mérnökstanár (mezőgazdasági és élelmiszeripari gépészmérnök) agrár-mérnökstanár (tájrendező és kertépítő mérnök) agrár-mérnökstanár (erdőmérnök) agrár-mérnökstanár (gazdasági és	a belépéshez az agrár képzési területen a mérnökstanári szakképzettségeknek megfelelő agrár alapképzési szakok, valamint az agrár szakoktató szak azonos vagy hasonló szakiránya; ez utóbbi esetben a pedagógiai-pszichológiai ismeretek tekintetében 25 kredit teljesítését kell elismerni

Szakképzés, művészeti szakképzés, illetve alapfokú művészetoktatás területei	Szakmai vagy művészeti tanári szakképzettségek	Az első tanári szakképzettség választásához megfelelő alapképzési szakok ⁴
	vidékfejlesztési agrármérnök) agrár-mérnökstanár (informatikus és szakigazgatási agrármérnök) agrár-mérnökstanár (élelmiszermérnök) agrár-mérnökstanár (kertészmérnök) agrár-mérnökstanár (környezetgazdálkodási agrármérnök) agrár-mérnökstanár (természetvédelmi mérnök) agrár-mérnökstanár (vadgazda mérnök) agrár-mérnökstanár (állattenyésztő mérnök) agrár-mérnökstanár (mezőgazdasági mérnök) agrár-mérnökstanár (növénytermesztő mérnök) agrár-mérnökstanár (mezőgazdasági szakoktató)	
gazdasági szakképzés	közgazdászstanár (elméleti gazdaságtan) közgazdászstanár (kereskedelem és marketing) közgazdászstanár (pénzügy és számvitel) közgazdászstanár (turizmus- vendéglátás) közgazdászstanár (vállalkozási ismeretek)	a gazdaságtudományi képzési területen meghatározott az adott tanári szakképzettségével azonos vagy azonos képzési ághoz tartozó alapképzési szak, valamint a gazdasági szakoktató szak azonos vagy hasonló szakiránya; ez utóbbi esetben a pedagógiai- pszichológiai ismeretek tekintetében 30 kredit teljesítését kell elismerni
egészségügyi szakképzés	egészségügyi tanár (ápolás és betegellátás), egészségügyi tanár	az adott tanári szakképzettségnek megfelelően: - ápolás és betegellátás,

Szakképzés, művészeti szakképzés, illetve alapfokú művészetoktatás területei	Szakmai vagy művészeti tanári szakképzettségek	Az első tanári szakképzettség választásához megfelelő alapképzési szakok ⁴
	(egészségügyi gondozás és prevenció) egészségügyi tanár (orvosi laboratóriumi és képalkotó diagnosztikai analitikus)	- egészségügyi gondozás és prevenció, - orvosi laboratóriumi és képalkotó diagnosztikai analitikus, - az 1993. évi LXXX. tv. szerinti főiskolai szintű egészségügyi szakoktató az ápolás és betegellátás vagy az egészségügyi gondozás és prevenció egészségügyi tanári szakképzettséget választhatja. Részére a pedagógiai és pszichológiai ismeretek tekintetében 25 kredit teljesítését kell elismerni, amely terhére 25-30 kreditértékben a hiányzó szakterületi ismereteket kell pótolni
gyógypedagógiai	gyógypedagógia-tanár	- gyógypedagógia
művészeti szakképzés, alapfokú művészetoktatás	zongoratanár	- előadóművészet klasszikus zongora szakiránya
	orgonatanár	- előadóművészet klasszikus zongora, klasszikus orgona, egyházzene-orgona szakirányai
	csemlalótanár	- előadóművészet klasszikus zongora, klasszikus csemlaló szakirányai
	harmonikatanár	- előadóművészet klasszikus harmonika szakiránya
	hárfatanár	- előadóművészet klasszikus zongora, klasszikus hárfa szakirányai
	gitártanár	- előadóművészet klasszikus gitár, klasszikus lant szakirányai
	lanttanár	- előadóművészet klasszikus gitár, klasszikus lant szakirányai
	cimbalomtanár	- előadóművészet klasszikus cimbalom, népi cimbalom szakirányai
	hegedűtanár	- előadóművészet klasszikus hegedű, klasszikus mélyhegedű szakirányai
	mélyhegedűtanár	- előadóművészet klasszikus hegedű, klasszikus mélyhegedű

Szakképzés, művészeti szakképzés, illetve alapfokú művészetoktatás területei	Szakmai vagy művészeti tanári szakképzettségek	Az első tanári szakképzettség választásához megfelelő alapképzési szakok ⁴
		szakirányai
	gordonkatanár	- előadóművészet klasszikus gordonka szakiránya
	gordontanár	- előadóművészet klasszikus gordon, klasszikus gordonka szakirányai
	furulyatanár	- előadóművészet klasszikus furulya, klasszikus fuvola, klasszikus oboa, klasszikus klarinét, klasszikus fagott szakirányai
	fuvolatanár	- előadóművészet klasszikus fuvola szakiránya
	oboatanár	- előadóművészet klasszikus oboa szakiránya
	klarinéttanár	- előadóművészet klasszikus klarinét szakiránya
	szaxofontanár	- előadóművészet klasszikus szaxofon, klasszikus klarinét szakirányai
	fagott-tanár	- előadóművészet klasszikus fagott szakiránya
	kürt-tanár	- előadóművészet klasszikus kürt szakiránya
	trombitatanár	- előadóművészet klasszikus trombita szakiránya
	harsonatanár	- előadóművészet klasszikus harsona, klasszikus tuba szakirányai
	tubatanár	- előadóművészet klasszikus tuba, klasszikus harsona szakirányai
	ütőhangszertanár	- előadóművészet klasszikus ütőhangszer szakiránya
	énektanár	- előadóművészet klasszikus ének szakiránya
	egyházzzenetanár (egyházzene-orgona)	- előadóművészet egyházzene-orgona szakiránya
	egyházzzenetanár (egyházzene-kórusvezetés)	- előadóművészet egyházzene-kórusvezető szakiránya
	népzenetanár (népi vonós (hegedű, brácsa, nagybőgő-cselló-ütőgardon), népi pengetős (citera-tambura-koboz-tekerő), népi fűvós (furulya-duda, klarinét-tárogató), népi cimbalom)	- előadóművészet népi vonós (hegedű, brácsa, nagybőgő-cselló-ütőgardon), népi pengetős (citera-tambura-koboz-tekerő), népi fűvós (furulya-duda, klarinét-tárogató), népi cimbalom szakiránya

Szakképzés, művészeti szakképzés, illetve alpfokú művészetoktatás területei	Szakmai vagy művészeti tanári szakképzettségek	Az első tanári szakképzettség választásához megfelelő alapképzési szakok ⁴
	népzenetanár (népi ének)	- előadóművészet népi ének szakiránya
	jazz-zongora-tanár	- előadóművészet jazz-zongora, klasszikus zongora szakirányai
	jazzgitár-tanár	- előadóművészet jazzgitár, klasszikus gitár szakirányai
	jazzbasszusgitár-tanár	- előadóművészet jazzbasszusgitár, klasszikus gitár szakirányai
	jazzbőgő-tanár	- előadóművészet jazzbőgő, klasszikus gordon szakirányai
	jazzsaxofon-tanár	- előadóművészet jazzsaxofon, klasszikus saxofon, klasszikus klarinét szakirányai
	jazztrombita-tanár	- előadóművészet jazztrombita, klasszikus trombita szakirányai
	jazzharsona-tanár	- előadóművészet jazzharsona, klasszikus harsona szakirányai
	jazzdob-tanár	- előadóművészet jazzdob, klasszikus ütőhangszer szakirányai
	jazzének-tanár	- előadóművészet jazzének, klasszikus ének szakirányai
	zeneismeret-tanár	- alkotóművészet és muzikológia muzikológia, zeneismeret, zeneelmélet, zeneszerzés, jazz-zeneszerzés szakirányai - előadóművészet zenekar- és kórusvezetés szakiránya
	zeneszerzés-tanár	- alkotóművészet és muzikológia zeneszerzés, jazz-zeneszerzés szakirányai
	jazz-zeneszerzés-tanár	- alkotóművészet és muzikológia jazz-zeneszerzés szakiránya
	színháztanár	- bármilyen alapképzési szak, valamint 110 kredit értékű szín- és drámajáték ismeret
	tánc-tanár (klasszikus balett), tánc-tanár (néptánc), tánc-tanár (modern tánc), tánc-tanár (kortárs tánc), tánc-tanár (színházi tánc), tánc-tanár (társastánc), tánc-tanár (divattánc), tánc-tanár (tánc-történet és -	- táncművész - koreográfus - táncos és próbavezető

Szakképzés, művészeti szakképzés, illetve alapfokú művészetoktatás területei	Szakmai vagy művészeti tanári szakképzettségek	Az első tanári szakképzettség választásához megfelelő alapképzési szakok ⁴
	elmélet),	

c) A hitoktatási területen szerezhető tanári szakképzettség:

Hitoktatási terület	hittanár-nevelő tanár	- katekéta-lelkipásztori munkatárs ⁵
---------------------	-----------------------	---

4 A b) pont alatt felsorolt első szakképzettségek második (vagy újabb) szakképzettségként - azonos területen belül meghatározott néhány kivételtől eltekintve - nem választhatók. Ezek mellé is választhatók azonban az a) pont alatt felsorolt szakképzettségek az adott szakterületen szerzett 50 kredit tanulmányok teljesítése esetén.

⁵ A hittanár-nevelő tanári szakképzettség megszerezhető első vagy második tanári szakképzettségként, illetve a képzés végezhető egyszakos képzésként. A második tanári szakképzettségként való felvétel előfeltétele 50 kredit értékű szakterületi ismeret teljesítése filozófiai-teológiai ismeretkörökben felsőoktatási törvényben meghatározott összevetése alapján.

2. A KIZÁRÓLAG MÁSODIKÉNT VAGY ÚJABB SZAKKÉPZETTSÉGGÉNT MEGSZEREZHETŐ TANÁRI SZAKKÉPZETTSÉGEK (A 4. SZÁMÚ MELLÉKLET 11.2.2. ALPONTJÁHOZ):

a) 50 kredit értékű szakterületi ismeret teljesítését követően felvehető tanári szakképzettségek:

Bármely tanári szakképzettség mellé vagy után választható kizárólag második tanári szakképzettségek	Az 50 kredit alóli mentességhez ⁶ megfelelő alapképzési szakok vagy alapképzési szak szakirányai, továbbá a szakképzettség első tanári szakképzettség mellé választásának a feltétele
magyar mint idegen nyelv tanára*	- magyar - bármely idegen nyelvi alapképzési szak - kulturális antropológia - történelem - néprajz
nyelv- és beszédfejlesztő tanár ⁷	- magyar - bármely idegen nyelvi alapképzési szak - gyógypedagógia logopédia szakiránya - gyógypedagógia hallássérültek pedagógiája szakiránya - kommunikáció és médiatudomány - szabad bölcsészet kommunikáció és médiatudomány szakiránya - óvodapedagógus - tanító
ábrázológeometria- és műszakirajz-tanár	- matematika - műszaki képzési terület bármely szakja - informatikai képzési terület bármely szakja - építőművészet - az iparművészeti vagy képzőművészeti képzési ág bármely szakjáról az, aki 50 kredit értékű

Bármely tanári szakképzettség mellé vagy után választható kizárólag második tanári szakképzettségek	Az 50 kredit alóli mentességhez ⁶ megfelelő alapképzési szakok vagy alapképzési szak szakirányai, továbbá a szakképzettség első tanári szakképzettség mellé választásának a feltétele
	ábrázológeometriai és műszaki rajz szakterületi ismertet szerzett
hon- és népismerettanár	- magyar - történelem - néprajz - kulturális antropológia
filozófiatanár	- szabad bölcsészet filozófia szakiránya
etikatanár	- szabad bölcsészet etika szakiránya - szabad bölcsészet filozófia szakiránya - szabad bölcsészet vallástudomány szakiránya - az 1993. évi LXXX. törvény szerinti főiskolai szintű ember- erkölcs- és vallásismeret-tanár - katekéta-lelkipásztori munkatárs alapképzési szak
pedagógiatanár ⁷	- pedagógia - andragógia - szociálpedagógia - pszichológia gyógypedagógia, tanító alapképzési szakon szerzett pedagógiai ismereteket legalább 25 kredit értékben be kell számítani
gyógytestnevelő tanár ⁷	- testnevelő-edző - rekreációs szervezés és egészségfejlesztés
technikatanár ⁷	- fizika - környezettudomány - műszaki képzési terület bármely szakja - tanító (technika műveltségi terület)
életviteli és gyakorlati ismeretek műveltségterületi-tanár ⁷	- pedagógia - szociálpedagógia - tanító (technika vagy családi, háztartási, gazdasági ismeretek műveltségi terület) - az 1993. évi LXXX. törvény szerinti háztartásökonómia-életvitel szakos tanár - az 1993. évi LXXX. törvény szerinti gazdaságismeret szakos tanár
háztartásgazdálkodás-tanár ⁷	- gazdasági képzési terület bármely szakja - agrár képzési terület bármely szakja - tanító (technika vagy családi, háztartási, gazdasági ismeretek műveltségi terület) - az 1993. évi LXXX. törvény szerinti háztartásökonómia-életvitel szakos tanár
fogyatékosok rekreációja-tanár ⁷	- gyógypedagógia - rekreációs szervezés és egészségfejlesztés - testnevelő-edző

Bármely tanári szakképzettség mellé vagy után választható kizárólag második tanári szakképzettségek	Az 50 kredit alóli mentességhez ⁶ megfelelő alapképzési szakok vagy alapképzési szak szakirányai, továbbá a szakképzettség első tanári szakképzettség mellé választásának a feltétele
ügyviteltanár	- magyar ügyvitel szakiránya - üzleti szakoktató ügyviteli szakiránya

6 Az a) pont szakképzettségeit azonos szakterületen szerzett mesterképzési szak elvégzését követően újabb, tanári mesterfokozatot adó szakon első tanári szakképzettségként, az 50 kredit előfeltétel nélkül is meg lehet szerezni.

7 A jobb oldali oszlopban meghatározott egyéb pedagógusi szakképzettség után, első tanári szakképzettséget adó mesterképzési szakként is el lehet végezni.

b) Nyelvvizsga teljesítését követően felvehető tanári szakképzettség

szaktárgyat idegen nyelven oktató tanár (megjelölve az első tanári szakképzettséget)	bármely első tanári szakképzettség mellé vagy annak megszerzését követően választható tanári szakképzettség egy államilag elismert vagy azzal egyenértékű felsőfokú C típusú nyelvvizsga birtokában (az adott idegen nyelv nem lehet azonos az első nyelvtanári szakképzettségként szerzett idegen nyelvvel)
--	--

c) Intézményi hatáskörben meghatározott feltétellel választható kizárólag második tanári szakképzettségek

drámapedagógia-tanár, múzeumpedagógia-tanár, játék- és szabadidő-szervező tanár, multikulturális nevelés tanára, inkluzív nevelés tanára, család- és gyermekvédő tanár, tanulási- és pályatanácsadási-tanár, tehetségfejlesztő tanár, kollégiumi nevelőtanár, pedagógiai értékelés és mérés tanára, tantervfejlesztő tanár, andragógus tanár, könyvtárpedagógia-tanár, minőségfejlesztés-tanár.